

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

14 décembre 2023

PROJET DE LOI

**visant à rendre la justice
plus humaine, plus rapide et plus ferme III**

**Amendements
déposés en séance plénière**

**Avis du Conseil d'État n° 74.255/1
du 18 octobre 2023**

Voir:

Doc 55 **3322/ (2022/2023)**:

- 001: Projet de loi.
- 002 à 006: Amendements.
- 007: Rapport de la première lecture.
- 008: Articles adoptés en première lecture.
- 009: Verslag van de tweede lezing.
- 010: Rapport de la deuxième lecture.
- 011: Texte adopté en deuxième lecture.
- 012: Amendement.
- 013: Avis du Conseil d'État.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

14 december 2023

WETSONTWERP

**om Justitie
menselijker, sneller en straffer te maken III**

**Amendementen
ingediend in de plenaire vergadering**

**Advies van de Raad van State nr. 74.255/1
van 18 oktober 2023**

Zie:

Doc 55 **3322/ (2022/2023)**:

- 001: Wetsontwerp.
- 002 tot 006: Amendementen.
- 007: Verslag van de eerste lezing.
- 008: Artikelen aangenomen in eerste lezing.
- 009: Amendementen.
- 010: Verslag van de tweede lezing.
- 011: Tekst aangenomen in tweede lezing.
- 012: Amendement.
- 013: Advies van de Raad van State.

10895

N° 24 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 64

Remplacer l'alinéa 2 et 3 comme suit:

“Les articles 50 à 52 entrent en vigueur le 1er janvier 2024.

Les articles 56 à 58 et 60 entrent en vigueur le 1er juillet 2023.”

JUSTIFICATION

La date d'entrée en vigueur des articles 50 à 52 du projet de loi relatifs aux bureaux de taxation est reportée du 1er août 2023 au 1er janvier 2024, la première date étant désormais dépassée.

En outre, l'article 60 devrait entrer en vigueur à une date plus antérieure. L'article 4, § 2 de la loi du 23 mars 2020 visant à flouter les images d'établissements nucléaires et sensibles et à limiter la prise ou la diffusion de photographies aériennes de ces établissements dans l'intérêt de la sécurité publique dispose que tout arrêté royal pris en vertu de cette loi doit être confirmé par loi dans les six mois de sa date d'entrée en vigueur.

L'arrêté royal du 11 décembre 2022 fixant la liste des établissements visés à l'article 4 de la loi du 23 mars 2020 visant à flouter les images d'établissements nucléaires et sensibles et à limiter la prise ou la diffusion de photographies aériennes de ces établissements dans l'intérêt de la sécurité publique est entré en vigueur le 13 février 2023. Par conséquent, le délai de confirmation par voie législative est déjà dépassé.

Nr. 24 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 64

Het tweede en derde lid vervangen als volgt:

“De artikelen 50 tot 52 treden in werking op 1 januari 2024.

De artikelen 56 tot 58 en 60 treden in werking op 1 juli 2023.”

VERANTWOORDING

De datum van inwerkingtreding van de artikelen 50 tot 52 van het wetsontwerp betreffende de taxatiebureaus wordt verschoven van 1 augustus 2023 naar 1 januari 2024, aangezien de eerste datum inmiddels is verstreken.

Daarnaast dient artikel 60 vervroegd in werking te treden. Artikel 4, § 2 van de wet van 23 maart 2020 tot wazigmaking van de beelden van nucleaire installaties en kritieke inrichtingen, en tot inperking van het maken of verspreiden van luchtfoto's van die installaties en inrichtingen, in het belang van de openbare veiligheid bepaalt immers dat elk koninklijk besluit dat in het kader van die wet wordt uitgevaardigd, binnen zes maanden na de datum van inwerkingtreding ervan bij wet moet worden bekrachtigd.

Het koninklijk besluit van 11 december 2022 tot vaststelling van de lijst van inrichtingen zoals bedoeld in artikel 4 van de wet van 23 maart 2020 tot wazigmaking van de beelden van nucleaire installaties en kritieke inrichtingen, en tot inperking van het maken of verspreiden van luchtfoto's van die installaties en inrichtingen, in het belang van de openbare veiligheid is in werking getreden op 13 februari 2023. De uiterste datum voor bekrachtiging bij wet is bijgevolg reeds verstreken.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 25 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/2 (nouveau)

Insérer un article 15/2, rédigé comme suit:

“Art. 15/2. Dans le même Code, il est inséré un article 271bis, rédigé comme suit:

“Art. 271bis. Si le fait a causé une maladie ou une incapacité de travail personnel, la rébellion commise par une seule personne avec une arme est punie d’un emprisonnement de trois ans à cinq ans, si elle a été commise sans arme, elle est punie d’un emprisonnement de six mois à trois ans.””

JUSTIFICATION

Le 10 novembre 2022, la Belgique a été confrontée à une agression violente envers un jeune officier de police qui a mené au décès de celui-ci. Cette agression, qui a suscité l’émotion de tout un peuple et l’indignation des collègues d’officier de police, démontre une fois de plus que la violence envers les officiers de police est une réalité contre laquelle le gouvernement entend réagir.

Le métier d’un officier de police est extrêmement stressant et difficile. En effet, ces dernières années, les officiers de police n’ont pas été épargnés: terrorisme, attaques directes, violence gratuite lorsqu’ils sont en intervention, ...

Il est cependant essentiel de permettre à ces officiers de police d’exercer leur métier en toute sécurité, avec le respect qu’ils méritent.

Dans l’accord du gouvernement, la majorité s’est déjà engagée en septembre 2020 à lutter contre les violences envers la police et les secouristes par une politique de tolérance zéro: “L’auteur de toute forme de violence à l’égard de la police ou des secouristes doit être poursuivi dans les plus brefs délais devant les juridictions pénales. En cas de violence physique grave, le dossier ne peut pas être classé sans suite pour motifs d’opportunité.”.

Le ministre de la Justice a également affirmé son intention de donner priorité à la lutte contre la violence contre la police et les services d’urgence dans sa note de politique générale

Nr. 25 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/2 (nieuw)

Een artikel 15/2 invoegen, luidende:

“Art. 15/2. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 271bis ingevoegd, luidende:

“Art. 271bis. Indien het feit een ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid tot gevolg heeft, wordt weerspanningheid, gepleegd door een enkele persoon met wapen, gestraft met gevangenisstraf van drie jaar tot vijf jaar, indien het zonder wapen is gepleegd, wordt het gestraft met een gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar.””

VERANTWOORDING

Op 10 november 2022 werd België geconfronteerd met een gewelddadige aanval op een jonge politieambtenaar met de dood tot gevolg. Deze aanval, die voor veel beroering heeft gezorgd bij de bevolking en tot grote verontwaardiging heeft geleid bij de collega’s van de politieambtenaar, toont nog maar eens aan dat geweld tegen politieambtenaar een realiteit is waartegen de regering wil reageren.

Het beroep van politieambtenaar is uiterst stresserend en moeilijk. Politieambtenaren bleven de afgelopen jaren immers niet gespaard: terrorisme, rechtstreekse aanvallen, zinloos geweld wanneer ze op interventie zijn, ...

Het is echter van essentieel belang om politieambtenaren in staat te stellen hun beroep in alle veiligheid uit te oefenen, met het respect dat ze verdienen.

In het regeerakkoord hebben de meerderheidspartijen zich er in september 2020 reeds toe verbonden om geweld tegen politie en hulpverleners te bestrijden met een nultolerantiebeleid: “De pleger van elke vorm van geweld tegen politie en hulpverleners dient zo snel als mogelijk voor de strafrechter te verschijnen. Bij ernstig fysiek geweld kan het dossier niet worden afgehandeld middels een opportuniteitssepot.”.

In zijn algemene beleidsnota die voor de Kamer van volksvertegenwoordigers werd voorgesteld (algemene beleidsnota – Justitie – voorgesteld aan de Kamer van volksvertegen-

présentée devant la chambre des représentants (Note de politique générale – Justice – Présentée à la Chambre des représentants le 28 octobre 2022, *Doc. parl.*, Chambre, sess. ord., 2022-2023, DOC 55 2934/013).

Pour réaliser cet objectif, il est opportun de renforcer la protection qui doit être accordée aux officiers de police dans le Code pénal actuel sans attendre l'adoption du projet de Code pénal.

Il est proposé d'insérer deux nouvelles dispositions dans la section consacrée à la rébellion. Ces articles prévoient un alourdissement des peines (comme infraction aggravée ou comme facteur aggravant) en cas de rébellion avec incapacité de travail.

Le présent amendement insère un article 271bis dans le chapitre 1er du titre V du livre 2 du Code pénal.

Ce chapitre incrimine la rébellion. En créant cette infraction, le législateur a voulu assurer à certains agents comme les officiers de police le pouvoir et l'autorité nécessaires afin d'exécuter les ordres de la loi ou des autorités (P. MAGNIEN, "Chapitre I – La rébellion, les outrages et les violences", in *H.D. BOSLY et C. DE VALKENEER, Les infractions – Volume 2 – Les infractions contre les personnes*, 2e édition, Bruxelles, Larcier, 2020, p. 11).

L'infraction de rébellion exige une attaque ou une résistance envers l'une des catégories énumérées dans le texte de l'article 269 du Code Pénal. Il s'agit notamment des "dépositaires ou agents de la force publique". Ces mots comprennent le cadre opérationnel ainsi que le cadre administratif et logistique de la police tels que visés à l'article 116 de la loi du 7 décembre 1998, organisant un service de police intégré, structuré à deux niveaux. Cette expression vise aussi les membres de l'armée, qui est une composante de la force publique, lorsque l'armée fournit sa participation au maintien de l'ordre (P. MAGNIEN, "Chapitre I – La rébellion, les outrages et les violences", in *H.D. BOSLY et C. DE VALKENEER, Les infractions – Volume 2 – Les infractions contre les personnes*, 2e édition, Bruxelles, Larcier, 2020, p. 14).

Ce chapitre comporte un système de peines qui sont graduées les unes par rapport aux autres en fonction des faits commis. Le Code pénal sanctionne la rébellion lorsqu'elle est commise par une seule personne sans arme. Le coupable de rébellion est puni d'une peine plus grave s'il est muni

wordigiers op 28 oktober 2022, *Gedr. St.*, Kamer, gewone zitting, 2022-2023, DOC 55 2934/013), heeft de minister van Justitie tevens zijn voornemen bevestigd om prioriteit te geven aan de strijd tegen geweld ten aanzien van politie en hulpverleners.

Om dit doel te bereiken, is het passend de bescherming van politieambtenaren in het huidig Strafwetboek te versterken, zonder te wachten tot het ontwerp van Strafwetboek wordt aangenomen.

Er wordt voorgesteld twee nieuwe bepalingen op te nemen in de afdeling die aan weerspanningheid is gewijd. Die artikelen voorzien in een verzwaring van de straffen (als verzwaard misdrijf of als verzwarende factor) in geval van weerspanningheid met ongeschiktheid tot het verrichten van arbeid tot gevolg.

Dit amendement voegt een artikel 271bis toe aan hoofdstuk 1 van titel V van boek 2 van het Strafwetboek.

Dit hoofdstuk stelt weerspanningheid strafbaar. Door dit misdrijf in het leven te roepen, heeft de wetgever bepaalde ambtenaren, zoals politieambtenaren, de nodige macht en het nodige gezag willen geven om de bevelen van de wet of de autoriteiten uit te voeren (P. MAGNIEN, "Chapitre I – La rébellion, les outrages et les violences", in *H. D. BOSLY et C. DE VALKENEER, Les infractions – Volume 2 – Les infractions contre les personnes*, 2de editie, Brussel, Larcier, 2020, blz. 11).

Het misdrijf "weerspanningheid" vereist het aanvalen van of het zich verzetten tegen één van de in de tekst van artikel 269 Strafwetboek genoemde categorieën. Deze omvatten "draggers of agenten van de openbare macht". Deze bewoording omvat het operationele kader alsmede het administratieve en logistieke kader van de politie als bedoeld in artikel 116 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus. Deze bepaling heeft ook betrekking op leden van het leger, dat een onderdeel vormt van de openbare macht, wanneer het leger zijn medewerking verleent aan de handhaving van de orde (P. MAGNIEN, "Chapitre I – La rébellion, les outrages et les violences", in *H.D. BOSLY et C. DE VALKENEER, Les infractions – Volume 2 – Les infractions contre les personnes*, 2e édition, Brussel, Larcier, 2020, p. 14).

Dit hoofdstuk bevat een gradueel systeem van straffen naargelang de gepleegde feiten. Het Strafwetboek bestraft weerspanningheid zodra die wordt gepleegd door een enkele persoon zonder wapen. Een persoon die schuldig is aan weerspanningheid wordt met een zwaardere straf gestraft

d'arme(s). Si la rébellion est commise par deux ou plusieurs personnes, le niveau des peines augmente. Le Code pénal fait ici une distinction entre les faits de rébellion commis de manière concertée ou sans concert préalable. Le Code comporte en outre une gradation de peines selon que les faits sont commis avec ou sans armes.

La rébellion qui entraîne une incapacité de travail relève de "la tolérance zéro". C'est pourquoi les amendements proposent de renforcer cet ensemble de peines en incriminant la rébellion qui provoque une incapacité de travail d'au moins un jour. Le jour où la rébellion a eu lieu ne compte pas comme un jour d'incapacité de travail. L'article relatif à la rébellion entraînant une incapacité de travail ne s'applique que dès qu'un jour d'incapacité de travail est attesté le lendemain de l'incident.

Si le fait a causé une maladie ou une incapacité de travail personnel, la rébellion commise par une seule personne avec une arme est punie d'un emprisonnement de trois ans à cinq ans, si elle a été commise sans arme, elle est punie d'un emprisonnement de six mois à trois ans.

indien hij van wapen(s) is voorzien. Indien de weerspannigheid wordt gepleegd door twee of meer personen, neemt het niveau van de straffen toe. Het Strafwetboek maakt hier het onderscheid tussen feiten van weerspannigheid gepleegd in samenspraak en feiten van weerspannigheid gepleegd zonder voorafgaande afspraak. Het wetboek bevat daarnaast een gradatie van straffen naargelang de feiten met of zonder wapens worden gepleegd.

Weerspannigheid met ongeschiktheid tot het verrichten van arbeid tot gevolg valt onder de "nultolerantie". Daarom stellen de amendementen voor om dit geheel van straffen te verstrengen door weerspannigheid met een ongeschiktheid tot het verrichten van arbeid van minstens één dag tot gevolg strafbaar te stellen. De dag waarop de weerspannigheid plaatsvond, telt niet mee als één dag arbeidsongeschiktheid. Het artikel weerspannigheid met arbeidsongeschiktheid tot gevolg is slechts van toepassing zodra er 1 dag arbeidsongeschiktheid geattesteerd wordt daags na het incident.

Indien het feit een ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid tot gevolg heeft, wordt weerspannigheid, gepleegd door een enkele persoon met wapen, gestraft met gevangenisstraf van drie jaar tot vijf jaar, indien het zonder wapen is gepleegd, wordt het gestraft met een gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 26 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/3 (*nouveau*)

Insérer un article 15/3, rédigé comme suit:

“Art. 15/3. Dans le même Code, il est inséré un article 272bis, rédigé comme suit:

“Art. 272bis. Si le fait a causé une maladie ou une incapacité de travail personnel, la rébellion commise par plusieurs personnes, avec ou sans concert préalable et avec ou sans armes, est un facteur aggravant.””

JUSTIFICATION

Le présent amendement insère un article 272bis dans le chapitre 1er du titre V du livre 2 du Code pénal.

Il est renvoyé ici à la justification qui est reprise sous l'amendement visant à insérer un nouvel article 271bis dans le Code pénal.

En cas de rébellion collective, les faits sont assortis d'un facteur aggravant.

Nr. 26 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/3 (*nieuw*)

Een artikel 15/3 invoegen, luidende:

“Art. 15/3. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 272bis ingevoegd, luidende:

“Art. 272bis. Indien het feit een ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid tot gevolg heeft, is weerspelligheid gepleegd door verscheidende personen, met of zonder voorafgaande afspraak en met of zonder wapens, een verzwarende factor.””

VERANTWOORDING

Dit amendement voegt een artikel 272bis toe aan hoofdstuk 1 van titel V van boek 2 van het Strafwetboek.

Hier wordt verwezen naar de motivering in het amendement om een nieuw artikel 271bis in het Strafwetboek op te nemen.

Bij collectieve weerspelligheid gaan de daden gepaard met een verzwarende factor.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 27 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/4 (*nouveau*)

Insérer un article 15/4, rédigé comme suit:

“Art. 15/4. Dans le même Code, l’intitulé du Chapitre II du Titre V du Livre 2 est remplacé par ce qui suit:

“Chapitre II. Des outrages, du meurtre, des violences, de la torture et du traitement inhumain envers les ministres, les membres des chambres législatives, les dépositaires de l’autorité ou de la force publique.””

JUSTIFICATION

Le législateur a donné un signal clair en introduisant une sanction plus sévère lorsqu’une personne inflige intentionnellement des lésions corporelles à un officier de police dans le cadre de l’exécution de ses missions. L’article 280 du Code pénal prévoit en effet des majorations de peine pour de tels faits.

Les infractions visées à l’article 280 du Code pénal doivent être, entre autre, commises envers “un agent dépositaire de l’autorité ou de la force publique”. Pour P. MAGNIEN, les agents dépositaires de l’autorité publique sont “tous les agents du pouvoir qui exercent dans un intérêt public, par délégation indirecte ou directe du gouvernement, une partie de son autorité”. Les agents de la force publique sont tous ceux qui ont pour mission d’assurer par des mesures coercitives l’observation des lois et des mandements de l’autorité administrative ou judiciaire, soit qu’ils mettent en œuvre ces mesures, soit qu’ils l’exercent eux-mêmes. Il s’agit notamment du cadre opérationnel ainsi que du cadre administratif et logistique tels que visés à l’article 116 de la loi du 7 décembre 1998, organisant un service de police intégré, structuré à deux niveaux (P. MAGNIEN, “Chapitre I – La rébellion, les outrages et les violences”, in H.D. BOSLY et C. DE VALKENEEER, *Les infractions – Volume 2 – Les infractions contre les personnes*, 2e édition, Bruxelles, Larcier, 2020, p. 14).

D’autres personnes qui, sans faire partie de la police, remplissent une mission de service public fonctionnel ou une mission d’intérêt général, qui sont dépositaires de l’autorité ou de la force publique ou ayant un caractère public dans le sens de l’article 280 du Code pénal, et qui dans l’exercice

Nr. 27 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/4 (*nieuw*)

Een artikel 15/4 invoegen, luidende:

“Art. 15/4. In hetzelfde Wetboek wordt het opschrift van Hoofdstuk II van Titel V van Boek 2 vervangen als volgt:

“Hoofdstuk II. Smaad, doodslag, geweld, foltering en onmenselijke behandeling ten aanzien van ministers, leden van de wetgevende kamers, dragers van het openbaar gezag of van de openbare macht.””

VERANTWOORDING

De wetgever heeft een duidelijk signaal gegeven door een strengere sanctie in te voeren wanneer een persoon opzettelijk lichamelijke letsels toebrengt aan een politieambtenaar in het kader van de uitvoering van zijn opdrachten. Artikel 280 van het Strafwetboek voorziet immers in de verhoging van de straffen voor dergelijke feiten.

De in artikel 280 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feiten moeten onder meer worden gepleegd tegen “een drager van het openbaar gezag of van de openbare macht”. Volgens P. MAGNIEN zijn dragers van het openbaar gezag “alle agenten van de macht die in een openbaar belang, door onrechtstreekse of rechtstreekse delegatie van de regering, een deel van haar gezag uitoefenen”. De agenten van de openbare macht zijn “allen die tot taak hebben door dwangmaatregelen de naleving van de wetten en bevelen van de administratieve of gerechtelijke overheid te verzekeren, hetzij door deze maatregelen te implementeren, hetzij door ze zelf uit te voeren”. Dit omvat het operationele kader alsmede het administratieve en logistieke kader als bedoeld in artikel 116 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus (P. MAGNIEN, “Chapitre I – La rébellion, les outrages et les violences”, in H.D. BOSLY et C. DE VALKENEEER, *Les infractions – Volume 2 – Les infractions contre les personnes*, 2e édition, Bruxelles, Larcier, 2020, p. 14).

Ook nog andere personen die, zonder deel uit te maken van de politie, een opdracht van een functionele openbare dienst of een opdracht van algemeen belang vervullen, drager zijn van het openbaar gezag of van de openbare macht of met een openbare hoedanigheid zijn bekleed in de zin van artikel 280

et à l'occasion de l'exercice de ces fonctions sont obligées d'entrer en contact avec le public bénéficiaire de leurs prestations, subissent également des agressions physiques. Dans ce cadre, nous pensons entre autres également aux gardiens de la paix et agents constatateurs communautaires, aux agents de surveillance, aux agents de sécurité et aux stewards lors de matchs de football.

Dans le futur code pénal, ces personnes sont classées soit dans la catégorie des "personnes exerçant une fonction sociétale", soit dans celle des "personne exerçant une fonction publique". Il est important de souligner que les deux catégories pourront bénéficier d'une peine aggravée dans les amendements proposés.

Est considérée comme "personne exerçant une fonction publique" (non-limitatif): lieu des gardes champêtres et forestiers, des membres de l'inspection de travail, de l'inspection des impôts, de l'inspection de l'environnement, des fonctionnaires sanctionneurs, des agents de sécurité au sens de la loi du 2 octobre 2017 réglementant la sécurité privée et particulière, des stewards au sens de la loi du 21 décembre 1998 relative à la sécurité lors des matches de football, ... Il peut également s'agir de fonctionnaires d'une organisation internationale auxquels la Belgique a attribué des pouvoirs déterminés conformément à l'article 34 de la Constitution.

Il est proposé d'élargir la liste des faits qui peuvent donner lieu à une circonstance aggravante lorsqu'ils sont commis envers un officier de police. Le meurtre, la torture et le traitement inhumain sont intégrés dans l'article 280. Ce faisant, on se réfère au projet de Code pénal qui incrimine le meurtre commis sur un personne qui exerce une fonction sociétale, la torture commise sur une personne exerçant une fonction sociétale, le traitement inhumain envers une personne exerçant une fonction sociétale.

van het Strafwetboek, en die in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van hun functie verplicht zijn contact te hebben met het publiek ten behoeve waarvan zij hun prestaties leveren, krijgen te maken met fysieke agressie. We denken hierbij onder andere ook aan gemeenschapswachten en gemeenschapswachtvaststellers, de bewakingsagenten, de veiligheidsagenten en de stewards bij voetbalwedstrijden.

In het toekomstig Strafwetboek vallen deze personen ofwel onder de noemer "personen met een maatschappelijke functie" of "personen met een openbare functie". Het is van belang te beklemtonen dat beide categorieën in aanmerking komen voor de vooropgestelde strafverzwaring in de voorgestelde amendementen.

Onder personen met een openbare functie wordt in het nieuw strafwetboek onder meer begrepen (niet-limitatieve opsomming): veld- en boswachters, leden van de arbeidsinspectie, belastinginspectie, milieu-inspectie, GAS-ambtenaren, bewakingsagenten in de zin van de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid, stewards in de zin van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, ... het kan ook gaan om ambtenaren van een internationale organisatie, waaraan België conform artikel 34 van de Grondwet bepaalde machten heeft overgedragen.

Voorgesteld wordt om de lijst van handelingen die aanleiding kunnen geven tot een verzwarende omstandigheid wanneer zij tegen een politieambtenaar zijn begaan, uit te breiden. Doodslag, foltering en onmenselijke behandeling worden in artikel 280 ingevoegd. Zodoende verwijzen wij naar het ontwerp van Strafwetboek, dat doodslag gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie, foltering gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie en onmenselijke behandeling van een persoon met een maatschappelijke functie strafbaar stelt.

Par cohérence, il est opportun de compléter l'intitulé du chapitre II du titre V du Livre 2 du Code pénal pour faire référence au meurtre, à la torture et au traitement inhumain.

Omwille van de coherentie is het opportuun om het opschrift van hoofdstuk II van titel V van boek 2 van het Strafwetboek aan te vullen door te verwijzen naar doodslag, foltering en onmenselijke behandeling.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 28 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/5 (nouveau)

Insérer un article 15/5, rédigé comme suit:

“Art. 15/5. Dans l’article 280 du même Code, remplacé par la loi du 8 mars 2010, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans la phrase introductive de la version néerlandaise de l’article, les mots “ter gelegenheid van de uitoefening van zijn bediening,” sont remplacés par les mots “in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van deze functie,”;

2° il est inséré avant le point 1°, qui devient le point 1°/1, un nouveau point 1° rédigé comme suit:

“1° dans les cas visés à l’article 393, la peine sera la réclusion à perpétuité,”;

3° l’article est complété par les points 9° et 10°, rédigés comme suit:

“9° dans les cas visés à l’article 417/2, alinéa 1er, la peine sera la réclusion de quinze ans à vingt ans;

10° dans les cas visés à l’article 417/3, alinéa 1er, la peine sera la réclusion de dix ans à quinze ans.””

JUSTIFICATION

Dans le projet de Code pénal, la circonstance que le meurtre, la torture et le traitement inhumain sont commis sur une personne exerçant une fonction sociétale dans l’exercice où à l’occasion de l’exercice de ces fonctions constitue un élément aggravant, et ce, à la demande de nombreux acteurs de terrain, parmi lesquels la police. Dans ce cas, la peine est rehaussée d’un ou plusieurs niveaux par rapport à l’infraction de base.

L’amendement prévoit que le meurtre est assorti de la réclusion à perpétuité. La torture et le traitement inhumain sont tous les deux respectivement sanctionnés de la réclusion de quinze ans à vingt ans et de dix ans à quinze ans.

Nr. 28 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/5 (nieuw)

Een artikel 15/5 invoegen, luidende:

“Art. 15/5. In artikel 280 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 8 maart 2010, worden volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de inleidende zin van het artikel, worden de woorden “ter gelegenheid van de uitoefening van zijn bediening,” vervangen door de woorden “in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van deze functie,”;

2° er wordt vóór punt 1°, dat punt 1°/1 wordt, een nieuw punt 1° ingevoegd, luidende:

“1° in de gevallen bedoeld in artikel 393, is de straf levenslange opsluiting,”;

3° het artikel wordt aangevuld met de punten 9° en 10°, luidende:

“9° in de gevallen bedoeld in artikel 417/2, eerste lid, is de straf opsluiting van twintig tot dertig jaar;

10° in de gevallen bedoeld in artikel 417/3, eerste lid, is de straf opsluiting van vijftien tot twintig jaar.””

VERANTWOORDING

In het ontwerp van Strafwetboek vormt de omstandigheid dat de doodslag, foltering of onmenselijke behandeling is gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van die functie een verzwarend bestanddeel, en dit op vraag van tal van actoren in het veld, waaronder de politie. In dat geval wordt de straf met een of meer niveaus verhoogd ten opzichte van het basismisdrijf.

Het amendement voorziet dat op doodslag een levenslange opsluiting staat. Foltering en onmenselijke behandeling worden beide respectievelijk bestraft met een opsluiting van vijftien jaar tot twintig jaar en van tien jaar tot vijftien jaar.

Lorsqu'elle est commise envers les officiers de police, la torture est punie d'un niveau de peines qui se situe juste au-dessus de la fourchette qui sanctionne la torture. L'infraction est aussi grave que celle commise par un officier de police ou envers une personne en situation de vulnérabilité ou bien envers un mineur ou lorsqu'elle a eu des conséquences sur l'intégrité physique de la victime.

Le traitement inhumain suit le même schéma de sanctions.

L'exposé des motifs de ce projet indique, pour le meurtre, que "la crise liée au Corona a démontré une fois de plus que les personnes qui sont visées par l'appellation "personne exerçant une fonction sociétale" sont souvent confrontées à des situations fort pénibles, des frustrations et de l'incompréhension de la part des personnes à l'égard desquelles elles doivent exercer ces fonctions essentielles. Il convient de lier l'aggravation de la peine au fait que la victime a été tuée spécialement en raison de sa fonction, ce afin de protéger les personnes concernées. Cette aggravation de peine est aussi cohérente avec l'aggravation de la peine qui est prévue par exemple pour les actes de violence (art. 189 du projet; également, entre autres, les articles 280 et 410*bis* C.P.)."

Les infractions reprises à l'article 280 du Code pénal doivent être commises envers une des personnes protégées par ces dispositions "dans l'exercice ou à l'occasion de l'exercice de ses fonctions". Selon le projet de Code pénal, les mots "Dans l'exercice et à l'occasion de l'exercice de ses fonctions" remplacent les définitions "à l'occasion de l'exercice de leurs fonctions" et "dans l'exercice de leurs fonctions" de l'actuel Code pénal. L'exposé des motifs du projet de Code pénal indique que cette expression a pour but de protéger la fonction exercée. Selon ce commentaire, "la personne concernée doit donc bénéficier d'une protection spéciale uniquement contre les infractions commises à son encontre du fait de l'exercice de sa fonction". Lorsque le motif de l'infraction est étranger à cette fonction, aucun alourdissement de la peine ne doit être lié à cette fonction. Ainsi, par exemple, un coup porté à un parlementaire dans le cadre d'une querelle de voisinage ne doit pas être sanctionné plus sévèrement que s'il avait été porté à une autre personne vu que cette fonction est étrangère au coup porté et que la victime n'a donc pas été visée en cette qualité. La protection du libre exercice de cette fonction n'exige pas un alourdissement de la peine en pareil cas.

Wanneer de foltering wordt gepleegd ten aanzien van politieambtenaren, wordt die bestraft met een straf van het niveau juist boven de strafvork ter bestraffing van foltering. Het misdrijf is even ernstig als een misdrijf gepleegd door een politieambtenaar of ten aanzien van een persoon in een kwetsbare toestand of een minderjarige of wanneer het misdrijf gevolgen heeft gehad voor de fysieke integriteit van het slachtoffer.

Bij onmenselijke behandeling wordt hetzelfde sanctieschema gevolgd.

In de memorie van toelichting bij het ontwerp van Strafwetboek wordt, wat doodslag betreft, het volgende vermeld: "De coronacrisis heeft nog maar eens duidelijk gemaakt dat de personen gevisieerd onder de noemer "persoon met een maatschappelijke functie" vaak geconfronteerd worden met zeer moeilijke situaties, frustraties en onbegrip bij de personen ten aanzien van wie zij deze essentiële functie moeten uitvoeren. Het is gepast om een strafverzwaring te koppelen aan het feit dat het slachtoffer specifiek gedood wordt vanwege zijn of haar functie; dit ter bescherming van de betrokken personen. Dergelijke strafverzwaring is ook coherent met de strafverzwaring die bijvoorbeeld is voorzien voor gewelddaden (art. 189 van het ontwerp; alsook in o.a. de huidige artikelen 280 en 410*bis* Sw.)."

De in artikel 280 van het Strafwetboek opgesomde strafbare feiten moeten worden gepleegd tegen één van de door deze bepalingen beschermde personen "in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van deze functie". Volgens het ontwerp van Strafwetboek vervangen de woorden "in de uitoefening en naar aanleiding van de uitoefening van deze functie" de definities "ter gelegenheid van de uitoefening van hun bediening" en "in de uitoefening van hun bediening" in het huidige Strafwetboek. In de toelichting bij het ontwerp van Strafwetboek staat dat deze uitdrukking bedoeld is om de uitgeoefende functie te beschermen. Derhalve dient "de betrokkene alleen bijzondere bescherming te genieten tegen strafbare feiten die tegen hem of haar worden gepleegd uit hoofde van de uitoefening van zijn of haar functie". Wanneer het motief voor het misdrijf geen enkel verband houdt met die functie, mag geen verhoging van de straf worden gekoppeld aan die functie. Zo mag bijvoorbeeld een slag toegebracht aan een parlamentslid in het kader van een burenruzie niet strenger worden bestraft dan wanneer die slag aan een andere persoon zou zijn toegebracht, aangezien die functie geen verband houdt met de slag en het slachtoffer dus niet in die hoedanigheid werd gevisieerd. De bescherming van de vrije uitoefening van deze functie vereist in dergelijke gevallen geen strafverzwaring.

Cela signifie que les infractions commises contre l'intéressé alors qu'il exerce sa fonction ne doivent pas toutes être sanctionnées plus lourdement; ce n'est le cas que lorsqu'il y a un lien avec l'infraction. D'autre part, des infractions commises contre cette personne à un moment où elle n'exerce pas sa fonction peuvent aussi faire l'objet d'un alourdissement de la peine. De même, lorsque des coups sont portés à un juge, p. ex., alors qu'il se trouve au restaurant en famille, mais que le motif de ces coups réside dans une condamnation qu'il a prononcée par le passé en défaveur de l'auteur, il est question de coups portés à l'occasion de l'exercice de ses fonctions. Dans ce cas également, les faits sont en effet particulièrement condamnables et la protection du libre exercice de la fonction judiciaire exige également une protection spéciale du juge contre les infractions dont il n'est victime que parce qu'il a exercé cette mission.

Dit betekent dat niet alle misdrijven die de betrokkene tijdens de uitoefening van zijn functie worden aangedaan, zwaarder moeten worden bestraft; dit is alleen het geval wanneer er een verband is met het misdrijf. Anderzijds kunnen misdrijven die tegen die persoon worden begaan wanneer hij of zij niet in functie is, ook het voorwerp uitmaken van een strafverzwaring. Ook als een rechter wordt geslagen, bijvoorbeeld terwijl hij met zijn gezin in een restaurant is, maar de reden voor de slagen een eerdere veroordeling van de dader is, wordt het misdrijf geacht te zijn gepleegd in de uitoefening van zijn functie. Ook in dit geval zijn de feiten bijzonder laakbaar en vereist de bescherming van de vrije uitoefening van de rechterlijke functie ook een bijzondere bescherming van de rechter tegen strafbare feiten waarvan hij alleen het slachtoffer is omdat hij deze functie heeft uitgeoefend.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 29 de Mme **Gabriëls et consorts**Art. 15/12 (*nouveau*)**Insérer un article 15/12, rédigé comme suit:**

“Art. 15/12. L'article 392bis du même Code, inséré par la loi du 31 mars 1987, est complété par un alinéa, rédigé comme suit:

“Pour l'application du même chapitre, le mot “journaliste” désigne la personne qui exerce une activité telle que visée par l'article 24, § 1er, de la loi du 30 juillet 2018 relative à la protection des personnes physiques à l'égard des traitements de données à caractère personnel.””

JUSTIFICATION

L'amendement insère une définition du journaliste dans le chapitre I du titre VIII, à l'article 392bis. Cette définition est opportune car, dans les amendements qui suivent, les journalistes sont insérés à la liste des personnes exerçant une fonction sociétale à l'instar du projet de Code pénal.

Dans l'avis qu'il a rendu sur le livre 2 du Code pénal (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, le Conseil d'État stipule que le terme “journaliste” ne répond pas aux exigences du principe de légalité en matière pénale, qui impose au législateur de déterminer l'incrimination dans des termes suffisamment précis, clairs et apportant une sécurité juridique, mais que se référer à la loi du 30 décembre 1963 relative à la reconnaissance et à la protection du titre de journaliste professionnel pourrait être contraire au principe d'égalité. L'absence de définition est une préoccupation qui est également partagée par le Collège des Procureurs généraux dans son avis du 26 janvier 2023.

En réponse à l'avis du Conseil d'État, il peut être renvoyée à l'article 24 de la loi du 30 juillet 2018 relative à la protection des personnes physiques à l'égard des traitements de données à caractère personnel qui définit la notion de journalistique comme “la préparation, la collecte, la rédaction, la production, la diffusion ou l'archivage à des fins d'informer le public, à l'aide de tout média et où responsable du traitement s'impose des règles de déontologie journalistique”. Il peut être renvoyé au Code van de Raad voor de Journalistiek et

Nr. 29 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**Art. 15/12 (*nieuw*)**Een artikel 15/12 invoegen, luidende:**

“Art. 15/12. Artikel 392bis van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 31 maart 1987, wordt aangevuld met een lid, luidende:

“Voor de toepassing van hetzelfde hoofdstuk betekent het woord “journalist”: de persoon die een activiteit uitoefent als bedoeld in artikel 24, § 1, van de wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens.””

VERANTWOORDING

Het amendement voegt een definitie van journalist toe in het hoofdstuk I van Titel VIII, in het artikel 392bis. Deze definitie komt op het juiste moment, omdat de journalisten in de volgende amendementen worden opgenomen in de lijst van personen die een maatschappelijke functie uitoefenen, naar het voorbeeld van het ontwerp van Strafwetboek.

In zijn advies over boek 2 van het Strafwetboek (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, bepaalt de Raad van State dat het gebruik van het begrip “journalist” niet beantwoordt aan de vereisten van het legaliteitsbeginsel in strafzaken dat vereist dat de wetgever in voldoende nauwkeurige, duidelijke en rechtszekerheid biedende bewoordingen de strafbaarstelling bepaalt, maar dat een verwijzing naar de wet van 30 december 1963 betreffende de erkenning en de bescherming van de titel van beroepsjournalist in strijd zou kunnen zijn met het gelijkheidsbeginsel. Het gebrek aan definitie is een bezorgdheid die ook wordt gedeeld door het College van procureurs-generaal in zijn advies van 26 januari 2023.

In antwoord op het advies van de Raad van State kan worden verwezen naar artikel 24 van de wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens dat het begrip journalistiek omschrijft als “de voorbereiding, het verzamelen, opstellen, voortbrengen, verspreiden of archiveren ten behoeve van het informeren van het publiek, met behulp van elke media en waarbij de verwerkingsverantwoordelijke zich de naleving van journalistieke deontologische regels tot

au Code de déontologie journalistique (www.rvdj.be et www.lecdj.be) auquel fait d'ailleurs référence l'exposé des motifs de la loi GDPR (Doc. parl., Chambre, DOC 54 3126, p. 50) pour la définition de cette déontologie journalistique.

Il convient également de préciser qu'une telle protection n'est pas exceptionnelle. Les Pays-Bas ont également adopté une protection à l'égard des journalistes en prévoyant une circonstance aggravante pour l'infraction de menace dans le but de protéger la presse libre (art. 218 Ws). L'amendement qui modifie l'article 285, cinquième alinéa du Wetboek van Strafrecht précise que: "Met de term journalist of publicist in het kader van nieuwsgaring wordt aangesloten bij de reeds in het strafrecht voorkomende term, zoals in art. 218a van het Wetboek van Strafvordering" (Kamerstukken II 2020/21, 35564, nr. 12).

taak stelt". Voor een definitie van journalistieke deontologie kan worden verwezen naar de Code van de Raad voor de Journalistiek en de Code de déontologie journalistique (www.rvdj.be en www.lecdj.be), waarnaar ook wordt verwezen in de memorie van toelichting bij de GDPR-wet (Doc., parl., Kamer, DOC 54 3126, p. 50).

Er moet ook worden opgemerkt dat een dergelijke bescherming niet uitzonderlijk is. Nederland heeft ook een bescherming voor journalisten aangenomen door te voorzien in een verzwarende omstandigheid voor het misdrijf bedreiging ter bescherming van de persvrijheid (art. 218 Ws). Het amendement tot wijziging van artikel 285, vijfde lid van het Wetboek van Strafrecht bepaalt dat "Met de term journalist of publicist in het kader van nieuwsgaring wordt aangesloten bij de reeds in het strafrecht voorkomende term, zoals in art. 218a van het Wetboek van Strafvordering" (Kamerstukken II 2020/21, 35564, nr. 12).

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 30 de Mme **Gabriëls et consorts**Art. 15/13 (*nouveau*)**Insérer un article 15/13 rédigé comme suit:**

“Art. 15/13. Dans le même Code, il est inséré un article 393bis, rédigé comme suit:

“Art. 393bis. Le meurtre commis envers un conducteur, un accompagnateur, un contrôleur ou un guichetier d’un exploitant d’un réseau de transport public, un membre du personnel employé par le SPF Justice dans un établissement pénitentiaire ou au sein du corps de sécurité, un membre du personnel affecté à l’accueil dans les services de police, un facteur, un pompier, un membre de la protection civile, une personne exerçant une profession de soins de santé telle que visée par la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l’exercice des professions des soins de santé, un membre du personnel affecté à l’accueil dans les services d’urgence des institutions de soins, un assistant social ou un psychologue d’un service public, un médiateur du VDAB, du FOREM, d’ACTIRIS ou d’ADG, un membre du centre public d’action sociale, un journaliste accrédité, un avocat, un notaire, un huissier de justice est puni de la réclusion à perpétuité lorsqu’il est commis dans l’exercice ou à l’occasion de l’exercice de ces fonctions.””

JUSTIFICATION

L’amendement insère un nouvel article 393bis.

Pour être cohérent avec ce qui est proposé pour les officiers de police, il est proposé d’intégrer également une circonstance aggravante en cas de meurtre commis sur les personnes spécifiquement protégées. Cette circonstance aggravante est intégrée dans un nouvel article 393bis. Ce faisant, l’amendement reprend ce qui est prévu par le projet de Code pénal.

L’amendement prescrit que le meurtre est assorti de la réclusion à perpétuité. Il s’agit de la même peine que le meurtre commis envers un officier de police. Ce niveau de sanction a été choisi en conformité avec ce qui est proposé

Nr. 30 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**Art. 15/13 (*nieuw*)**Een artikel 15/13 invoegen, luidende:**

“Art. 15/13. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 393bis ingevoegd, luidende:

“Art. 393bis. Doodslag op een chauffeur, een begeleider, een controleur of een loketbediende van een uitbater van een netwerk voor openbaar vervoer, een personeelslid door de FOD Justitie tewerkgesteld in een penitentiaire inrichting of binnen het veiligheidskorps, een personeelslid aangesteld voor het onthaal bij de politiediensten, een postbode, een brandweerman, een lid van de civiele bescherming, een persoon die een gezondheidszorgberoep uitoefent zoals bedoeld in de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidsberoepen, een lid van het personeel aangesteld voor het onthaal in de spoeddiensten van de verzorgingsinstellingen, een maatschappelijk werker of een psycholoog van een openbare dienst, een VDAB-, FOREM-, ACTIRIS- of ADG-bemiddelaar, een lid van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, een erkend journalist, een advocaat, een notaris, een gerechtsdeurwaarder wordt gestraft met levenslange opsluiting indien gepleegd in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.””

VERANTWOORDING

Het amendement voegt een nieuw artikel 393bis in.

Omwille van de coherentie met wat wordt voorgesteld voor politieambtenaren, wordt er voorgesteld om ook een verzwarende omstandigheid toe te voegen in geval van doodslag gepleegd op de specifiek beschermde personen. Deze verzwarende omstandigheid is opgenomen in een nieuw artikel 393bis. Zodoende herneemt het amendement wat in het ontwerp van Strafwetboek is bepaald.

Het amendement bepaalt dat op doodslag een levenslange opsluiting staat. Het gaat om dezelfde straf als die voor doodslag gepleegd ten aanzien van een politieambtenaar. Dat sanctieniveau werd gekozen in overeenstemming met

dans le projet de Code pénal. Ici, les officiers de police et les autres personnes protégées font partie de la même définition des personnes exerçant une fonction sociale. Une même peine sanctionne les faits commis à leur encontre.

Le meurtre doit être commis envers les personnes protégées “dans l’exercice ou à l’occasion de l’exercice de ces fonctions”. L’explication qui a été donnée de cette notion dans la justification concernant la modification de l’article 280 du Code pénal peut être reprise ici.

Il est renvoyé à la justification de l’amendement qui modifie l’article 410*bis* du Code pénal en ce qui concerne l’élargissement de la liste des personnes à protéger spécifiquement.

wat wordt voorgesteld in het ontwerp van Strafwetboek. Hier maken politieambtenaren en de andere beschermde personen deel uit van dezelfde definitie van personen met een maatschappelijke functie. Op feiten die ten aanzien van hen worden gepleegd, staat eenzelfde straf.

Doodslag moet worden gepleegd tegen beschermde personen “in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van hun functie”. De uitleg die van dit begrip is gegeven in de motivering bij de wijziging van artikel 280 van het Strafwetboek kan hier worden herhaald.

Er wordt verwezen naar de motivering van de wijziging die artikel 410*bis* van het Strafwetboek wijzigt met betrekking tot de uitbreiding van de lijst van personen die specifiek beschermd moeten worden.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 31 de Mme **Gabriëls et consorts**Art. 15/18 (*nouveau*)**Insérer un article 15/18, rédigé comme suit:**

“Art. 15/18. L'article 410bis, alinéa 1er, du même Code, inséré par la loi du 20 décembre 2006 et modifié par la loi du 27 décembre 2012, est remplacé par ce qui suit:

“Dans les cas mentionnés aux articles 398 à 405, si le crime ou le délit est commis envers un conducteur, un accompagnateur, un contrôleur ou un guichetier d'un exploitant d'un réseau de transport public, un membre du personnel employé par le SPF Justice dans un établissement pénitentiaire, un membre du personnel affecté à l'accueil dans les services de police, un facteur, un pompier, un membre de la protection civile, une personne exerçant une profession de soins de santé telle que visée par la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l'exercice des professions des soins de santé, un membre du personnel affecté à l'accueil dans les services d'urgence des institutions de soins, un assistant social ou un psychologue d'un service public, un médiateur du VDAB, du FOREM, d'ACTIRIS et d'ADG, un membre du centre public d'action sociale, un journaliste accrédité, un avocat, un notaire, un huissier de justice dans l'exercice ou à l'occasion de l'exercice de ces fonctions, les peines seront celles prévues à l'alinéa trois.””

JUSTIFICATION

L'amendement prévoit d'étendre la liste des personnes protégées par l'article 410bis du Code pénal parce qu'elles subissent des violences du fait de leur profession.

Le membre du personnel affecté à l'accueil dans les services d'urgence des institutions de soins est déjà visé par l'article 410bis et il est apparu nécessaire d'intégrer aussi le membre du personnel affecté à l'accueil dans les services de police qui subit les mêmes agressions. En même temps, il simplifie la référence aux professions des soins de santé pour plus de cohérence.

Nr. 31 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**Art. 15/18 (*nieuw*)**Een artikel 15/18 invoegen, luidende:**

“Art. 15/18. Artikel 410bis, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 20 december 2006 en gewijzigd bij de wet van 27 december 2012, wordt vervangen als volgt:

“Indien in de gevallen omschreven in de artikelen 398 tot 405, de misdaad of het wanbedrijf gepleegd wordt tegen een chauffeur, een begeleider, een controleur of een loketbediende van een uitbater van een netwerk voor openbaar vervoer, een personeelslid door de FOD Justitie tewerkgesteld in een penitentiare inrichting, een personeelslid aangesteld voor het onthaal bij de politiediensten, een postbode, een brandweerman, een lid van de civiele bescherming, een persoon die een gezondheidszorgberoep uitoefent zoals bedoeld in de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidsberoepen, een lid van het personeel aangesteld voor het onthaal in de spoed-diensten van de verzorgingsinstellingen, een sociaal werker of een psycholoog van een openbare dienst, een VDAB-, FOREM-, ACTIRIS- en ADG-bemiddelaar, een lid van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, een erkend journalist, een advocaat, een notaris, een gerechtsdeurwaarder in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van deze functie, zijn de straffen die welke bij het derde lid worden bepaald.””

VERANTWOORDING

Het amendement voorziet in een uitbreiding van de lijst van de bij artikel 410bis van het Strafwetboek beschermde personen, aangezien ze door hun beroep te maken krijgen met geweld.

Het personeelslid aangesteld voor het onthaal bij de spoed-diensten van de zorginstellingen is reeds in artikel 410bis opgenomen en het is nodig gebleken om ook het personeelslid aangesteld voor het onthaal bij de politiediensten, dat met dezelfde agressie te maken krijgt, in te voegen. Tegelijkertijd vereenvoudigt het de verwijzing naar de gezondheidszorgberoepen met het oog op meer coherentie.

Le projet de Code pénal a ajouté les journalistes à cette liste. Ceux-ci sont également repris ici. L'exposé des motifs de ce projet de Code indique ce qui suit: Par rapport à la législation actuelle, les journalistes sont ajoutés à cette liste. Cet ajout est justifié en raison du rôle de "chien de garde" que les journalistes exercent dans une société démocratique où leur mission peut consister à rendre publiques des données ou à émettre des opinions. Il peut en résulter que des journalistes soient visés par des personnes qui veulent éviter que ces informations soient divulguées, ce qui les rend particulièrement vulnérables aux actes de violence par exemple. Pour contribuer à ne pas décourager les journalistes de remplir leur mission sociétale en raison de la crainte de telles représailles, il convient de les reprendre dans la liste des personnes à fonction sociétale.

D'autres personnes, comme les avocats, les notaires et les huissiers de justice, exercent une profession avec une dimension sociétale très importante. Il est important de les protéger également.

Les médiateurs du VDAB, du FOREM, d'ACTIRIS et d'ADG ont de nombreux contacts avec les citoyens et du fait de leur mission de médiation sont plus susceptibles de subir des violences. Il s'agit donc des les protéger également.

De même, il s'agit de protéger aussi les membres du centre public d'action sociale qui, aujourd'hui, subissent de plus en plus de violence physique à côté des violences verbales, des injures, des menaces ou des intimidations. L'objectif est de protéger tous les membres du personnel et tous les organes du CPAS, et pas seulement ceux qui siègent, par exemple, au sein d'un conseil ou d'un comité.

Het ontwerp van Strafwetboek heeft de journalisten aan die lijst toegevoegd. Zij worden hier ook opgenomen. In de memorie van toelichting bij het ontwerp van Strafwetboek staat het volgende: "Aan deze lijst wordt, in vergelijking met het huidige recht, nog de journalisten toegevoegd. Deze toevoeging is verantwoord gelet op de rol van "waakhond" die journalisten hebben in een democratische samenleving, waarbij het hun taak kan zijn om gegevens in de openbaarheid te brengen of opinies te formuleren. Dit kan erin resulteren dat journalisten worden geviséerd door personen die willen vermijden dat deze informatie aan het licht komt, waardoor zij bijzonder kwetsbaar worden voor bijvoorbeeld geweldsmisdrijven. Om ertoe bij te dragen dat journalisten niet zouden terugschrikken om hun maatschappelijke opdracht te vervullen uit vrees voor dergelijke represailles is het gepast hen op te nemen in de lijst van personen met een maatschappelijke functie."

Andere personen, zoals advocaten, notarissen en gerechtsdeurwaarders, oefenen een beroep uit met een zeer belangrijke maatschappelijke dimensie en het is belangrijk om ook hen te beschermen.

VDAB-, FOREM-, ACTIRIS- en ADG-bemiddelaars hebben veel contact met het publiek en lopen door hun bemiddelingsrol meer risico op geweld. Daarom is het belangrijk ook hen te beschermen.

Op dezelfde manier moeten we ook de leden van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn beschermen, die vandaag de dag steeds vaker te maken krijgen met fysiek geweld, verbaal geweld, beledigingen, bedreigingen en intimidatie. Het is de bedoeling om alle personeelsleden en alle organen van het OCMW te beschermen en niet enkel zij die zetelen in bijvoorbeeld een raad van bestuur of comité.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 32 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/19 (nouveau)

Insérer un article 15/19, rédigé comme suit:

“Art. 15/19. Dans l’article 417/2, alinéa 2, 1°, du même Code, inséré par la loi du 14 juin 2002 et modifié en dernier lieu par la loi du 21 mars 2022, est inséré le d) rédigé comme suit:

“d) soit envers un conducteur, un accompagnateur, un contrôleur ou un guichetier d’un exploitant d’un réseau de transport public, un membre du personnel employé par le SPF Justice dans un établissement pénitentiaire ou au sein du corps de sécurité, un membre du personnel affecté à l’accueil dans les services de police, un facteur, un pompier, un membre de la protection civile, une personne exerçant une profession de soins de santé telle que visée par la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l’exercice des professions des soins de santé, un membre du personnel affecté à l’accueil dans les services d’urgence des institutions de soins, un assistant social ou un psychologue d’un service public, un médiateur du VDAB, du FOREM, d’ACTIRIS ou d’ADG, un membre du centre public d’action sociale, un journaliste accrédité, un avocat, un notaire, un huissier de justice dans l’exercice ou à l’occasion de l’exercice de ces fonctions.””

JUSTIFICATION

L’amendement propose d’intégrer une circonstance aggravante en cas de torture commise sur des personnes spécifiquement protégées dans le cadre des infractions prévues à l’article 417/2 du Code pénal. Le même fil conducteur que pour le meurtre a été suivi dans le choix de la peine en cas de torture.

La torture doit être commise envers les personnes protégées “dans l’exercice où à l’occasion de l’exercice de ces fonctions”. L’explication qui a été donnée de cette notion dans

Nr. 32 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/19 (nieuw)

Een artikel 15/19 invoegen, luidende:

“Art. 15/19. In artikel 417/2, tweede lid, 1°, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 14 juni 2002 en laatstelijk gewijzigd bij de wet van 21 maart 2022, wordt een punt d) ingevoegd, luidende:

“d) hetzij op een chauffeur, een begeleider, een controleur of een loketbediende van een uitbater van een netwerk voor openbaar vervoer, een personeelslid door de FOD Justitie tewerkgesteld in een penitentiaire inrichting of binnen het veiligheidskorps, een personeelslid aangesteld voor het onthaal bij de politiediensten, een postbode, een brandweerman, een lid van de civiele bescherming, een persoon die een gezondheidszorgberoep uitoefent zoals bedoeld in de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidsberoepen, een lid van het personeel aangesteld voor het onthaal in de spoeddiensten van de verzorgingsinstellingen, een maatschappelijk werker of een psycholoog van een openbare dienst, VDAB-, FOREM-, ACTIRIS- of ADG-bemiddelaar, een lid van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, een erkend journalist, een advocaat, een notaris, een gerechtsdeurwaarder in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.””

VERANTWOORDING

In het amendement wordt voorgesteld om in het kader van de misdrijven voorzien in het artikel 417/2 van het Strafwetboek een verzwarende omstandigheid op te voegen in het geval van foltering gepleegd op de specifiek beschermde personen. Dezelfde leidraad werd gevolgd bij de keuze van de straf in geval van foltering als bij de doodslag.

Foltering moet worden gepleegd tegen beschermde personen “in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van hun functie”. De uitleg van dit begrip in de toelichting van

la justification de l'amendement concernant l'article 280 du Code pénal peut être reprise ici.

het amendement bij artikel 280 van het Strafwetboek kan hier worden herhaald.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 33 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/20 (nouveau)

Insérer un article 15/20, rédigé comme suit:

“Art. 15/20. Dans l’article 417/3, alinéa 2, 1°, du même Code, inséré par la loi du 14 juin 2002 et modifié en dernier lieu par la loi du 21 mars 2022, est inséré le d) rédigé comme suit:

“d) soit envers un conducteur, un accompagnateur, un contrôleur ou un guichetier d’un exploitant d’un réseau de transport public, un membre du personnel employé par le SPF Justice dans un établissement pénitentiaire ou au sein du corps de sécurité, un membre du personnel affecté à l’accueil dans les services de police, un facteur, un pompier, un membre de la protection civile, une personne exerçant une profession de soins de santé telle que visée par la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l’exercice des professions des soins de santé, un membre du personnel affecté à l’accueil dans les services d’urgence des institutions de soins, un assistant social ou un psychologue d’un service public, un médiateur du VDAB, du FOREM, d’ACTIRIS ou d’ADG, un membre du centre public d’action sociale, un journaliste accrédité, un avocat, un notaire, un huissier de justice dans l’exercice ou à l’occasion de l’exercice de ces fonctions.””

JUSTIFICATION

L’amendement propose d’intégrer une circonstance aggravante en cas de traitement inhumain commis sur des personnes spécifiquement protégées dans le cadre des infractions prévues à l’article 417/3 du Code pénal. Le même fil conducteur que pour le meurtre a été suivi dans le choix de la peine en cas de traitement inhumain.

Le traitement inhumain doit être commis envers les personnes protégées “dans l’exercice ou à l’occasion de l’exercice de ces fonctions”. L’explication qui a été donnée de

Nr. 33 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/20 (nieuw)

Een artikel 15/20 invoegen, luidende:

“Art. 15/20. In artikel 417/3, tweede lid, 1°, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 14 juni 2002 en laatstelijk gewijzigd bij de wet van 21 maart 2022, wordt een punt d) ingevoegd, luidende:

“d) hetzij op een chauffeur, een begeleider, een controleur of een loketbediende van een uitbater van een netwerk voor openbaar vervoer, een personeelslid door de FOD Justitie tewerkgesteld in een penitentiare inrichting of binnen het veiligheidskorps, een personeelslid aangesteld voor het onthaal bij de politiediensten, een postbode, een brandweerman, een lid van de civiele bescherming, een persoon die een gezondheidszorgberoep uitoefent zoals bedoeld in de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidsberoepen, een lid van het personeel aangesteld voor het onthaal in de spoeddiensten van de verzorgingsinstellingen, een maatschappelijk werker of een psycholoog van een openbare dienst, VDAB-, FOREM-, ACTIRIS- of ADG-bemiddelaar, een lid van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, een erkend journalist, een advocaat, een notaris, een gerechtsdeurwaarder in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.””

VERANTWOORDING

In het amendement wordt voorgesteld om in het kader van de misdrijven voorzien in het artikel 417/3 van het Strafwetboek een verzwarende omstandigheid in te voegen in het geval van onmenselijke behandeling gepleegd op de specifiek beschermde personen. Dezelfde leidraad werd gevolgd bij de keuze van de straf in geval van foltering als bij de doodslag.

Onmenselijke behandeling moet worden gepleegd tegen beschermde personen “in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van hun functie”. De uitleg van dit begrip

cette notion dans la justification de l'amendement concernant l'article 280 du Code pénal peut être reprise ici.

in de toelichting van het amendement bij artikel 280 van het Strafwetboek kan hier worden herhaald.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 34 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 17

Après l'article 17, insérer un chapitre 3/1, rédigé comme suit:

“Chapitre 3/1. Modification de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes”.

JUSTIFICATION

Cet amendement vise à ajouter un nouveau chapitre qui modifie la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes.

Nr. 34 van Mevrouw **Gabriëls et consorts**

Art. 17

Na artikel 17, een hoofdstuk 3/1 invoegen, luidende:

“Hoofdstuk 3/1. Wijziging van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen”.

VERANTWOORDING

Met dit amendement wordt beoogd een nieuw hoofdstuk toe te voegen dat de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen wijzigt.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 35 de Mme **Gabriëls et consorts**Art. 17/1 (*nouveau*)

Dans le chapitre 3/1 précité, insérer un article 17/1, rédigé comme suit:

“Art. 17/1. L'article 4, § 6, de la loi du 4 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes, modifié par les lois du 14 juillet 1994 et du 3 mai 2003, est complété par ce qui suit:

“Les immeubles ayant servi ou étant destinés à commettre les infractions décrites aux articles 2, 2°, 2bis, 2quater et 3 peuvent être confisqués, même s'ils ne sont pas la propriété du condamné, sans préjudice des droits que peuvent faire valoir des tiers de bonne foi.””

JUSTIFICATION

Cet amendement vise à prévoir une base légale nécessaire pour la confiscation des biens immobiliers qui sont l'instrument d'un crime lié à la drogue (par exemple, une maison équipée en laboratoire de fabrication d'extasy). Or, cette confiscation est prévue par l'article 4.5. (sanctions contre les personnes physiques) et 7 (sanctions contre les personnes morales) de la décision-cadre 2004/757/JAI de l'UE du 25 octobre 2004 concernant l'établissement des dispositions minimales relatives aux éléments constitutifs des infractions pénales et des sanctions applicables dans le domaine du trafic de drogue. Cette modification répond à l'avis du Collège des procureurs généraux rendu sur le projet de loi introduisant le Livre Ier du Code pénal.

Nr. 35 van Mevrouw **Gabriëls et consorts**Art. 17/1 (*nieuw*)

In het voornoemde hoofdstuk 3/1, een artikel 17/1 invoegen, luidende:

“Art. 17/1. Artikel 4, § 6, van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen, gewijzigd bij de wetten van 14 juli 1994 en van 3 mei 2003 wordt aangevuld als volgt:

“Onroerende goederen die hebben gediend of die bestemd waren om de in de artikelen 2, 2°, 2bis, 2quater en 3 omschreven misdrijven te plegen mogen worden verbeurdverklaard, ook al zijn ze geen eigendom van de veroordeelde, onverminderd de rechten die derden te goeder trouw hierop kunnen laten gelden.””

VERANTWOORDING

Met dit amendement wordt beoogd een noodzakelijke juridische basis te voorzien voor de verbeurdverklaring van onroerende goederen die het instrument zijn van een drugs-misdrijf (bijvoorbeeld een huis dat is ingericht als XTC-labo). Deze verbeurdverklaring is nochtans voorzien door artikel 4.5. (sancties) en 7 (sancties tegen rechtspersonen) van het EU-kaderbesluit 2004/757/JBZ van 25 oktober 2004 betreffende de vaststelling van minimumvoorschriften met betrekking tot de bestanddelen van strafbare feiten en met betrekking tot straffen op het gebied van de illegale drugshandel. Met deze wijziging wordt geantwoord op het advies van het College van procureurs-generaal over het wetsontwerp tot invoering van Boek I van het Strafwetboek.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 36 de Mme **Gabriëls et consorts**Art. 6/1 (*nouveau*)**Insérer un article 6/1, rédigé comme suit:**

“Art. 6/1. Dans Livre II, Titre I, du même Code, l’intitulé du chapitre V est remplacé par ce qui suit: “Chapitre V. La procédure accélérée””

JUSTIFICATION

L’objectif est de mettre en œuvre la note de politique générale Justice qui vise le rétablissement d’une procédure de Justice accélérée, en étroite concertation avec les différents acteurs (DOC 55 2934/013, p. 44).

A cet effet, il est proposé d’insérer deux dispositions dans le chapitre consacré au code d’instruction criminelle, ainsi que quelques dispositions complémentaires. Le projet a fait l’objet d’un examen par le Conseil d’État qui a rendu l’avis 74.255/1 le 18 octobre 2023. Il est proposé d’insérer ces dispositions sans attendre afin de permettre une entrée en vigueur cette année encore, et ainsi permettre une réaction rapide et efficace de la Justice si des incidents éclatent à l’occasion d’événements.

Il est répondu à l’observation formulée par le Conseil d’État (n° 15) dans son avis 74.255/1 du 18 octobre 2023 d’aligner l’intitulé du chapitre V du livre II, titre I, du Code d’instruction criminelle sur le texte légal. En conséquence, la référence à la “comparution immédiate” est remplacée par “la procédure accélérée”.

Par ailleurs, le projet tient compte des enseignements des deux conférences qui ont été organisées en 2021 sur les émeutes urbaines, en collaboration avec la ministre de l’Intérieur et la Chambre des représentants. L’objectif de ces conférences était de parvenir à une meilleure approche et une meilleure gestion des émeutes urbaines, au niveau socio-préventif, au niveau administratif et au niveau répressif et judiciaire.

Il est ressorti de cette conférence qu’une approche orientée sur la chaîne rapide est nécessaire si on veut pouvoir maîtriser le phénomène des violences urbaines. Les violences urbaines entraînent une vague de destruction, de pillage, d’incendies,

Nr. 36 van Mevrouw **Gabriëls et consorts**Art. 6/1 (*nieuw*)**Een artikel 6/1 invoegen, luidende:**

“Art. 6/1. In Boek II, Titel I, van hetzelfde Wetboek, wordt het opschrift van hoofdstuk V vervangen als volgt: “Hoofdstuk V. De snelrechtprocedure””

VERANTWOORDING

Het doel is om de algemene beleidsnota Justitie uit te voeren die het herstel van een snelrechtprocedure beoogt, in nauw overleg met diverse actoren (DOC 55 2934/013, blz. 44).

Daartoe wordt voorgesteld om twee bepalingen op te nemen in het hoofdstuk dat aan het wetboek van strafvordering is gewijd, alsook een aantal aanvullende bepalingen. Het ontwerp is onderzocht door de Raad van State, die op 18 oktober 2023 advies 74.255/1 heeft uitgebracht. Er wordt voorgesteld om deze bepalingen onverwijld in te voegen, zodat ze nog dit jaar in werking kunnen treden en justitie snel en doeltreffend kan reageren als zich tijdens evenementen incidenten voordoen.

Er wordt gevolg gegeven aan de opmerking van de Raad van State (n° 15) in het advies 74.255/1 van 18 oktober 2023 om in Boek II, Titel I, van het Wetboek van Strafvordering het opschrift van hoofdstuk V in overeenstemming te brengen met de wettekst. De verwijzing naar de “onmiddellijke verschijning” wordt bijgevolg vervangen door “de snelrechtprocedure”.

Daarnaast houdt het ontwerp rekening met de opgedane ervaringen uit twee conferenties die in 2021 werden georganiseerd rond stadsrellen, samen met Binnenlandse Zaken en de Kamer van volksvertegenwoordigers. Het doel van deze conferenties was om tot een betere aanpak en beheersing van stadsrellen te komen, op sociaal-preventief niveau, op bestuurlijk niveau en op repressief en justitieel niveau.

Uit die conferentie kwam naar voor dat een snelle ketengerichte aanpak noodzakelijk is om het fenomeen van stadsrellen te beheersen. De stadsrellen brengen een golf van vernieling, plundering, brand, stedelijk geweld en

d'actes de violence et de sentiment d'insécurité. Il est donc crucial que la police et la justice soient en mesure de réagir rapidement.

La procédure de comparution immédiate a été introduite par la loi du 28 mars 2000 insérant une procédure de comparution immédiate en matière pénale (*Moniteur belge* du 1er avril 2000) qui prévoyait une autre possibilité de saisine du tribunal correctionnel.

Par rapport à cette procédure, prévue à l'article 216quinquies du Code d'instruction criminelle, la Cour constitutionnelle (à l'époque encore la Cour d'Arbitrage) a dit pour droit, par arrêt du 28 mars 2002, n° 56/2002, (*Moniteur belge* du 13 avril 2002), suite à un recours en annulation, que quatre dispositions devaient être annulées et une disposition devait être interprétée conformément à la Constitution. Depuis lors, la procédure n'a plus été utilisée dans la pratique.

Comme l'a relevé le Conseil d'État (Avis du Conseil d'État sur la proposition de loi n°54-2942/1, DOC 54 2942/002), p. 5), la Cour d'Arbitrage n'a toutefois pas émis d'objections de constitutionnalité à l'encontre de son principe (Cons. B.3.3 et B.3.5, arrêt n° 56/2002).

Par ailleurs, la Cour européenne des droits de l'homme a également jugé que "the existence and utilisation of expeditious proceedings in criminal matters is not in itself contrary to Article 6 of the Convention as long as they provide the necessary safeguards and guarantees contained therein" (Cour eur. D.H., 21 décembre 2006, Borisova c. Bulgarie, § 40; Cour eur. D.H., 15 novembre 2007, Galstyan c. Arménie, § 85).

Le projet vise à compléter l'arsenal procédural dont disposent les magistrats afin d'apporter une réaction plus rapide à une série d'infractions qui perturbent le sentiment de sécurité publique. Ceci permettra d'éviter un sentiment d'impunité dans le chef des auteurs et de prévenir la récidive.

La nouvelle procédure accélérée vient en complément des procédures existantes. Le présent projet s'appliquera aux personnes en état d'arrestation. L'objectif n'est donc pas ici d'étendre, ni de favoriser le recours à la détention préventive.

Une nouvelle procédure accélérée est prévue dans les articles 216quinquies et suivants du Code d'instruction criminelle, qui remplace l'ancienne procédure de comparution immédiate.

onveiligheidsgevoelens met zich mee. Een snelle reactie van politie en justitie is dan ook cruciaal.

De procedure van onmiddellijke verschijning werd ingevoerd door de wet van 28 maart 2000 tot invoering van een procedure van onmiddellijke verschijning in strafzaken (*Belgisch Staatsblad* van 1 april 2000) die voorzag in een andere mogelijkheid tot aanhangigmaking voor de correctie-rechtbank.

Met betrekking tot deze procedure voorzien in artikel 216quinquies van het Wetboek van Strafvordering, werd bij arrest van 28 maart 2002, nr. 56/2002, (*Belgisch Staatsblad* van 13 april 2002), na een beroep tot vernietiging, door het Grondwettelijk Hof (toen nog het Arbitragehof) voor recht gezegd dat er vier bepalingen dienden te worden vernietigd en een bepaling grondwetsconform moest worden geïnterpreteerd. Sindsdien wordt de procedure in de praktijk niet meer toegepast.

Zoals de Raad van State (Advies van de Raad van State over het wetsvoorstel nr. 54-2942/1, DOC 54 2942/002, blz. 5) opmerkt, heeft het Arbitragehof echter geen bezwaren van grondwettigheid tegen dit beginsel geopperd (Overw. B.3.3 en B.3.5, arrest nr. 56/2002).

Voorts heeft het Europees Hof voor de rechten van de mens ook geoordeeld dat "het bestaan en het gebruik van snelle procedures in strafzaken op zichzelf niet in strijd zijn met artikel 6 van het Verdrag, zolang zij de nodige waarborgen en garanties bieden" (EHRM 21 december 2006, Borisova t. Bulgarije, § 40; EHRM 15 november 2007, Galstyan t. Armenië, § 85).

Het ontwerp beoogt het procedurele arsenaal waarover magistraten beschikken aan te vullen om sneller te kunnen reageren op een reeks misdrijven die het gevoel van openbare veiligheid verstoren. Dit zal toelaten een gevoel van straffeloosheid in hoofde van de daders en recidive te voorkomen.

De nieuwe snelrechtprocedure vormt een aanvulling op de bestaande procedures. Dit ontwerp zal van toepassing zijn op personen die zijn aangehouden. Het is dus niet de bedoeling het gebruik van de voorlopige hechtenis uit te breiden, noch aan te moedigen.

In de artikelen 216quinquies en volgende van het Wetboek van Strafvordering is een nieuwe snelrechtprocedure opgenomen, die de oude procedure voor onmiddellijke verschijning vervangt.

Le projet de loi répond aux critiques de l'arrêt susmentionné n° 56/2002 de la Cour d'Arbitrage:

1) La procédure peut seulement être activée si la personne est en détention préventive.

2) Nous proposons des délais plus équilibrés afin de permettre à la défense de se préparer tout en assurant d'être jugé dans un délai raisonnable. La comparution devant le tribunal a lieu dans un délai qui ne peut être inférieur à cinq jours ouvrables, ni supérieur à quinze jours. Le tribunal statue soit séance tenante soit dans les cinq jours de l'audience.

Une procédure dont le délai d'exécution total peut s'élever à 40 jours est une procédure accélérée équilibrée.

A titre de comparaison, la possibilité existe déjà que les personnes en détention préventive puissent être convoquées dans un délai minimum de trois jours, conformément au troisième alinéa de l'article 184 du code de procédure pénale.

3) Il est aussi important de souligner qu'à l'époque de l'arrêt de la Cour constitutionnelle en 2002, l'assistance d'un avocat (Salduz IV) n'existait pas encore sous sa forme actuelle.

Il s'agit d'une personne en détention préventive qui bénéficie dans tous les cas de l'assistance d'un avocat. L'avocat peut faire valoir à l'audience que l'affaire n'est pas susceptible d'être instruite ou demander un complément d'enquête, après quoi le tribunal peut décider de ne pas appliquer la procédure accélérée.

4) Il existe également une garantie déjà prévue au paragraphe 1, à savoir que le juge d'instruction doit être d'avis que l'enquête judiciaire est terminée.

L'assistance obligatoire d'un avocat et le contrôle judiciaire garantissent donc la protection des droits de la défense.

5) Dans le présent projet, l'avocat peut toujours demander tous les actes d'enquête supplémentaires possibles lors de l'audience sur le fond et cette possibilité n'est pas limitée, de sorte que la considération B.5.11. de l'arrêt n° 56/2002 est également respectée. Des devoirs d'enquête supplémentaires entraîneront le retour à la procédure ordinaire.

Het wetsontwerp komt tegemoet te komen aan de kritieken van voormeld arrest nr. 56/2002, van het Arbitragehof:

1) De procedure kan alleen aanvangen indien de persoon in voorlopige hechtenis is.

2) We stellen evenwichtigere termijnen voor om de verdediging in staat te stellen zich voor te bereiden en tegelijkertijd de zekerheid te behouden dat de zaak binnen een redelijke termijn wordt berecht. Zoals voormeld geschiedt de verschijning voor de rechtbank binnen een termijn die niet korter mag zijn dan vijf werkdagen, noch langer dan vijftien dagen. De rechtbank doet uitspraak ter terechtzitting of binnen vijf dagen na de zitting.

Een procedure waarbij de volledige doorlooptijd in totaal 40 dagen kan bedragen is een snelle en evenwichtige procedure.

Ter vergelijking, bestaat al de mogelijkheid dat personen in voorlopige hechtenis overeenkomstig artikel 184, derde lid van het Wetboek van Strafvordering kunnen worden gedagvaard binnen een minimale termijn van drie dagen.

3) Het is ook van belang om te beklemtonen dat de bijstand van een advocaat (Salduz IV) ten tijde van het arrest van het Grondwettelijk Hof anno 2002 nog niet in zijn huidige vorm bestond.

Het gaat om een persoon in voorlopige hechtenis die sowieso bijstand geniet van een raadsman. De raadsman kan ter zitting pleiten dat de zaak niet in staat is of bijkomend onderzoek vragen, waarna de rechtbank kan beslissen dat de snelrechtprocedure niet wordt toegepast.

4) Er is ook de waarborg die reeds in § 1 vervat zit, namelijk dat de onderzoeksrechter van oordeel moet zijn dat het gerechtelijk onderzoek is afgesloten.

De verplichte bijstand van een raadsman en de rechterlijke controle zorgen er derhalve voor dat de rechten van verdediging gevrijwaard worden.

5) In voorliggend ontwerp kan de raadsman steeds alle mogelijke bijkomende onderzoekshandelingen vragen en is er geen inperking van deze mogelijkheid zodat ook volstaan wordt aan de overweging B.5.11., arrest nr. 56/2002. Bijkomende onderzoekshandelingen zullen leiden tot een terugkeer naar de gewone procedure.

L'accord de la personne arrêtée est requis. Une garantie supplémentaire est ainsi ajoutée pour prévenir une possible violation des droits de la défense.

Il est prévu que la nouvelle procédure s'inscrit dans le cadre des crédits alloués. Les chambres à procédure accélérée ont été créées, les projets pilotes sont déjà en place, du personnel supplémentaire a été fourni pour la procédure dite "M-werking". La nouvelle procédure accélérée mènera plutôt à une économie au regard des procédures existantes. Le déploiement de cette procédure se traduira par un traitement plus rapide des procédures pénales, ce qui aura un impact budgétaire positif en termes de déploiement de personnel et de capacité carcérale.

Het akkoord van de aangehoudene is vereist. Een extra waarborg wordt op die manier toegevoegd om te voorkomen dat de rechten van verdediging geschonden zouden worden.

Het is voorzien dat de nieuwe procedure in de toegekende kredieten past. Er zijn snelrechtkamers gecreëerd, er zijn al proefprojecten georganiseerd en er is al extra personeel voorzien voor de M-werking. De nieuwe versnelde procedure houdt veeleer een besparing in ten opzichte van de bestaande procedures. De inzet van de procedure zal ressorteren in een snellere afhandeling van strafprocedures, hetgeen een positieve budgettaire weerslag zal hebben qua inzet van personeel en gevangenis capaciteit.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 37 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 6/2 (nouveau)

Insérer un article 6/2, rédigé comme suit:

“Art. 6/2. L'article 216quinquies du même Code, inséré par la loi du 28 mars 2000 et partiellement annulé par l'arrêt de la Cour constitutionnelle n° 56/2002, est remplacé par ce qui suit:

“Art. 216quinquies. § 1er. Par dérogation à l'article 127, le procureur du Roi peut citer, aux fins de l'application de la procédure accélérée, devant le tribunal de police ou le tribunal correctionnel, une personne placée en détention préventive en application de l'article 16 de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive, pour autant que le juge d'instruction estime que l'instruction est complète et que le dossier ait été communiqué dans ce but, sur réquisition du procureur du Roi.

L'accord libre et éclairé de la personne arrêtée doit être confirmé, en présence de son avocat, devant le juge d'instruction, qui fait acte de l'accord dans un procès-verbal. À partir de ce moment, l'accord ne peut plus être retiré.

Dès que le mandat d'arrêt est décerné et au plus tard à l'audience de la chambre du conseil visée à l'article 21 de la loi du 20 juillet 1990 précitée, le procureur du Roi procède à la citation.

Le prévenu qui ne comprend pas la langue de la procédure reçoit, dans un délai raisonnable, la traduction des passages pertinents de la citation dans une langue qu'il comprend et qu'il a choisie lors de la première audition conformément à l'article 47bis, pour lui permettre d'avoir connaissance des faits qui lui sont reprochés et de se défendre de manière effective. Les frais de traduction sont à charge de l'État.

§ 2. Les lieu, jour et heure de la comparution sont communiqués le plus rapidement possible et en tout cas dans les vingt-quatre heures après la notification visée au paragraphe 1er, deuxième alinéa, par le moyen

Nr. 37 van Mevrouw **Gabriëls et consorts**

Art. 6/2 (nieuw)

Een artikel 6/2 invoegen, luidende:

“Art. 6/2. Artikel 216quinquies van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 28 maart 2000 en gedeeltelijk vernietigd bij het arrest nr. 56/2002 van het Grondwettelijk Hof, wordt vervangen als volgt:

“Art. 216quinquies. § 1. In afwijking van artikel 127, kan de procureur des Konings een persoon die aangehouden is met toepassing van artikel 16 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, dagvaarden voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank met het oog op de toepassing van de snelrechtprocedure, voor zover de onderzoeksrechter van oordeel is dat het gerechtelijk onderzoek volledig is en het dossier daartoe op vordering van de procureur des Konings heeft meegedeeld.

Het vrijen weloverwogen akkoord van de aangehouden dient in aanwezigheid van zijn advocaat te worden bevestigd voor de onderzoeksrechter, die het akkoord in een proces-verbaal acteert. Het akkoord kan vanaf dat ogenblik niet meer worden ingetrokken.

Zodra het aanhoudingsbevel is uitgevaardigd en uiterlijk op de zitting van de raadkamer bedoeld in artikel 21 van de bovenvermelde wet van 20 juli 1990 gaat de procureur des Konings over tot dagvaarding.

De beklaagde die de taal van de procedure niet verstaat, ontvangt binnen een redelijke termijn de vertaling van de relevante passages van de dagvaarding in een taal die hij bij het eerste verhoor overeenkomstig artikel 47bis heeft gekozen, zodanig dat hij geïnformeerd is over de hem ten laste gelegde feiten en hij zich effectief kan verdedigen. De kosten van vertaling zijn ten laste van de Staat.

§ 2. Plaats, dag en uur van verschijning worden zo snel mogelijk en in elk geval binnen vierentwintig uur na de kennisgeving bedoeld in paragraaf 1, tweede lid, via het snelst mogelijke, schriftelijke communicatiemiddel,

de communication écrit le plus rapide, aux victimes connues.

Les victimes qui ne comprennent pas la langue de la procédure ont le droit d'obtenir une traduction de ces renseignements dans une langue qu'elles comprennent. La demande doit être déposée au greffe du tribunal compétent. La traduction est fournie dans un délai raisonnable. Les frais de traduction sont à charge de l'État.

Après une demande écrite de la personne lésée, qui peut être introduite avant l'audience et en même temps que la déclaration prévue à l'article 5bis du Titre préliminaire du Code de procédure pénale, le dossier est mis à sa disposition ainsi qu'à celle de son avocat.

§ 3. Le dossier est mis à la disposition au greffe en original ou en copie, et les parties peuvent en prendre connaissance et en lever copie, sans préjudice de l'application de l'article 21, § 3, de la loi du 20 juillet 1990 précitée. Elles peuvent elles-mêmes et par leurs propres moyens, prendre une copie du dossier gratuitement, sur place.

§ 4. La comparution devant le tribunal a lieu dans un délai qui ne peut être inférieur à cinq jours ouvrables, ni supérieur à quinze jours, dès la citation.

Le tribunal statue soit séance tenante, soit dans les cinq jours suivant l'audience prévue à l'alinéa 1er.

§ 5. Le tribunal, après avoir recueilli les observations des parties et de leur avocat, peut d'initiative ou à la demande du prévenu, de la partie civile ou du ministère public, renvoyer une seule fois à une prochaine audience qui doit avoir lieu dans un délai qui commence à courir après la première audience et qui ne peut être supérieur à quinze jours.

Le tribunal statue soit séance tenante, soit dans les cinq jours suivant la dernière audience prévue à l'alinéa 1er.

aan de gekende slachtoffers meegedeeld.

De slachtoffers die de taal van de procedure niet verstaan, hebben het recht een vertaling van die inlichtingen te verkrijgen in een taal die zij verstaan. Het verzoek dient ter griffie van de bevoegde rechtbank te worden neergelegd. De vertaling wordt verstrekt binnen een redelijke termijn. De kosten van vertaling zijn ten laste van de Staat.

Op schriftelijk verzoek van de benadeelde persoon dat voor de terechtzitting en op hetzelfde moment als de verklaring bedoeld in artikel 5bis van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van strafvordering kan worden ingediend, wordt het dossier ter beschikking van hem en zijn advocaat gesteld.

§ 3. Het dossier ligt op de griffie in origineel of in kopie ter beschikking en de partijen kunnen er inzage van hebben en er kopie van opvragen onverminderd de toepassing van artikel 21, § 3, van de bovenvermelde wet van 20 juli 1990. Ze kunnen zelf met hun eigen middelen kosteloos een kopie van het dossier nemen ter plaatse.

§ 4. De verschijning voor de rechtbank geschiedt binnen een termijn die niet korter mag zijn dan vijf werkdagen, noch langer dan vijftien dagen vanaf de dagvaarding.

De rechtbank doet uitspraak ter terechtzitting of binnen vijf dagen na de in het eerste lid bedoelde zitting.

§ 5. De rechtbank kan, na de partijen en hun raadslieden te hebben gehoord, ambtshalve of op verzoek van de beklaagde, de burgerlijke partij of het openbaar ministerie de zaak eenmalig verdagen naar een volgende zitting, binnen een termijn die begint te lopen na de eerste zitting en die niet meer dan vijftien dagen mag bedragen.

De rechtbank doet uitspraak ter terechtzitting of binnen vijf dagen na de in het eerste lid, bedoelde laatste zitting.

§ 6. La chambre du conseil décide s'il y a lieu de maintenir la détention préventive, conformément aux paragraphes 1 à 5 de l'article 21 de la loi du 20 juillet 1990 précitée. Après l'audience de la chambre du conseil, cette compétence revient au tribunal.

La mise en liberté provisoire peut être accordée sur requête adressée au tribunal, à partir de l'audience de la chambre du conseil visée à l'alinéa précédent, selon les modalités prévues à l'article 27, §§ 3 et 4, de la loi du 20 juillet 1990 précitée.

§ 7. Le jugement est susceptible d'appel dans les formes et conditions prévues à l'article 209bis. """

JUSTIFICATION

Cet article adapte l'article 216quinquies du Code d'instruction criminelle.

Dans le paragraphe 1er de cet article il est prévu que, par dérogation à l'article 127 du Code d'instruction criminelle, le procureur du Roi peut convoquer, aux fins d'appliquer la procédure accélérée devant le tribunal de police ou le tribunal correctionnel, une personne placée en détention préventive en application de l'article 16 de la loi du 20 juillet 1990 sur la détention préventive. Cela ne peut se faire qu'après que le juge d'instruction a estimé qu'il a mené tous les actes d'enquête qu'il estimait nécessaires et partant que l'instruction peut être clôturée en ce qui le concerne, et après qu'il a communiqué le dossier.

L'accord de la personne arrêtée est acté dans un procès-verbal par le juge d'instruction. Cela se fait en présence obligatoire de son avocat.

Il est répondu à l'observation formulée par le Conseil d'État (n° 16) dans son avis 74.255/1 du 18 octobre 2023 d'inclure également une référence aux convocations "devant le tribunal de police ou le tribunal correctionnel".

Le Collège des procureurs généraux a souligné dans l'avis que le juge d'instruction n'a pas le pouvoir de statuer sur les "charges suffisantes", seule la juridiction d'instruction peut le faire. Le juge d'instruction peut seulement décider que

§ 6. De raadkamer beslist over het al dan niet handhaven van de voorlopige hechtenis, overeenkomstig paragrafen 1 tot 5 van artikel 21 van voornoemde wet van 20 juli 1990. Na de zitting van de raadkamer komt deze bevoegdheid toe aan de rechtbank.

De voorlopige invrijheidstelling kan worden verleend op indiening van een verzoekschrift gericht aan de rechtbank vanaf de zitting van de raadkamer bedoeld in voorgaande lid, overeenkomstig de modaliteiten bepaald in artikel 27, §§ 3 en 4, van de bovenvermelde wet van 20 juli 1990.

§ 7. Tegen het vonnis kan beroep worden ingesteld op de wijze en onder de voorwaarden bepaald in artikel 209bis. """

VERANTWOORDING

Dit artikel wijzigt artikel 216quinquies van het Wetboek van Strafvordering.

In de eerste paragraaf van het artikel wordt voorzien dat in afwijking van artikel 127 van het Wetboek van Strafvordering, de procureur des Konings een persoon die aangehouden is met toepassing van artikel 16 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, kan oproepen met het oog op het toepassen van de snelrechtprocedure voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank. Dit kan pas gebeuren wanneer de onderzoeksrechter van oordeel is dat hij alle onderzoekshandelingen heeft uitgevoerd die hij nodig acht en dat het onderzoek daarom wat hem betreft kan worden afgesloten, en wanneer hij het dossier heeft overgemaakt.

Het akkoord van de aangehoudene wordt geacteerd in een proces-verbaal door de onderzoeksrechter. Dit gebeurt in verplichte aanwezigheid van zijn advocaat.

Er wordt gevolg gegeven aan de opmerking van de Raad van State (randnr. 16) in het advies 74.255/1 van 18 oktober 2023 om eveneens een verwijzing naar de oproeping "voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank" op te nemen.

Het College van procureurs-generaal wees er in zijn advies op dat de onderzoeksrechter niet bevoegd is om zich uit te spreken over de "toereikende bezwaren", dat kan alleen het onderzoeksgerecht. De onderzoeksrechter kan enkel

l'instruction est terminée en ce qui le concerne. En effet, le juge d'instruction n'exerce pas l'action publique et ne peut pas contrôler sa propre instruction et ses ordonnances. La phrase "les charges étant suffisantes" est supprimée. Il est ajouté "et que le dossier ait été communiqué dans ce but, sur réquisition du procureur du Roi". Cette disposition s'inspire de la disposition de l'article 216 C.I.cr. relatif à la procédure de reconnaissance préalable de culpabilité, telle qu'elle figure dans le DOC 55 3515/001, p. 88/162. Compte tenu de cette reformulation, le texte néerlandais du projet d'article 216*quinquies*, § 1, alinéa 1 C.I.cr. n'est pas modifié comme le propose le Conseil d'État et il n'est donné pas suite au commentaire du Conseil d'État (n° 17) dans l'avis 74.255/1 du 18 octobre 2023.

Par ailleurs, si le juge d'instruction juge que l'instruction n'est pas terminée et que des devoirs d'enquête supplémentaires sont nécessaires à la manifestation de la vérité, il continue lui-même l'enquête. Il sera ensuite fait application de l'article 127 du Code d'Instruction criminelle précité.

Cette procédure n'est destinée à s'appliquer qu'aux affaires simples pour lesquelles les faits sont suffisamment établis et le juge d'instruction estime que les devoirs d'enquête nécessaires ont été accomplis. Par "affaires simples", il faut comprendre les affaires où l'auteur et la victime sont identifiés et où le dommage est connu. Il peut s'agir d'infraction commise en état de flagrant délit ou lorsque la personne reconnaît les faits, par exemple, un vol simple ou des coups et blessures perpétrés sur la voie publique, en présence de témoins.

La comparution devant le tribunal a lieu dans un délai qui ne peut être inférieur à cinq jours ouvrables, ni supérieur à quinze jours, dès la citation. En donnant son consentement, la personne arrêtée peut également indiquer le nombre de jours dans lequel elle souhaite comparaître (dans le délai de cinq à quinze jours) en vue de préparer sa défense. Il faudra en tenir compte, faute de quoi aucun accord ne sera accordé.

Le prévenu qui ne comprend pas la langue de la procédure reçoit, dans un délai raisonnable, la traduction des passages pertinents de la citation dans une langue qu'il comprend. La disposition est rédigée de manière à assurer la conformité avec la directive 2010/64/UE du 20 octobre 2010 relative au droit à l'interprétation et à la traduction dans le cadre de procédures pénales.

beslissen dat het onderzoek wat hem betreft voltooid is. De onderzoeksrechter oefent immers de strafvordering niet uit en kan geen controle uitvoeren over zijn eigen onderzoek en beschikkingen. Het zinsdeel "gelet op de toereikende bezwaren" wordt geschrapt. Er wordt toegevoegd "en het dossier daartoe op vordering van de procureur des Konings heeft meege-deeld." De bepaling inspireert zich op de ontworpen bepaling van artikel 216 Sv. over de procedure van de voorafgaande erkenning van schuld zoals opgenomen in DOC 55 3515/001, p. 88/162. Gelet op deze herformulering wordt de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 1, eerste lid, Sv. niet gewijzigd zoals voorgesteld door de Raad van State en wordt er geen gevolg gegeven aan de opmerking van de Raad van State (randnr. 17) in het advies 74.255/1 van 18 oktober 2023.

Indien de onderzoeksrechter bovendien oordeelt dat het gerechtelijk onderzoek niet is voltooid en dat aanvullende onderzoekshandelingen nodig zijn om de waarheid te achterhalen, zet hij zelf het onderzoek voort. Het bovengenoemde artikel 127 van het Wetboek van Strafvordering wordt dan toegepast.

Deze procedure is bedoeld voor eenvoudige zaken waarbij de feiten voldoende vastgesteld zijn en de onderzoeksrechter inschat dat de noodzakelijke onderzoeksdaden werden uitgevoerd. "Eenvoudige zaken" zijn zaken waarin de dader en het slachtoffer zijn geïdentificeerd en de schade bekend is. Dit kan een strafbaar feit zijn dat op heterdaad is gepleegd of waarvan de persoon de feiten kent, bijvoorbeeld een eenvoudige diefstal of geweldpleging op de openbare weg, in aanwezigheid van getuigen.

De verschijning voor de rechtbank geschiedt binnen een termijn die niet korter mag zijn dan vijf werkdagen, noch langer dan vijftien dagen vanaf de dagvaarding. De aangehoudene kan bij het geven van zijn akkoord ook aangeven binnen de hoeveel dagen hij wenst te verschijnen (binnen de termijn van vijf tot vijftien dagen) met het oog op het voorbereiden van zijn verdediging. Daar zal rekening mee moeten gehouden worden, zo niet zal er immers geen akkoord verleend worden.

De beklaagde die de taal van de procedure niet verstaat, ontvangt binnen een redelijke termijn de vertaling van de relevante passages van de dagvaarding in een taal die hij verstaat. De bepaling is opgesteld om te voldoen aan Richtlijn 2010/64/EU betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures.

Sur la base de l'article 216*quinquies*, § 3, Code d'instruction criminelle en projet, le dossier est au greffe à la disposition des parties, qui peuvent le consulter et en demander une copie.

Le Conseil d'État fait le commentaire suivant (n°9):

“Cette disposition déroge à l'article 21, § 3, de la loi du 20 juillet 1990. L'article 21, § 3, de cette loi prévoit que le dossier est mis à la disposition de l'inculpé et de son conseil pendant le dernier jour ouvrable avant la comparution et le dossier est à nouveau mis à leur disposition pendant la matinée du jour de la comparution si la veille n'était pas un jour ouvrable; dans ce cas, la comparution en chambre du conseil a lieu l'après-midi.

La disposition en projet ne garantit toutefois pas que les parties disposent de suffisamment de temps pour consulter le dossier afin de pouvoir confirmer de manière éclairée l'accord de l'inculpé [...].”

La proposition de modification du Conseil d'État a été suivie. L'article 216*quinquies*, § 3, C.I.cr. en projet a été complétée afin que la disposition s'applique sans préjudice de l'application de l'article 21, § 3, de la loi du 20 juillet 1990.

Le tribunal statue soit séance tenante, soit dans les cinq jours suivant l'audience. Un des objectifs de la procédure accélérée est de permettre de réduire le temps passé en détention préventive. S'agissant d'une affaire simple, le tribunal doit être en mesure de se prononcer sans délai indu.

Le tribunal peut remettre la cause une seule fois à une prochaine audience qui doit avoir lieu dans un délai qui ne peut être supérieur à quinze jours.

Le tribunal statue directement à l'audience ou au plus tard dans les cinq jours, suivant la dernière audience.

Il est répondu à l'observation formulée par le Conseil d'État (n° 21) dans son avis 74.255/1 du 18 octobre 2023 de prévoir dans le projet d'article 216*quinquies*, § 6, alinéa 1er, C.I.cr. que, outre le prévenu, le renvoi peut également être demandé par la partie civile ou le ministère public comme le prévoit d'ailleurs l'actuel article 216*septies* C.I.cr. dont s'inspire le projet de disposition.

Il est répondu à l'observation formulée par le Conseil d'État (n° 22) dans son avis 74.255/1 du 18 octobre 2023 de préciser

Op grond van het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 3, Sv. ligt het dossier op de griffie ter beschikking van de partijen, die er inzage van hebben en er kopie van kunnen opvragen.

De Raad van State maakt de volgende opmerking (randnr. 9):

“Deze bepaling wijkt af van artikel 21, § 3, van de wet van 20 juli 1990. Artikel 21, § 3, van deze wet bepaalt dat het dossier gedurende de laatste werkdag vóór de verschijning ter beschikking wordt gehouden van de verdachte en zijn raadsman en, indien de voorafgaande dag geen werkdag is, wordt het dossier opnieuw te hunner beschikking gehouden gedurende de voormiddag van de dag van verschijning; in dat geval heeft de verschijning voor de raadkamer 's namiddags plaats.

De ontworpen bepaling waarborgt evenwel niet dat de partijen over voldoende tijd beschikken om inzage te nemen in het dossier, met het oog op de weloverwogen bevestiging van het akkoord van de verdachte [...].”

Het voorstel tot aanpassing van de Raad van State is gevolgd. Het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 3, Sv. is aangevuld, zodat de bepaling geldt onverminderd de toepassing van artikel 21, § 3, van de wet van 20 juli 1990.

De rechtbank doet uitspraak ter terechtzitting of binnen vijf dagen na de zitting. Eén van de doelstellingen van de versnelde procedure is de duur van de voorlopige hechtenis te verkorten. Aangezien dit een eenvoudige zaak is, moet de rechtbank zonder onnodige vertraging kunnen beslissen.

De rechtbank kan de zaak eenmalig verdagen naar een volgende zitting die binnen een termijn van vijftien dagen moet plaatsvinden.

De rechtbank vonnist direct ter zitting of uiterlijk binnen vijf dagen, na de laatste zitting.

Er wordt gevolg gegeven aan de opmerking van de Raad van State (n° 21) in het advies 74.255/1 van 18 oktober 2023 om in het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 6, eerste lid, Sv. te voorzien dat naast de beklaagde ook door de burgerlijke partij of het openbaar ministerie om de verdaging kan worden verzocht zoals ook voorzien in het huidige artikel 216*septies* Sv. waarop de ontworpen bepaling is geïnspireerd.

Er wordt gevolg gegeven aan de opmerking van de Raad van State (n° 22) in het advies 74.255/1 van 18 oktober 2023

le point de départ du délai de renvoi, à savoir qu'il commence à courir après la première audience.

Cette possibilité de remise était prévue par l'ancien article 216*septies*, partiellement annulé par la Cour d'Arbitrage. A la différence de l'ancienne disposition, l'inculpé n'est pas limité dans les mesures qu'il peut solliciter. Le tribunal se prononcera sur les mesures sollicitées.

Pour tenir compte de la remarque du Conseil d'État n° 11, il peut être souligné que les mesures d'enquête complémentaires peuvent être sollicitées par le prévenu, par la partie civile comme par le ministère public.

Une demande de mise en liberté provisoire peut être adressée au tribunal dès que la chambre du conseil a confirmé la détention, conformément à l'article 27 de la loi relative à la détention préventive.

Le jugement est susceptible d'appel dans les formes et conditions prévues à l'article 209*bis* du Code d'instruction criminelle.

om het aanvangspunt van de termijn voor de verdaging te preciseren, namelijk dat deze begint te lopen na de eerste zitting.

Deze mogelijkheid tot uitstel was voorzien in het vorige artikel 216*septies*, dat gedeeltelijk door het Arbitragehof werd vernietigd. In tegenstelling tot de vorige bepaling is de beklaagde niet beperkt in de maatregelen die hij kan vragen. De rechtbank zal dan over de gevraagde maatregelen oordelen.

Om rekening te houden met opmerking n°. 11 van de Raad van State, kan worden benadrukt dat bijkomende onderzoeksmaatregelen kunnen worden gevraagd door de beklaagde, de burgerlijke partij of het openbaar ministerie.

Een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling kan bij de rechtbank worden ingediend van zodra de raadkamer de hechtenis heeft bevestigd, in overeenstemming met artikel 27 van de wet inzake voorlopige hechtenis.

Tegen het vonnis kan beroep worden ingesteld op de wijze en onder de voorwaarden bepaald in artikel 209*bis* van het Wetboek van Strafvordering.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 38 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 6/3 (nouveau)

Insérer un article 6/3, rédigé comme suit:

“Art. 6/3. L'article 216sexies du même Code, inséré par la loi du 28 mars 2000, est remplacé par ce qui suit:

“Art. 216sexies. § 1. Si le tribunal estime que les conditions prévues à l'article 216quinquies, §§ 1, ne sont pas remplies ou que l'affaire n'est pas en état d'être jugée dans le cadre d'une procédure accélérée, le dossier est remis à la disposition du procureur du Roi et la citation peut être déclarée irrecevable.

Dans ce cas, le tribunal statue par la même ordonnance sur le maintien du prévenu en détention jusqu'à la signification éventuelle d'un mandat d'arrêt dans les vingt-quatre heures.

La décision de maintien est valable pour un délai de quarante-huit heures. Elle mentionne la date et l'heure du prononcé et est motivée conformément à l'article 16, §§ 1er et 5, premier et deuxième alinéas, de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive.

L'ordonnance visée à l'alinéa 2 n'est susceptible d'aucun recours.

§ 2. Le procureur du Roi peut procéder à la citation directe, à la convocation par procès-verbal ou requérir un juge d'instruction d'instruire et de délivrer un mandat d'arrêt dans les vingt-quatre heures de l'ordonnance visée au paragraphe 1er, alinéa deux.

Dans ce dernier cas, le suspect doit être interrogé par le juge d'instruction. Si le juge d'instruction estime que la détention doit être maintenue, il peut délivrer un

Nr. 38 van Mevrouw **Gabriëls et consorts**

Art. 6/3 (nieuw)

Een artikel 6/3 invoegen, luidende:

“Art. 6/3. Artikel 216sexies van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 28 maart 2000, wordt vervangen als volgt:

“Art. 216sexies. § 1. Wanneer de rechtbank van oordeel is dat de voorwaarden voorzien in artikel 216quinquies, §§ 1, niet vervuld zijn of de zaak niet in staat is om te worden berecht in het kader van de snelrechtprocedure, wordt het dossier terug ter beschikking gesteld van de procureur des Konings en kan de dagvaarding onontvankelijk worden verklaard.

In dat geval beslist de rechtbank bij dezelfde beschikking over de handhaving van de beklaagde in hechtenis tot aan de eventuele betekening van een bevel tot aanhouding binnen vierentwintig uur.

De beslissing tot handhaving is geldig voor een termijn van achtenveertig uur. Ze vermeldt de datum en het uur van de uitspraak en wordt overeenkomstig artikel 16, §§ 1 en 5, eerste en tweede lid, van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis met redenen omkleed.

Tegen de beschikking bedoeld in het tweede lid kan geen enkel rechtsmiddel worden aangewend.

§ 2. De procureur des Konings kan overgaan tot rechtstreekse dagvaarding, oproeping bij proces-verbaal of een onderzoeksrechter vorderen met een gerechtelijk onderzoek en het verlenen van een bevel tot aanhouding binnen de vierentwintig uur van de in paragraaf 1, tweede lid, bedoelde beschikking.

In dat laatste geval, moet de verdachte door de onderzoeksrechter worden ondervraagd. Oordeelt de onderzoeksrechter dat de voorlopige hechtenis moet

nouveau mandat d'arrêt auquel sont applicables les dispositions des chapitres III, IV et V de la loi précitée.

Ce nouveau mandat d'arrêt est signifié à l'inculpé dans le délai prévu au paragraphe 1er, troisième alinéa.”

JUSTIFICATION

La possibilité de renvoi du dossier au procureur du Roi, prévue à l'article 216sexies CIC, est adaptée sur deux points.

Tout d'abord, la phrase “s'il estime que la complexité de l'affaire nécessite des investigations supplémentaires” est remplacée par “Le tribunal peut, s'il estime que les conditions prévues à l'article 216quinquies ne sont pas remplies ou que l'affaire n'est pas en état d'être jugée dans le cadre d'une procédure accélérée”. Pour rappel, ces conditions sont l'arrestation du prévenu, son accord, l'avis du juge d'instruction et la remise du dossier par celui-ci. Si les conditions sont remplies, il est cependant possible que le dossier s'avère finalement plus complexe et soit impossible à traiter dans les délais de la procédure accélérée. Cette modification vise à tenir des autres motifs de renvoi possibles comme une requalification des faits. Il s'agit de raisons pour lesquelles le tribunal estime que l'affaire n'est pas en état.

Ensuite, il est prévu dans le projet que l'ordonnance du tribunal visant à renvoyer le dossier au procureur du Roi et à maintenir la détention doit mentionner le moment précis où elle a été prononcée de sorte que le moment où débute le délai de quarante-huit heures soit connu et par conséquent également le moment où ce délai prend fin.

Si, *ab initio*, le dossier ne relevait pas du champ d'application de la procédure accélérée en raison, par exemple, de la durée excessive des mesures d'instruction, le tribunal peut décider de l'irrecevabilité de la citation dans le cadre de la procédure accélérée.

Le tribunal renvoie l'affaire au ministère public. Le ministère public peut alors décider que les procédures ordinaires peuvent être suivies (solliciter une mise à l'instruction, convoquer par procès-verbal ou lancer une citation).

worden gehandhaafd, dan kan hij een nieuw bevel tot aanhouding uitvaardigen, waarop de bepalingen van de hoofdstukken III, IV en V van de boven vermelde wet mede van toepassing zijn.

Dit nieuwe bevel tot aanhouding wordt aan de verdachte betekend binnen de termijn van paragraaf 1, derde lid.”

VERANTWOORDING

De mogelijkheid van terugzending van het dossier aan de procureur des Konings in het artikel 216sexies Sv. wordt aangepast.

In de eerste plaats wordt de zin “Wanneer de rechtbank van oordeel is dat de complexiteit van de zaak aanvullend onderzoek vereist” vervangen door “Wanneer de rechtbank van oordeel is dat de voorwaarden voorzien in artikel 216quinquies niet vervuld zijn de zaak niet in staat is om te worden berecht via de snelrechtprocedure”. Ter herinnering, deze voorwaarden zijn de aanhouding van de verdachte, zijn akkoord, het advies van de onderzoeksrechter en het overmaken van het dossier door deze. Als deze voorwaarden zijn vervuld, is het mogelijk dat het dossier uiteindelijk complexer is en het onmogelijk is het te behandelen binnen de termijnen van de snelrechtprocedure. Deze wijziging is bedoeld om rekening te houden met andere mogelijke verwijzingsgronden, zoals een herkwalificatie van de feiten. Het betreft redenen waarvoor de rechtbank oordeelt dat de zaak niet in staat is.

In de tweede plaats bepaalt het ontwerp dat de beschikking van de rechtbank om de zaak terug te zenden aan de procureur des Konings en de hechtenis te handhaven, het exacte tijdstip moet vermelden waarop het is uitgesproken, zodat het tijdstip waarop de termijn van achtenveertig uur begint bekend is en dus ook het tijdstip waarop deze termijn eindigt.

Indien de zaak *ab initio* niet onder het toepassingsgebied van de snelrechtprocedure viel, omdat bijvoorbeeld te langdurige onderzoeksmaatregelen zich opdringen, kan de rechtbank tot onontvankelijkheid van de dagvaarding in snelrecht besluiten.

De rechtbank verwijst de zaak naar het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan dan beslissen dat de gewone procedures kunnen worden gevolgd (vordering tot gerechtelijk onderzoek, oproeping per proces-verbaal of rechtstreekse dagvaarding).

Pour mieux garantir la sécurité juridique, les droits de la défense et l'égalité de traitement des justiciables comme le souhaite le Conseil d'État, des modifications ont été apportées à l'article 216^{sexies} en projet sur base de l'avis du Collège des Procureurs généraux. Concrètement, cette disposition est davantage alignée sur la loi sur la détention préventive, en s'inspirant notamment des modalités prévues dans l'article 34 de cette loi qui est relatif au mandat d'arrêt par défaut (notamment l'interrogatoire du suspect). Ce mandat d'arrêt particulier est régi par les chapitres III, IV et V de la loi relative à la détention préventive. Il est régi par les règles ordinaires applicables au maintien en détention, à la prolongation ou à la mainlevée de la détention.

Enfin, il convient de souligner que si le procureur du Roi requiert l'ouverture d'une nouvelle instruction judiciaire, l'affaire ne reviendra pas devant le juge d'instruction qui a initialement placé la personne sous mandat d'arrêt, pour garantir l'impartialité de la fonction du juge d'instruction.

Om de rechtszekerheid, de rechten van de verdediging en de gelijke behandeling van de justitiabelen beter te waarborgen, zoals gevraagd door de Raad van State, zijn op basis van het advies van het College van procureurs-generaal wijzigingen aangebracht in artikel 216^{sexies} in ontwerp. Concreet sluit deze bepaling beter aan bij de wet op de voorlopige hechtenis, waarbij met name gebruik wordt gemaakt van de procedures van artikel 34 van die wet, die betrekking heeft op het aanhoudingsbevel bij verstek (in het bijzonder het verhoor van de verdachte). Op dit arrestatiebevel zijn de hoofdstukken III, IV en V van de wet betreffende de voorlopige hechtenis van toepassing. Het valt onder de gewone regels die van toepassing zijn op de handhaving, verlenging of opheffing van de hechtenis.

Tot slot moet erop worden gewezen dat als de procureur des Konings verzoekt om een nieuw gerechtelijk onderzoek in te stellen, de zaak niet terugkeert naar de onderzoeksrechter die de persoon eerst onder aanhoudingsbevel heeft geplaatst, om de onpartijdigheid van de functie van de onderzoeksrechter te waarborgen.

Katja Gabriëls (Open Vld)
 Khalil Aouasti (PS)
 Philippe Goffin (MR)
 Claire Hugon (Ecolo-Groen)
 Koen Geens (cd&v)
 Ben Segers (Vooruit)
 Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 39 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 6/4 (*nouveau*)

Insérer un article 6/4, rédigé comme suit:

“Art. 6/4. L’article 216septies du même Code, inséré par la loi du 28 mars 2000 et partiellement annulé par l’arrêt de la Cour constitutionnelle n° 56/2002, est abrogé.”

JUSTIFICATION

Cet article abroge l’article 216septies du Code d’instruction criminelle.

Nr. 39 van Mevrouw **Gabriëls et consorts**

Art. 6/4 (*nieuw*)

Een artikel 6/4 invoegen, luidende:

“Art. 6/4. Artikel 216septies van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 28 maart 2000 en gedeeltelijk vernietigd bij het arrest n° 56/2002 van het Grondwettelijk Hof, wordt opgeheven.”

VERANTWOORDING

Dit artikel heft artikel 216septies van het Wetboek van Strafvordering op.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 40 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 17/1 (*nouveau*)

Insérer un chapitre 3/1 qui contient l'article 17/1, rédigé comme suit:

“Chapitre 3/1. Modification de la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes

Art. 17/1. Dans l'article 2, alinéa 2, de la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes, remplacé par la loi du 21 décembre 2009, les mots “en vue de l'application de la procédure accélérée ou” sont insérés entre le mot “manière,” et les mots “dans les cas”.

JUSTIFICATION

L'article 2, alinéa 2, de la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes est complété pour tenir compte de la recommandation du Conseil d'État (n° 13) dans son avis 74.255/1 du 18 octobre 2023. Il est ainsi possible pour le ministère public de correctionnaliser lui-même un crime, sans toutefois que le tribunal correctionnel soit lié par ce choix en application de l'article 3 de la loi précitée.

Nr. 40 van Mevrouw **Gabriëls et consorts**

Art. 17/1 (*nieuw*)

Een hoofdstuk 3/1 invoegen dat artikel 17/1 bevat, luidende:

“Wijziging van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden

Art. 17/1. In artikel 2, tweede lid, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, vervangen door de wet van 21 december 2009, worden de woorden “met het oog op de toepassing van de snelrechtprocedure of” tussen de woorden “openbaar ministerie,” en de woorden “indien geen” ingevoegd.”

VERANTWOORDING

Artikel 2, tweede lid, van de wet van 4 oktober 1867 inzake verzachtende omstandigheden is aangevuld om rekening te houden met de aanbeveling van de Raad van State (n° 13) in het advies 74.255/1 van 18 oktober 2023. Het is op die manier mogelijk dat het openbaar ministerie zelf een misdaad correctionaliseert, zonder dat de correctionele rechtbank op grond van artikel 3 van voornoemde wet gebonden zou zijn aan deze keuze.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 41 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 28/1 (*nouveau*)

Dans le chapitre 8, insérer un article 28/1, rédigé comme suit:

“Art. 28/1. Dans la même loi, l’article 20bis, inséré par la loi du 28 mars 2000 et partiellement annulé par l’arrêt de la Cour constitutionnelle n° 56/2002, est abrogé.”

JUSTIFICATION

Cet article abroge l’article 20bis de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive.

La procédure ne prévoit pas un mandat d’arrêt spécifique comme c’était le cas dans l’article 20bis de la loi sur la détention préventive, dont le paragraphe 1 a été partiellement annulé par l’arrêt de la Cour d’Arbitrage n° 56/2002 (B.S., 13 avril 2002). La procédure ordinaire de maintien en détention est d’application.

Nr. 41 van Mevrouw **Gabriëls et consorts**

Art. 28/1 (*nieuw*)

In hoofdstuk 8, een artikel 28/1 invoegen, luidende:

“Art. 28/1. Artikel 20bis van dezelfde wet, ingevoegd bij de wet van 28 maart 2000 en gedeeltelijk vernietigd bij het arrest nr. 56/2002 van het Grondwettelijk Hof, wordt opgeheven.”

VERANTWOORDING

Dit artikel heft artikel 20bis van de wet van 20 juli 1990 betreffende voorlopige hechtenis op.

De procedure voorziet niet in een specifiek bevel tot aanhouding zoals in artikel 20bis van de Voorlopige Hechteniswet waarvan paragraaf 1 gedeeltelijk werd vernietigd bij arrest van het Arbitragehof nr. 56/2002 (B.S., 13 april 2002). De gewone procedure voor voortgezette hechtenis is van toepassing.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 42 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 60/1 (*nouveau*)

Insérer un chapitre 22/1 qui contient l'article 60/1, rédigé comme suit:

“Chapitre 22/1. Évaluation

Art. 60/1. Endéans un délai de deux ans, à compter de l'entrée en vigueur de la présente loi, les dispositions feront l'objet d'une évaluation. Cette évaluation est confiée au ministre de la Justice.”

JUSTIFICATION

Cet article instaure une obligation légale d'évaluation de la nouvelle procédure accélérée, deux ans après son entrée en vigueur. Cela permettra d'évaluer si la nouvelle procédure permettra d'accélérer la procédure pénale de manière effective.

L'application de la loi fera l'objet d'un monitoring constant afin de vérifier qu'elle n'entraîne pas d'effets collatéraux indésirables sur des populations déjà vulnérables, tels que l'augmentation du placement en détention préventive, ou le prononcé de peines plus sévères.

Nr. 42 van Mevrouw **Gabriëls et consorts**

Art. 60/1 (*nieuw*)

Een hoofdstuk 22/1 invoegen die artikel 60/1 bevat, luidende:

“Hoofdstuk 22/1. Evaluatie

Art. 60/1. Binnen een termijn van twee jaar, te rekenen van de inwerkingtreding van deze wet, worden de bepalingen onderworpen aan een evaluatie. Die evaluatie wordt toevertrouwd aan de minister van Justitie.”

VERANTWOORDING

Dit artikel voert een wettelijke verplichting in tot evaluatie van de nieuwe snelrechtprocedure twee jaar na de inwerkingtreding ervan. Er dient te worden nagegaan of de nieuwe wettelijke regeling ook effectief een snellere strafrechtspleging mogelijk maakt.

De toepassing van de wet zal voortdurend worden gecontroleerd om ervoor te zorgen dat deze geen ongewenste neveneffecten heeft op toch al kwetsbare bevolkingsgroepen, zoals een toename van het in voorlopige hechtenis nemen en het uitspreken van zwaardere straffen.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

**AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
N° 74.255/1 DU 18 OCTOBRE 2023**

Le 24 juillet 2023, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le ministre de la Justice à communiquer un avis dans un délai de trente jours, prorogé jusqu'au 7 septembre 2023¹, sur un avant-projet de loi 'pour rendre la Justice plus rapide'.

L'avant-projet a été examiné par la première chambre le 28 septembre 2023. La chambre était composée de Wouter PAS, conseiller d'État, président, Brecht STEEN et Tim CORTHAUT, conseillers d'État, Michel TISON et Johan PUT, assesseurs, et Wim GEURTS, greffier.

Le rapport a été présenté par Barbara SPEYBROUCK, premier auditeur.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Wouter PAS, conseiller d'État.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 18 octobre 2023.

*

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET

1. L'avant-projet de loi soumis pour avis a pour objet d'inscrire dans les articles 216^{quinquies} et suivants du Code d'instruction criminelle (CIC) une "procédure accélérée", afin de remplacer la procédure existante de "comparution immédiate"¹.

¹ Ce délai résulte de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 2°, *in fine*, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, qui précise que ce délai est prolongé de plein droit de quinze jours lorsqu'il prend cours du 15 juillet au 31 juillet ou lorsqu'il expire entre le 15 juillet et le 15 août.

¹ La loi du 28 mars 2000 'insérant une procédure de comparution immédiate en matière pénale' a instauré une procédure de comparution immédiate devant le tribunal correctionnel dans les articles 216^{quinquies} à 216^{septies} CIC. Certaines des dispositions que cette loi a insérées dans le Code d'instruction criminelle et dans la loi du 20 juillet 1990 'relative à la détention préventive' ont été annulées par la Cour constitutionnelle dans son arrêt n° 56/2002 du 28 mars 2002.

**ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
NR. 74.255/1 VAN 18 OKTOBER 2023**

Op 24 juli 2023 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de minister van Justitie verzocht binnen een termijn van dertig dagen, verlengd tot 7 september 2023,¹ een advies te verstrekken over een voorontwerp van wet 'om Justitie sneller te maken'.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 28 september 2023. De kamer was samengesteld uit Wouter PAS, staatsraad, voorzitter, Brecht STEEN en Tim CORTHAUT, staatsraden, Michel TISON en Johan PUT, assessoren, en Wim GEURTS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Barbara SPEYBROUCK, eerste auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Wouter PAS, staatsraad.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 18 oktober 2023.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

1. Het om advies voorgelegde voorontwerp van wet strekt ertoe in de artikelen 216^{quinquies} en volgende van het Wetboek van Strafvordering (Sv.) een "snelrechtprocedure" op te nemen, ter vervanging van de bestaande procedure van "onmiddellijke verschijning".¹

¹ Deze verlenging vloeit voort uit artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, *in fine*, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, waarin wordt bepaald dat deze termijn van rechtswege wordt verlengd met vijftien dagen wanneer hij begint te lopen tussen 15 juli en 31 juli of wanneer hij verstrijkt tussen 15 juli en 15 augustus.

¹ Bij wet van 28 maart 2000 'tot invoeging van een procedure van onmiddellijke verschijning in strafzaken' werd in de artikelen 216^{quinquies} tot 216^{septies} Sv. een procedure van onmiddellijke verschijning voor de correctionele rechtbank ingevoerd. Sommige van de bij die wet in het Wetboek van Strafvordering en de wet van 20 juli 1990 'betreffende de voorlopige hechtenis' ingevoegde bepalingen werden door het Grondwettelijk Hof vernietigd bij arrest nr. 56/2002 van 28 maart 2002.

L'article 2 de l'avant-projet remplace l'article 216quinquies CIC. Par dérogation à l'article 127 CIC, le procureur du Roi peut convoquer, aux fins de l'application de la procédure accélérée, (devant le tribunal de police ou le tribunal correctionnel)², une personne placée en détention préventive en application de l'article 16 de la loi du 20 juillet 1990 'relative à la détention préventive' et faisant l'objet d'une instruction judiciaire. La procédure ne peut être appliquée qu'après que le juge d'instruction a décidé que, les "charges étant suffisantes", l'instruction pouvait être clôturée et l'affaire soumise au juge de fond de manière accélérée, et que l'inculpé, en présence de son avocat, marque son accord sur cette procédure.

L'inculpé et son avocat sont informés par le procureur du Roi des lieu, jour et heure de l'audience au fond dès que le mandat d'arrêt est décerné et au plus tard à l'audience de la chambre du conseil visée à l'article 21 de la loi du 20 juillet 1990. Lors de l'audience de la chambre du conseil, il est vérifié si l'inculpé a donné son accord de manière libre et éclairée. En cas de confirmation de l'accord, celui-ci est définitif. Lorsque l'accord est retiré, le dossier est remis à la disposition du procureur du Roi pour qu'il agisse comme de droit.

Les lieu, jour et heure de la comparution sont communiqués aux victimes connues le plus rapidement possible et en tout cas dans les vingt-quatre heures. Le dossier est mis à la disposition de la partie lésée et de son avocat sur demande écrite. Le dossier est également à la disposition des parties.

La comparution devant le tribunal a lieu dans un délai allant de dix jours à un mois. Le tribunal statue à l'audience ou dans les cinq jours suivant celle-ci. Après avoir entendu les parties et leurs conseils, le tribunal peut d'initiative ou à la demande de l'inculpé, renvoyer la cause à une ou plusieurs audiences qui doivent avoir lieu dans un délai d'un mois. Le tribunal statue soit séance tenante, soit dans les cinq jours suivant la dernière audience.

L'article 3 de l'avant-projet remplace l'article 216sexies CIC. Si le tribunal estime que les conditions prévues à l'article 216quinquies ne sont pas remplies, le dossier est remis à la disposition du procureur du Roi pour qu'il agisse comme de droit. Dans ce cas, le tribunal statue également sur le maintien du prévenu en détention jusqu'à la signification éventuelle

² Voir à ce sujet l'observation formulée au point 16 (et note de bas de page 15).

Artikel 2 van het voorontwerp vervangt artikel 216quinquies Sv. In afwijking van artikel 127 Sv. kan de procureur des Konings een persoon die is aangehouden met toepassing van artikel 16 van de wet van 20 juli 1990 'betreffende de voorlopige hechtenis' en het voorwerp uitmaakt van een gerechtelijk onderzoek, oproepen (voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank)² met het oog op de toepassing van de snelrechtprocedure. De procedure kan slechts worden toegepast nadat de onderzoeksrechter heeft beslist dat het onderzoek, gelet op de "toereikende bezwaren", kan worden voltooid en versneld voorgelegd aan de rechter ten gronde en dat de verdachte, in aanwezigheid van zijn advocaat, met deze procedure instemt.

De verdachte en zijn advocaat worden vanaf de uitvaardiging van het aanhoudingsbevel en uiterlijk op de zitting van de raadkamer bedoeld in artikel 21 van de wet van 20 juli 1990 door de procureur des Konings in kennis gesteld van plaats, dag en uur van de zitting ten gronde. Op de zitting van de raadkamer wordt nagegaan of de verdachte uit vrije wil en weloverwogen zijn akkoord heeft gegeven. Bij bevestiging van het akkoord wordt het definitief. Wanneer het akkoord wordt ingetrokken, wordt het dossier terug ter beschikking gesteld van de procureur des Konings om te handelen als naar recht.

Aan de gekende slachtoffers wordt plaats, dag en uur van verschijning zo snel mogelijk en in elk geval binnen de vierentwintig uur meegedeeld. Het dossier wordt op schriftelijk verzoek ter beschikking gesteld van de benadeelde partij en zijn advocaat. Het dossier ligt eveneens ter beschikking van de partijen.

De verschijning voor de rechtbank geschiedt binnen een termijn van tien dagen en een maand. De rechtbank doet uitspraak op de zitting of binnen vijf dagen na de zitting. Na de partijen en hun raadslieden te hebben gehoord, kan de rechtbank ambtshalve of op verzoek van de verdachte de zaak verdagen naar een of meer volgende zittingen, die binnen een termijn van een maand moeten plaatsvinden. De rechtbank doet uitspraak ter terechtzitting of binnen vijf dagen na de laatste zitting.

Artikel 3 van het voorontwerp vervangt artikel 216sexies Sv. Wanneer de rechtbank oordeelt dat de voorwaarden uit artikel 216quinquies Sv. niet zijn vervuld, wordt het dossier terug ter beschikking gesteld van de procureur des Konings om te handelen als naar recht. In dat geval beslist de rechtbank eveneens over de handhaving van de beklaagde in

² Zie hierover de opmerking *sub* 16 (en voetnoot 15).

d'un mandat d'arrêt. La décision de maintien n'est valable que pour un délai de vingt-quatre heures.

L'article 4 de l'avant-projet impose d'évaluer les dispositions en projet dans un délai de deux ans. Les articles 5 et 6 de l'avant-projet abrogent respectivement l'article 216septies CIC et l'article 20bis de la loi du 20 juillet 1990 dans la mesure où certaines dispositions n'ont pas été annulées par l'arrêt 56/2002 de la Cour constitutionnelle du 28 mars 2002.

EXAMEN DU TEXTE

OBSERVATIONS GÉNÉRALES

Conformité avec les normes supérieures

2. Il ressort de l'exposé des motifs que la nouvelle procédure en projet vise à "apporter une réaction plus rapide à une série d'infractions qui perturbent le sentiment de sécurité publique. Ceci permettra d'éviter un sentiment d'impunité dans le chef des auteurs et de prévenir la récidive". Il est également souligné qu'"une approche orientée sur la chaîne rapide est nécessaire si on veut pouvoir maîtriser le phénomène des violences urbaines. Les violences urbaines entraînent une vague de destruction, de pillage, d'incendies, d'actes de violence et de sentiment d'insécurité"³.

Comme le Conseil d'État, section de législation, l'a rappelé dans son avis 63.024/3, rien ne s'oppose en principe à une procédure de comparution immédiate ou une procédure accélérée dérogeant aux règles usuelles de la procédure pénale afin d'accélérer le traitement de certaines affaires⁴. C'est ce qui ressort de la jurisprudence de la Cour constitutionnelle⁵ et de la Cour européenne des droits de l'homme. Cette dernière a jugé que "the existence and utilisation of expeditious proceedings in criminal matters is not in itself contrary to Article 6 of the

hechtenis tot aan de eventuele betekening van een bevel tot aanhouding. De beslissing tot handhaving is slechts geldig voor een termijn van vierentwintig uur.

Artikel 4 van het voorontwerp legt een evaluatie op van de ontworpen bepalingen binnen een termijn van twee jaar. De artikelen 5 en 6 van het voorontwerp heffen artikel 216septies Sv. respectievelijk artikel 20bis van de wet van 20 juli 1990 op voor zover sommige bepalingen niet zijn vernietigd door het arrest 56/2002 van het Grondwettelijk Hof van 28 maart 2002.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

ALGEMENE OPMERKINGEN

Overeenstemming met hogere normen

2. Uit de memorie van toelichting blijkt dat de nieuw ontworpen procedure erop gericht is "om sneller te kunnen reageren op een reeks misdrijven die het gevoel van openbare onveiligheid verstoren. Dit zal toelaten een gevoel van straffeloosheid in hoofde van de daders en recidive te voorkomen". Er wordt ook op gewezen dat "een snelle ketengerichte aanpak noodzakelijk is om het fenomeen van de stadsrellen te beheersen. De stadsrellen brengen een golf van vernieling, plundering, brand, stedelijk geweld en onveiligheidsgevoelens met zich mee".³

Zoals de Raad van State, afdeling Wetgeving in het advies 63.024/3 in herinnering heeft gebracht bestaat er geen principieel bezwaar tegen een procedure van onmiddellijke verschijning of een snelrechtprocedure die afwijkingen bevatten van de gewone regels van de strafrechtspleging teneinde de behandeling van sommige zaken te bespoedigen.⁴ Dit blijkt uit de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof⁵ en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Dit laatste Hof heeft geoordeeld dat "the existence and utilisation of expeditious proceedings

³ Il ressort de l'exposé des motifs de la loi du 28 mars 2000 'insérant une procédure de comparution immédiate en matière pénale' que la loi avait pour but de lutter contre certaines formes de délits, "moins graves ou moins organisées", qui ne reçoivent pas un traitement approprié, spécialement dans des cas de "simple criminalité urbaine" (*Doc. parl.*, Chambre, 1999-2000, n°s 0306/001 et 0307/1, pp. 5-6).

⁴ Avis C.E. 63.024/3 du 20 mars 2018 sur une proposition de loi 'relative à la procédure de comparution immédiate', *Doc. parl.*, Chambre, 2017-18, n° 2942/2.

⁵ C.C., 28 mars 2002, n° 56/2002, considérants B.3.3 et B.3.5.

³ Uit de memorie van toelichting bij de wet van 28 maart 2000 'tot invoeging van een procedure van onmiddellijke verschijning in strafzaken' blijkt dat de wet tot doel had bepaalde "minder zware of minder georganiseerde" vormen van misdrijven te bestrijden, die niet op een geëigende wijze worden aangepakt, in het bijzonder in de gevallen van "eenvoudige (...) stadcriminaliteit" (*Parl. St.* Kamer 1999-2000, nrs. 0306/001 en 0307/1, 5-6).

⁴ Adv.RvS 63.024/3 van 20 maart 2018 over een wetsvoorstel 'betreffende de procedure van onmiddellijke verschijning', *Parl. St.* Kamer 2017-18, nr. 2942/2.

⁵ GwH 28 maart 2002, nr. 56/2002, overwegingen B.3.3 en B.3.5.

Convention as long as they provide the necessary safeguards and guarantees contained therein”⁶.

3. La procédure accélérée dérogeant à la procédure générale doit donc être conforme aux normes supérieures, telles que le principe de légalité en matière pénale, le principe d’égalité et les droits de la défense. Au regard de ce qui précède, on peut formuler les observations suivantes.

4. La Cour constitutionnelle a souligné à plusieurs reprises qu’en attribuant au pouvoir législatif la compétence de déterminer dans quels cas et sous quelle forme des poursuites pénales sont possibles, l’article 12, alinéa 2, de la Constitution garantit à tout citoyen qu’aucun comportement ne sera punissable qu’en vertu de règles adoptées par une assemblée délibérante, démocratiquement élue. Cette disposition constitutionnelle ne va toutefois pas jusqu’à obliger le législateur à régler lui-même chaque aspect de la poursuite. Une délégation à un autre pouvoir n’est pas contraire au principe de légalité, pour autant que l’habilitation soit définie de manière suffisamment précise et porte sur l’exécution de mesures dont les éléments essentiels sont fixés préalablement par le législateur⁷.

5. Concernant la disposition de loi qui réglait le mandat d’arrêt en vue de comparution immédiate⁸, la Cour constitutionnelle a précisé que, dans la mesure où il prive le prévenu de certaines garanties en matière de privation de liberté et limite les droits de la défense, le régime ne peut laisser le champ d’application à ce point large et indéterminé que l’on n’aperçoit pas quand il est dérogé au droit commun et, ce faisant, méconnaît les exigences particulières de précision, de clarté et de prévisibilité auxquelles doivent satisfaire les lois en matière pénale⁹. Lorsque les prévenus d’une même infraction peuvent être jugés selon des procédures pénales différentes, le législateur doit indiquer de manière suffisamment précise dans quels cas l’une ou l’autre procédure leur sera appliquée¹⁰.

6.1. En faisant le choix d’une procédure accélérée, l’avant-projet doit par conséquent définir de manière suffisamment

in criminal matters is not in itself contrary to Article 6 of the Convention as long as they provide the necessary safeguards and guarantees contained therein”⁶.

3. De van de algemene procedure afwijkende snelrechts-procedure moet aldus in overeenstemming zijn met hogere rechtsnormen, zoals het legaliteitsbeginsel in strafzaken, het gelijkheidsbeginsel en de rechten van verdediging. In het licht hiervan kan op het volgende gewezen worden.

4. Het Grondwettelijk Hof heeft herhaaldelijk gesteld dat door aan de wetgevende macht de bevoegdheid te verlenen om te bepalen in welke gevallen en in welke vorm strafvervolg-ing mogelijk is, artikel 12, tweede lid, van de Grondwet aan elke burger garandeert dat geen enkele gedraging strafbaar zal worden gesteld dan krachtens regels aangenomen door een democratisch verkozen beraadslagende vergadering. Die grondwetsbepaling gaat evenwel niet zover dat ze de wetgever ertoe zou verplichten elk aspect van de vervolging zelf te regelen. Een delegatie aan een andere macht is niet in strijd met het legaliteitsbeginsel voor zover de machtiging voldoende nauwkeurig is omschreven en betrekking heeft op de tenuitvoerlegging van maatregelen waarvan de essentiële elementen voorafgaandelijk door de wetgever zijn vastgesteld.⁷

5. Ten aanzien van de wetbepaling waarmee het bevel tot aanhouding met het oog op onmiddellijke verschijning werd geregeld,⁸ verduidelijkte het Grondwettelijk Hof dat de regeling, in de mate dat ze aan de beklaagde bepaalde waarborgen inzake vrijheidsberoving ontnemt, en de rechten van de verdediging beperkt, het toepassingsgebied niet dermate ruim en onbepaald mag laten dat niet voldoende duidelijk is wanneer afgeweken wordt van het gemeen recht, en zodanig de bijzondere vereisten van nauwkeurigheid, duidelijkheid en voorzienbaarheid waaraan de wetten in strafzaken moeten voldoen, miskent.⁹ Wanneer beklaagden van eenzelfde misdrijf volgens verschillende strafrechtsplegingen kunnen worden berecht, moet de wetgever voldoende nauwkeurig bepalen in welke gevallen de ene dan wel de andere rechtspleging zal worden toegepast.¹⁰

6.1. Bij de keuze voor een snelrechtprocedure moet het voorontwerp dus op voldoende nauwkeurige, duidelijke en

⁶ Cour eur. D.H., 21 décembre 2006, *Borisova c. Bulgarie*, § 40; Cour eur. D.H., 15 novembre 2007, *Galstyan c. Arménie*, § 85.

⁷ Voir par exemple C.C., 28 mars 2002, n° 56/2002, B.9.6; C.C., 6 décembre 2018, n° 174/2018, B.33.1-B.33.2.

⁸ Article 20bis de la loi du 20 juillet 1990.

⁹ C.C., 28 mars 2002, n° 56/2002, B.9.9.

¹⁰ C.C., 28 mars 2002, n° 56/2002, B.9.10.

⁶ EHRM 21 december 2006, *Borisova v. Bulgarije*, § 40; EHRM 15 november 2007, *Galstyan v. Armenië*, § 85.

⁷ Zie bijvoorbeeld GwH 28 maart 2002, nr. 56/2002, B.9.6; GwH 6 december 2018, nr. 174/2018, B.33.1-B.33.2.

⁸ Artikel 20bis van de wet van 20 juli 1990.

⁹ GwH 28 maart 2002, nr. 56/2002, B.9.9.

¹⁰ GwH 28 maart 2002, nr. 56/2002, B.9.10.

précise, claire et prévisible les cas dans lesquels il peut être dérogé au droit commun.

À cet égard, il faut garder à l'esprit que, contrairement aux règles applicables à la comparution immédiate et au mandat d'arrêt spécifique y afférent, sur lesquelles la Cour constitutionnelle s'est prononcée dans l'affaire 56/2002, la procédure en projet n'implique pas de limitation radicale des garanties offertes au prévenu en matière de privation de liberté ou des droits de la défense. Plus spécifiquement, l'inculpé doit notamment donner deux fois son consentement à l'application de la procédure accélérée, il bénéficie de la garantie d'une instruction judiciaire complète (à charge et à décharge) (sous réserve de l'observation formulée au point 10 ci-après)¹¹, il dispose de suffisamment de temps avant la comparution devant le tribunal¹², et la possibilité de demander des devoirs d'instruction complémentaires n'est pas limitée¹³.

6.2. Il découle de l'article 216*quiquies*, § 1er, alinéa 1er, en projet, CIC que le procureur du Roi ne peut appliquer la procédure accélérée qu'à l'égard d'une personne placée en détention préventive en application de l'article 16 de la loi du 20 juillet 1990.

Selon l'article 16, § 1er, alinéa 1er, de la loi du 20 juillet 1990, un mandat d'arrêt ne peut être décerné qu'"en cas d'absolue nécessité pour la sécurité publique" et si le fait "est de nature à entraîner [...] un emprisonnement correctionnel principal d'un an ou une peine plus grave".

En outre, l'article 16, § 1er, alinéa 4, de la loi du 20 juillet 1990 prévoit ce qui suit:

"Si le maximum de la peine applicable ne dépasse pas quinze ans de réclusion ou, en cas d'infractions visées au livre II, titre I^{er}ter, du Code pénal, cinq ans d'emprisonnement, le mandat ne peut être décerné que s'il existe de sérieuses raisons de craindre que l'inculpé, s'il était laissé en liberté, commette de nouveaux crimes ou délits, se soustraie à l'action de la justice, tente de faire disparaître des preuves ou entre en collusion avec des tiers. À l'exception des infractions commises dans le cadre d'une association visée à l'article 322 du

voorzienbare wijze afbakenen in welke gevallen kan worden afgeweken van het gemeen recht.

Daarbij moet voor ogen gehouden worden dat, in tegenstelling tot wat gold voor de onmiddellijke verschijning en het daarmee samenhangende specifieke bevel tot aanhouding, waarover het Grondwettelijk Hof zich in de zaak 56/2002 heeft uitgesproken, de ontworpen procedure geen ingrijpende beperking van de waarborgen van de beklaagde inzake vrijheidsberoving of van de rechten van verdediging inhoudt. In het bijzonder dient de verdachte namelijk tweemaal in te stemmen met de toepassing van de snelrechtprocedure, geniet hij de waarborg van een volledig (onder voorbehoud van wat verder *sub* 10 wordt opgemerkt) gerechtelijk onderzoek (ten laste en ten onlaste)¹¹, beschikt de verdachte over voldoende tijd voor de verschijning voor de rechtbank¹² en wordt de mogelijkheid bijkomende onderzoeksmaatregelen te vragen niet beperkt.¹³

6.2. Uit het ontworpen artikel 216*quiquies*, § 1, eerste lid, Sv. volgt dat de snelrechtprocedure door de procureur des Konings enkel kan worden toegepast ten aanzien van een persoon die aangehouden is met toepassing van artikel 16 van de wet van 20 juli 1990.

Luidens artikel 16, § 1, eerste lid, van de wet van 20 juli 1990 kan een bevel tot aanhouding slechts worden verleend "in geval van volstreekte noodzakelijkheid voor de openbare veiligheid" en indien het feit "een correctionele gevangenisstraf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kan hebben".

Daarenboven bepaalt artikel 16, § 1, vierde lid, van de wet van 20 juli 1990:

"Indien het maximum van de van toepassing zijnde straf vijftien jaar opsluiting of, bij misdrijven bedoeld in boek II, titel I^{ter}, van het Strafwetboek, vijf jaar gevangenisstraf niet te boven gaat, mag het bevel slechts worden verleend als er ernstige redenen bestaan om te vrezen dat de in vrijheid gelaten verdachte nieuwe misdaden of wanbedrijven zou plegen, zich aan het optreden van het gerecht zou onttrekken, bewijzen zou pogen te laten verdwijnen of zich zou verstaan met derden. Behalve voor de strafbare feiten gepleegd in

¹¹ Ce qui n'était pas le cas pour la privation de liberté sur la base de l'article 20*bis* de la loi du 20 juillet 1990, dont la Cour constitutionnelle a tenu compte dans l'arrêt 56/2002 pour apprécier la précision, la clarté et la prévisibilité du champ d'application (C.C., 28 mars 2002, n° 56/2002, B.9.8.).

¹² Article 216*quiquies*, § 4, alinéa 1er, en projet, CIC. Voir à cet égard l'avis 63.024/3 précité, *Doc. parl.*, Chambre, 2017-18, n° 2942/2, p. 5.

¹³ Voir aussi l'exposé général dans l'exposé des motifs.

¹¹ Wat niet het geval was voor de vrijheidsberoving op grond van artikel 20*bis* van de wet van 20 juli 1990, hetgeen het Grondwettelijk Hof in het arrest 56/2002 in de beoordeling van de nauwkeurigheid, duidelijkheid en voorzienbaarheid van het toepassingsgebied betreft (GwH 28 maart 2002, nr. 56/2002, B.9.8.).

¹² Ontworpen artikel 216*quiquies*, § 4, eerste lid, Sv. Zie in dit verband het reeds vermelde advies 63.024/3, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 2942/2, 5.

¹³ Zie ook de algemene bespreking in de memorie van toelichting.

Code pénal ou dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324*bis* du Code pénal, des infractions visées aux articles 433*quinqüies* à 433*octies* du Code pénal, des infractions visées aux articles 77*bis* à 77*quinqüies* de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers et des infractions visées à l'article 2*bis*, § 3, b), et § 4, b), de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes, la condition qu'il existe de sérieuses raisons de craindre que l'inculpé entre en collusion avec des tiers ne peut motiver que la délivrance d'un mandat d'arrêt, le maintien de celui-ci lors de la première comparution conformément à l'article 21 et lors de la première comparution mensuelle conformément à l'article 22"

6.3. En couplant la procédure accélérée à une arrestation conformément à l'article 16 de la loi du 20 juillet 1990, la procédure spéciale est liée non seulement au fait qu'une instruction judiciaire est ouverte, mais aussi au fait que l'infraction et les circonstances répondent aux conditions énoncées à l'article 16, § 1er, alinéa 4, de la loi du 20 juillet 1990.

De cette manière, l'avant-projet a procédé à une délimitation suffisamment précise. Sur la base de l'article 16, toute personne se trouvant en détention préventive entre en ligne de compte pour la procédure accélérée, pour autant que les autres conditions soient remplies (en particulier la décision du juge d'instruction que l'instruction peut être clôturée, et l'accord de l'inculpé).

7. La question se pose toutefois de savoir si la délimitation choisie de l'application de la procédure accélérée spéciale peut être considérée comme pertinente au regard du principe d'égalité.

L'exposé des motifs indique que la procédure accélérée "n'est applicable qu'aux affaires simples qui ne requièrent pas de devoirs d'enquête complémentaires. Il peut s'agir d'infraction commise en état de flagrant délit ou lorsque la personne reconnaît les faits, par exemple, un vol simple ou des coups et blessures perpétrés sur la voie publique, en présence de témoins".

het kader van een vereniging bedoeld in artikel 322 van het Strafwetboek of in het kader van een criminele organisatie bedoeld in artikel 324*bis* van het Strafwetboek, voor de strafbare feiten bedoeld in de artikelen 433*quinqüies* tot 433*octies* van het Strafwetboek, de strafbare feiten bedoeld in de artikelen 77*bis* tot 77*quinqüies* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en voor de strafbare feiten bedoeld in artikel 2*bis*, § 3, b), en § 4, b), van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen, kan de voorwaarde dat er ernstige redenen bestaan om te vrezen dat de verdachte zich zou verstaan met derden enkel het verlenen van een bevel tot aanhouding, de handhaving ervan bij de eerste verschijning overeenkomstig artikel 21 en bij de eerste maandelijks verschijning overeenkomstig artikel 22 motiveren."

6.3. Door de snelrechtprocedure te koppelen aan een aanhouding overeenkomstig artikel 16 van de wet van 20 juli 1990 wordt de bijzondere procedure niet enkel gekoppeld aan het feit dat een gerechtelijk onderzoek is opgestart, maar ook aan het feit dat het misdrijf en de omstandigheden voldoen aan de voorwaarden van artikel 16, § 1, vierde lid, van de wet van 20 juli 1990.

Op deze wijze heeft het voorontwerp een voldoende precieze afbakening gehanteerd. Elke persoon die zich in voorhechtenis bevindt, op grond van artikel 16, komt in aanmerking voor de snelrechtprocedure, voor zover de andere voorwaarden vervuld zijn (in het bijzonder de beslissing van de onderzoeksrechter dat het onderzoek kan worden voltooid, en het akkoord van de verdachte).

7. De vraag rijst evenwel of de gekozen afbakening van de toepassing van de bijzondere snelrechtprocedure als pertinent kan worden beschouwd in het licht van het gelijkheidsbeginsel.

In de memorie van toelichting wordt gesteld dat de snelrechtprocedure "enkel van toepassing is op eenvoudige zaken die geen bijkomende onderzoeksdaden vereisen. Dit kan een strafbaar feit zijn dat op heterdaad is gepleegd of waarvan de persoon de feiten kent, bijvoorbeeld eenvoudige diefstal of geweldpleging op de openbare weg, in aanwezigheid van getuigen".

Cet objectif est conforme à la règle requérant que le juge d'instruction doit avoir décidé que, les charges étant suffisantes, son instruction peut être clôturée et l'affaire soumise au juge de fond de manière accélérée, cette décision devant être prise avant l'audience durant laquelle la chambre du conseil décide pour la première fois du maintien de l'arrestation, conformément à l'article 21 de la loi du 20 juillet 1990. Cette procédure semble en effet être uniquement possible et réalisable pour des affaires pénales simples ne requérant pas de devoirs d'enquête longs ou compliqués.

Cet objectif ne se concilie cependant pas avec l'exigence imposant que la procédure accélérée puisse être appliquée à une personne placée en détention préventive en application de l'article 16 de la loi du 20 juillet 1990. En renvoyant à une détention conformément à l'article 16 de la loi du 20 juillet 1990, la procédure spéciale est donc liée non seulement au fait qu'une instruction judiciaire est ouverte, mais aussi au fait que l'infraction et les circonstances répondent aux conditions de l'article 16, § 1er, alinéa 4, de la loi du 20 juillet 1990. Ainsi qu'il est mentionné, cet article subordonne plus particulièrement un mandat d'arrêt à l'"absolue nécessité pour la sécurité publique" et, pour certaines infractions, à l'existence de "sérieuses raisons de craindre que l'inculpé, s'il était laissé en liberté, commette de nouveaux crimes ou délits, se soustraie à l'action de la justice, tente de faire disparaître des preuves ou entre en collusion avec des tiers".

Ainsi, la procédure en projet semble être plutôt axée sur les infractions sérieuses et graves que sur les affaires simples ou les infractions moins graves, et ne paraît pas limitée aux infractions qui, selon l'exposé des motifs, sont visées, à savoir les infractions "de destruction, de pillage, d'incendies [et] d'actes de violence" commises lors de "violences urbaines".

Le critère choisi ne paraît donc pas pertinent à l'égard de l'objectif visant à lutter contre les formes de criminalité urbaine plutôt simple.

La différence de traitement découlant de la possibilité d'appliquer la procédure accélérée doit cependant satisfaire aux exigences du principe d'égalité. Le principe d'égalité et de non-discrimination n'exclut pas qu'une différence de traitement soit établie entre des catégories de personnes, pour autant qu'elle repose sur un critère objectif et qu'elle soit raisonnablement justifiée. L'existence d'une telle justification doit s'apprécier en tenant compte du but et des effets de la mesure critiquée ainsi que de la nature des principes en cause; le principe d'égalité et de non-discrimination est violé lorsqu'il est établi qu'il n'existe pas de rapport raisonnable de

Deze doelstelling stemt overeen met de regeling die vereist dat de onderzoeksrechter moet hebben beslist dat zijn onderzoek, gelet op de toereikende bezwaren, kan worden voltooid en versneld voorgelegd aan de rechter ten gronde, waarbij deze beslissing genomen dient te worden vóór de zitting waarop de raadkamer voor het eerst beslist over de handhaving van de aanhouding overeenkomstig artikel 21 van de wet van 20 juli 1990. Deze procedure lijkt immers enkel mogelijk en haalbaar te zijn voor eenvoudige strafzaken die geen ingewikkelde of langdurige onderzoeksdaaden vergen.

Deze doelstelling spoort echter niet met het vereiste dat de snelrechtprocedure kan worden toegepast ten aanzien van een persoon die aangehouden is met toepassing van artikel 16 van de wet van 20 juli 1990. Door te verwijzen naar een aanhouding overeenkomstig artikel 16 van de wet van 20 juli 1990 wordt de bijzondere procedure dus niet enkel gekoppeld aan het feit dat een gerechtelijk onderzoek is opgestart, maar ook aan het feit dat het misdrijf en de omstandigheden voldoen aan de voorwaarden van artikel 16, § 1, vierde lid, van de wet van 20 juli 1990. Zoals vermeld maakt dit artikel een bevel tot aanhouding in het bijzonder afhankelijk van de "volstreckte noodzakelijkheid voor de openbare veiligheid" en voor bepaalde misdrijven van het bestaan van "ernstige redenen (...) om te vrezen dat de in vrijheid gelaten verdachte nieuwe misdaden of wanbedrijven zou plegen, zich aan het optreden van het gerecht zou onttrekken, bewijzen zou pogen te laten verdwijnen of zich zou verstaan met derden".

Aldus lijkt de ontworpen procedure eerder gericht op ernstige en zware misdrijven, dan op eenvoudige zaken of minder zware misdrijven, en niet beperkt tot de misdrijven die blijken de memorie van toelichting worden beoogd, namelijk misdrijven van "vernieling, plundering, brand en stedelijk geweld" bij "stadsrellen".

Het gekozen criterium lijkt aldus niet pertinent ten aanzien van de doelstelling van het bestrijden van vormen van eerder eenvoudige stadsriminaliteit.

De verschillende behandeling die voortkomt uit de mogelijkheid van de snelrechtprocedure moet echter voldoen aan de vereisten van het gelijkheidsbeginsel. Het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie sluit niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie is geschonden wanneer

proportionnalité entre les moyens employés et le but visé. Un critère non pertinent doit, à cet égard, être considéré comme non proportionné par rapport au but poursuivi.

8. Pour satisfaire tant aux exigences de précision et de légalité, qu'aux exigences du principe d'égalité, il convient de délimiter plus précisément l'applicabilité de la procédure accélérée au regard des objectifs poursuivis. Il semble dès lors qu'il faille ajouter à l'exigence de l'application de l'article 16 de la loi du 20 juillet 1990, les infractions auxquelles la procédure accélérée est susceptible de s'appliquer, ou à tout le moins faut-il prévoir des critères permettant de déterminer les types d'infractions.

9. L'article 6, paragraphe 3, b), de la Convention européenne des droits de l'homme (CEDH) dispose que "[t]out accusé a droit notamment à: (...) b) disposer du temps et des facilités nécessaires à la préparation de sa défense"¹⁴.

Ainsi qu'il a déjà été mentionné, l'inculpé doit donner son accord pour l'application de la procédure accélérée. Il découle de l'article 216quinquies, § 1er, alinéas 1er et 2, et § 5, alinéa 1er, en projet, CIC que le (premier) accord doit être donné avant la notification de la convocation par le procureur du Roi. Conformément au paragraphe 5, alinéa 2, en projet, cet accord doit être confirmé à l'audience lors de laquelle la chambre du conseil décide pour la première fois du maintien de la détention.

En vertu de l'article 216quinquies, § 3, en projet, CIC, le dossier est mis à la disposition des parties au greffe, lesquelles peuvent en prendre connaissance et en lever copie. Il semble que l'on puisse admettre que cette disposition est applicable dès la notification par le procureur du Roi.

Cette disposition déroge à l'article 21, § 3, de la loi du 20 juillet 1990. L'article 21, § 3, de cette loi prévoit que le dossier est mis à la disposition de l'inculpé et de son conseil

vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel. Een niet pertinent criterium moet daarbij als niet evenredig worden beschouwd ten aanzien van het nagestreefde doel.

8. Om te voldoen aan zowel de vereisten van nauwkeurigheid en legaliteit, als aan de vereisten van het gelijkheidsbeginsel, moet de toepasbaarheid van de snelrechtprocedure preciezer worden afgebakend in het licht van de nagestreefde doelstellingen. Aan het vereiste van de toepassing van artikel 16 van de wet van 20 juli 1990 lijkt aldus te moeten worden toegevoegd voor welke misdrijven de snelrechtprocedure kan worden toegepast, of minstens dient er in criteria te worden voorzien op basis waarvan de soorten van misdrijven kunnen worden bepaald.

9. Artikel 6, lid 3, b), van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) bepaalt dat "[e]enieder, die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd, (...) ten minste de volgende rechten [heeft]: (...) b) te beschikken over voldoende tijd en faciliteiten welke nodig zijn voor de voorbereiding van zijn verdediging"¹⁴.

Zoals reeds gesteld, dient de verdachte zijn akkoord te verlenen met de toepassing van de snelrechtprocedure. Uit het ontworpen artikel 216quinquies, § 1, eerste en tweede lid, en § 5, eerste lid, Sv. volgt dat het (eerste) akkoord moet zijn gegeven voor de kennisgeving van de oproeping door de procureur des Konings. Dit akkoord moet, overeenkomstig het ontworpen paragraaf 5, tweede lid, worden bevestigd op de zitting waarop de raadkamer voor het eerst beslist over de handhaving van de aanhouding.

Op grond van het ontworpen artikel 216quinquies, § 3, Sv. ligt het dossier op de griffie ter beschikking van de partijen, die er inzage van hebben en er kopie van kunnen opvragen. Er lijkt aangenomen te kunnen worden dat deze bepaling geldt vanaf het ogenblik van de kennisgeving door de procureur des Konings.

Deze bepaling wijkt af van artikel 21, § 3, van de wet van 20 juli 1990. Artikel 21, § 3, van deze wet bepaalt dat het dossier gedurende de laatste werkdag vóór de verschijning

¹⁴ L'article 6 CEDH s'applique à la phase préparatoire du procès pénal. En effet, les exigences de l'article 6, et notamment de son paragraphe 3, peuvent jouer un rôle avant la saisine du juge du fond si et dans la mesure où leur inobservation initiale risque de compromettre gravement le caractère équitable du procès (CEDH, 24 novembre 1993, *Imbrioscia c/ Suisse*). Voir C.C., 28 mars 2002, n° 56/2002, B.8.2.

¹⁴ Artikel 6 EVRM is van toepassing op de voorbereidende fase van het strafproces. De vereisten van artikel 6, en onder meer lid 3 ervan, kunnen immers een rol spelen vóór de aanhangigmaking van de zaak bij de rechter ten gronde, indien en voor zover de initiële miskenning ervan het eerlijk karakter van het proces ernstig in het gedrang dreigt te brengen (EHRM 24 november 1993, *Imbrioscia t/Zwitserland*). Zie GwH 28 maart 2002, nr. 56/2002, B.8.2.

pendant le dernier jour ouvrable avant la comparution et le dossier est à nouveau mis à leur disposition pendant la matinée du jour de la comparution si la veille n'était pas un jour ouvrable; dans ce cas, la comparution en chambre du conseil a lieu l'après-midi.

La disposition en projet ne garantit toutefois pas que les parties disposent de suffisamment de temps pour consulter le dossier afin de pouvoir confirmer de manière éclairée l'accord de l'inculpé en audience de la chambre du conseil.

L'article 216*quinquies*, § 3, en projet, CIC semble donc devoir être complété afin que la disposition s'applique sans préjudice de l'application de l'article 21, § 3, de la loi du 20 juillet 1990.

10. Concernant la garantie précitée d'une instruction judiciaire complète, il y a lieu d'observer ce qui suit.

L'article 55 CIC dispose:

“L'instruction est l'ensemble des actes qui ont pour objet de rechercher les auteurs d'infractions, de rassembler les preuves et de prendre les mesures destinées à permettre aux juridictions de statuer en connaissance de cause.

Elle est conduite sous la direction et l'autorité du juge d'instruction”.

L'article 56, alinéa 1er, CIC, prévoit:

“Le juge d'instruction assume la responsabilité de l'instruction qui est menée à charge et à décharge”.

Conformément à l'article 61*bis*, alinéa 1er, CIC, le juge d'instruction est tenu d'inculper une personne dès qu'existent contre elle “des indices sérieux de culpabilité”, tandis que l'article 61*quinquies* du même Code prévoit que l'inculpé et la partie civile peuvent demander l'accomplissement d'un acte d'instruction complémentaire jusqu'à la clôture de l'instruction judiciaire. L'ouverture d'une instruction judiciaire implique, d'une part, la saisine d'un juge d'instruction qui dispose de pouvoirs d'instruction plus larges que le ministère public et qui mène l'instruction judiciaire à charge et à décharge, et, d'autre part, la reconnaissance de droits procéduraux spéciaux en faveur de la personne mise en examen et de la partie civile éventuelle.

ter beschikking wordt gehouden van de verdachte en zijn raadsman en, indien de voorafgaande dag geen werkdag is, wordt het dossier opnieuw te hunner beschikking gehouden gedurende de voormiddag van de dag van verschijning; in dat geval heeft de verschijning voor de raadkamer 's namiddags plaats.

De ontworpen bepaling waarborgt evenwel niet dat de partijen over voldoende tijd beschikken om inzage te nemen in het dossier, met het oog op de weloverwogen bevestiging van het akkoord van de verdachte op de zitting van de raadkamer.

Het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 3, Sv. lijkt aldus te moeten worden aangevuld zodat de bepaling geldt onverminderd de toepassing van artikel 21, § 3, van de wet van 20 juli 1990.

10. Inzake de reeds vermelde waarborg van het volledige gerechtelijk onderzoek, moet op het volgende worden gewezen.

Artikel 55 Sv. bepaalt:

“Het gerechtelijk onderzoek is het geheel van de handelingen die ertoe strekken de daders van misdrijven op te sporen, de bewijzen te verzamelen en de maatregelen te nemen die de rechtscollages in staat moeten stellen met kennis van zaken uitspraak te doen.

Het wordt gevoerd onder de leiding en het gezag van de onderzoeksrechter.”

Artikel 56, eerste lid, Sv. bepaalt:

“De onderzoeksrechter draagt de verantwoordelijkheid voor het gerechtelijk onderzoek dat zowel à charge als à décharge wordt gevoerd.”

Overeenkomstig artikel 61*bis*, eerste lid, Sv. is de onderzoeksrechter ertoe gehouden een persoon in verdenking te stellen zodra tegen hem “ernstige aanwijzingen van schuld” bestaan, terwijl artikel 61*quinquies* van hetzelfde Wetboek bepaalt dat de inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij tot de afsluiting van het gerechtelijk onderzoek kunnen verzoeken om bijkomende onderzoekshandelingen te verrichten. Het instellen van een gerechtelijk onderzoek impliceert, enerzijds, de aanhangigmaking van de zaak bij een onderzoeksrechter die beschikt over ruimere onderzoeksbevoegdheden dan het openbaar ministerie en die het gerechtelijk onderzoek à charge en à décharge voert, en, anderzijds, de erkenning van bijzondere procedurele rechten ten behoeve van de in verdenking gestelde persoon en de eventuele burgerlijke partij.

Dès lors que le procureur du Roi doit notifier la convocation à l'inculpé au plus tard à la première audience de la chambre du conseil et, pour ce faire, doit encore obtenir l'accord de l'inculpé, le juge d'instruction devra par conséquent décider encore plus tôt que son instruction est clôturée et qu'elle peut être soumise au juge de fond de manière accélérée.

L'article 21, § 1er, de la loi du 20 juillet 1990 dispose que le mandat d'arrêt délivré par le juge d'instruction doit faire l'objet d'une décision de la chambre du conseil dans les cinq jours à compter de son exécution. En partant du principe que la règle énoncée à l'article 21, § 3, doit être appliquée, le juge d'instruction ne dispose donc que de trois jours à compter du mandat d'arrêt (s'il y a un jour qui n'est pas un jour ouvrable, ce délai sera encore plus court).

Les auteurs de l'avant-projet vérifieront si l'article 216^{quinquies}, § 1er, alinéas 1er et 2, en projet, CIC laisse ainsi suffisamment de temps au juge d'instruction pour mener une instruction minutieuse conformément à l'article 56, alinéa 1er, CIC.

Éclaircissements nécessaires

11. En attribuant au juge d'instruction le pouvoir de décider non seulement que son instruction est clôturée, eu égard aux "charges [...] suffisantes" à l'encontre de l'inculpé, mais également que l'affaire "[peut être] soumise au juge de fond de manière accélérée", après quoi le procureur du Roi peut décider de convoquer l'inculpé placé en détention préventive, il est dérogé à l'article 127 CIC et, partant, au principe selon lequel la chambre du conseil, lors du règlement de la procédure, vérifie s'il existe des charges suffisantes à l'encontre de l'inculpé et si les preuves ont été recueillies de manière licite.

L'application de la procédure accélérée requiert que l'inculpé donne son accord, mais la partie civile n'y est pas associée. Or, la partie civile est également privée de la possibilité de demander des mesures d'instruction complémentaires dans le cadre de l'instruction judiciaire. Il existe dès lors une différence de traitement entre les parties civiles selon que l'instruction judiciaire entamée a été ou non clôturée par un règlement de la procédure.

Il n'apparaît pas clairement si l'avant-projet, et plus précisément l'article 216^{sexies}, alinéa 1er, CIC, en projet donne à la partie civile la possibilité de demander l'accomplissement

Aangezien de procureur des Konings de oproeping uiterlijk op de eerste zitting van de raadkamer ter kennis moet brengen van de verdachte en daarvoor nog het akkoord moet hebben van de verdachte, houdt dit in dat de onderzoeksrechter nog vroeger zal moeten beslissen dat zijn onderzoek is voltooid en versneld kan worden voorgelegd aan de rechter ten gronde.

Artikel 21, § 1, van de wet van 20 juli 1990 bepaalt dat het door de onderzoeksrechter verleende bevel tot aanhouding binnen vijf dagen, te rekenen van zijn tenuitvoerlegging, het voorwerp moet uitmaken van een beslissing van de raadkamer. Ervan uitgaand dat de regel van artikel 21, § 3, moet worden toegepast, beschikt de onderzoeksrechter aldus vanaf het bevel tot aanhouding slechts over drie dagen (indien er sprake is van een dag die geen werkdag is als deze termijn nog korter zijn).

De stellers van het voorontwerp zullen moeten nagaan of aldus, met het ontworpen artikel 216^{quinquies}, § 1, eerste en tweede lid, Sv. aan de onderzoeksrechter voldoende tijd wordt gegeven om een zorgvuldig onderzoek uit te voeren overeenkomstig artikel 56, eerste lid, Sv.

Nodige verduidelijkingen

11. Door aan de onderzoeksrechter de bevoegdheid toe te kennen om niet alleen te beslissen dat zijn onderzoek, gelet op de "toereikende bezwaren" tegen de verdachte, is voltooid, maar ook dat het onderzoek "versneld (kan worden) voorgelegd aan de rechter ten gronde", waarna de procureur des Konings kan beslissen tot een oproeping van de aangehouden verdachte, wordt afgeweken van artikel 127 Sv. en zodoende van het principe dat de raadkamer bij de regeling van de rechtspleging nagaat of er voldoende bezwaren bestaan tegen de verdachte en of de bewijzen op een rechtmatige wijze werden vergaard.

De toepassing van de snelrechtprocedure vereist dat de verdachte zijn akkoord verleent, maar hierbij wordt de burgerlijke partij niet betrokken. Aan de burgerlijke partij wordt echter eveneens de mogelijkheid ontzegd om bijkomende onderzoeksmaatregelen te vragen in het kader van het gerechtelijk onderzoek. Aldus bestaat er een verschil in behandeling tussen de burgerlijke partijen naargelang het aangevatte gerechtelijk onderzoek al dan niet wordt afgesloten door een regeling van de rechtspleging.

Het is niet duidelijk of het voorontwerp, en meer bepaald het ontworpen artikel 216^{sexies}, eerste lid, Sv., de burgerlijke partij de mogelijkheid geeft om te verzoeken om bijkomende

d'actes d'instruction complémentaires. Ce point doit être explicite, à tout le moins dans l'exposé des motifs, compte tenu des observations formulées ci-dessus à propos de la différence de traitement.

12. Dans la procédure ordinaire, la chambre du conseil, en réglant la procédure, lors du renvoi en raison d'un fait passible d'une peine d'un an ou plus, peut décider, par une ordonnance séparée, que l'inculpé restera en détention (article 26, § 3, de la loi du 20 juillet 1990). Dans ce cas, l'inculpé reste en détention préventive jusqu'à ce que la juridiction de jugement se soit prononcée sur le fond de l'action publique. Le prévenu peut demander au juge de fond sa mise en liberté provisoire (article 27 de la loi du 20 juillet 1990).

Il semble résulter de l'article 216*quinquies*, § 1er, alinéa 2, en projet, que la chambre du conseil, conformément à l'article 21 de la loi du 20 juillet 1990, décide du maintien du mandat d'arrêt. Conformément à l'article 21, § 6, de cette loi, ce maintien est valable un mois. Pour le reste, l'article 216*sexies*, en projet, CIC dispose que le juge du fond, lorsque le dossier est remis à la disposition du procureur du Roi, statue "sur le maintien du prévenu en détention".

Le délégué déclare:

"De voorlopige hechteniswet is van toepassing op diegenen die de snelrechtprocedure volgen. De persoon kan eventueel in de loop van de procedure worden vrijgelaten (toepassing van artikel 27 WvH)"

et

"Het ontwerp staat de toepassing van artikel 27 WvH niet in de weg. Artikel 216*sexies*, tweede lid Sv. beoogt te vermijden dat, op het moment dat de rechter ten gronde oordeelt dat de zaak niet in staat is om via de snelrechtprocedure te behandelen, de beklaagde automatisch in vrijheid wordt gesteld".

Le texte de la disposition en projet doit faire ressortir plus clairement que les dispositions de la loi du 20 juillet 1990 sont d'application, de sorte que la chambre du conseil, à l'audience visée à l'article 21, puisse faire application de l'article 26, § 3, de cette loi, et que le prévenu puisse invoquer l'article 27 de la loi du 20 juillet 1990.

onderzoekshandelingen te laten verrichten. Minstens in de memorie van toelichting moet hierover duidelijkheid worden verschaft, rekening houdend met hetgeen hiervoor is opgemerkt over het verschil in behandeling.

12. In de gewone procedure kan de raadkamer, bij de regeling van de rechtspleging, bij verwijzing voor een feit dat een straf van één jaar of meer tot gevolg kan hebben, met een afzonderlijke beschikking beslissen dat de in verdenking gestelde aangehouden blijft (artikel 26, § 3, van de wet van 20 juli 1990). In dat geval blijft de in verdenking gestelde in voorlopige hechtenis tot bij de uitspraak van het vonnisgerecht over de grond van de strafvordering. De beklaagde kan aan de rechter ten gronde zijn voorlopige invrijheidstelling vragen (artikel 27 van de wet van 20 juli 1990).

Uit het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 1, tweede lid, lijkt te volgen dat de raadkamer overeenkomstig artikel 21 van de wet van 20 juli 1990 oordeelt over de handhaving van het bevel tot aanhouding. Overeenkomstig artikel 21, § 6, van deze wet is deze handhaving één maand geldig. Voor het overige bevat het ontworpen artikel 216*sexies* Sv. de bepaling dat de rechter ten gronde bij het terug ter beschikking stellen van het dossier aan de procureur des Konings, "over de handhaving van de beklaagde in hechtenis" beslist.

De gemachtigde verklaart:

"De voorlopige hechteniswet is van toepassing op diegenen die de snelrechtprocedure volgen. De persoon kan eventueel in de loop van de procedure worden vrijgelaten (toepassing van artikel 27 WvH)"

en

"Het ontwerp staat de toepassing van artikel 27 WvH niet in de weg. Artikel 216*sexies*, tweede lid Sv. beoogt te vermijden dat, op het moment dat de rechter ten gronde oordeelt dat de zaak niet in staat is om via de snelrechtprocedure te behandelen, de beklaagde automatisch in vrijheid wordt gesteld."

Er dient duidelijker uit de tekst van de ontworpen bepaling naar voren te komen dat de bepalingen van de wet van 20 juli 1990 van toepassing zijn, zodat de raadkamer, op de zitting bedoeld in artikel 21, toepassing kan maken van artikel 26, § 3 van die wet, en de beklaagde beroep kan doen op artikel 27 van de wet van 20 juli 1990.

13. La procédure accélérée prévue dans l'avant-projet entraîne l'instruction de l'affaire devant le tribunal correctionnel ou le tribunal de police¹⁵.

Compte tenu de la liaison de la procédure accélérée à l'article 16 de la loi du 20 juillet 1990, où il est question d'un fait "de nature à entraîner [...] un emprisonnement correctionnel [...] d'un an ou une peine plus grave", il n'y a pas de limitation du type d'infractions, de sorte que les crimes entrent également en ligne de compte à cette fin¹⁶.

Par dérogation à la procédure prévue à l'article 127 CIC, la chambre du conseil ne prend aucune décision relative au règlement de la procédure. Elle ne peut donc pas non plus décider, conformément à l'article 2, alinéa 1er, de la loi du 4 octobre 1867 'sur les circonstances atténuantes', de renvoyer un inculpé au tribunal correctionnel en raison de circonstances atténuantes ou d'une cause d'excuse.

Par conséquent, en cas de crime, le tribunal correctionnel devant lequel la personne placée en détention préventive est convoquée, devra faire application de l'article 3, alinéa 3, de la loi du 4 octobre 1867 pour se déclarer compétent "en admettant les circonstances atténuantes lorsqu'il constate que le crime dont il a été saisi n'a pas été correctionnalisé et peut l'être en vertu de l'article 2, alinéa 3".

Il en résulte qu'en vertu de l'article 216*quinquies*, en projet, CIC, le ministère public saisit le tribunal correctionnel, sans certitude que ce tribunal sera compétent.

En effet, le ministère public ne peut pas faire usage de l'article 2, alinéa 2, de la loi du 4 octobre 1867, dès lors que le procureur du Roi ne peut saisir le tribunal correctionnel d'un crime correctionnalisé que par le biais d'une convocation, "dans les cas où une instruction n'a pas été requise".

C'est pourquoi il est recommandé, par analogie avec ce que prévoit déjà l'article 2, alinéa 2, de la loi du 4 octobre 1867, de donner au ministère public la possibilité de juger

13. De snelrechtprocedure waarin het voorontwerp voorziet, leidt tot de behandeling van de zaak voor de correctionele rechtbank of de politierechtbank.¹⁵

Gelet op de koppeling van de snelrechtprocedure aan artikel 16 van de wet van 20 juli 1990, waarin sprake is van een feit dat "een correctionele gevangenisstraf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kan hebben", is er geen beperking op het soort van misdrijven, zodat ook misdaden hiervoor in aanmerking komen.¹⁶

In afwijking van de procedure van artikel 127 Sv. neemt de raadkamer geen beslissing inzake de regeling van rechtspleging. Ze kan dus ook geen beslissing nemen overeenkomstig artikel 2, eerste lid, van de wet van 4 oktober 1867 'op de verzachtende omstandigheden' om op grond van verzachtende omstandigheden of een verschoningsgrond een verdachte naar de correctionele rechtbank te verwijzen.

Bijgevolg zal de correctionele rechtbank waarvoor de aangehouden persoon wordt opgeroepen, in geval van een misdaad, toepassing moeten maken van artikel 3, derde lid, van de wet van 4 oktober 1867 om zich bevoegd te verklaren "door de verzachtende omstandigheden aan te nemen wanneer zij vaststelt dat de bij haar aanhangig gemaakte misdaad niet is gecorrectionaliseerd en daarvoor in aanmerking komt op grond van artikel 2, derde lid".

Dit betekent dat op grond van de ontworpen bepaling 216*quinquies* Sv. het openbaar ministerie de zaak aanhangig maakt voor de correctionele rechtbank, zonder zekerheid dat deze rechtbank bevoegd zal zijn.

Het openbaar ministerie kan immers geen gebruik maken van artikel 2, tweede lid, van de wet van 4 oktober 1867 aangezien de procureur des Konings een gecorrectionaliseerde misdaad slechts bij de correctionele rechtbank aanhangig kan maken via een oproeping indien "geen gerechtelijk onderzoek is gevorderd".

Het verdient daarom aanbeveling om het openbaar ministerie, analoog met hetgeen artikel 2, tweede lid, van de wet van 4 oktober 1867 reeds bepaalt, de mogelijkheid te geven te

¹⁵ C'est ce qui résulte du texte français de l'article 216*quinquies*, § 1er, alinéa 1er, en projet, CIC, ainsi que de l'exposé des motifs.

¹⁶ Le délégué déclare: "In theorie kan de snelrechtprocedure voor criminele misdrijven worden toegepast. In de praktijk zal dit nooit gebeuren, want voor misdaden zal nooit aan de andere voorwaarden zijn voldaan. Zoals de MVT aangeeft, wordt beoogd dat de procedure enkel van toepassing is op eenvoudige zaken die geen bijkomende onderzoeksdaten vereisen".

¹⁵ Dit volgt uit de Franse tekst van het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 1, eerste lid, Sv., alsook uit de memorie van toelichting.

¹⁶ De gemachtigde verklaart: "In theorie kan de snelrechtprocedure voor criminele misdrijven worden toegepast. In de praktijk zal dit nooit gebeuren, want voor misdaden zal nooit aan de andere voorwaarden zijn voldaan. Zoals de MVT aangeeft, wordt beoogd dat de procedure enkel van toepassing is op eenvoudige zaken die geen bijkomende onderzoeksdaten vereisen."

qu'il "n'y a pas lieu de requérir une peine plus sévère qu'une peine correctionnelle en raison de circonstances atténuantes ou d'une cause d'excuse" pour convoquer ainsi le prévenu devant le tribunal correctionnel.

L'article 3, alinéa 2, de la loi du 4 octobre 1867 peut alors s'appliquer par analogie à cette possibilité pour le ministère public, de sorte que le tribunal correctionnel peut encore toujours s'estimer incompétent.

OBSERVATIONS PAR ARTICLE

Article 2

14. L'article 216*quinquies*, en projet, CIC utilise les notions "l'inculpé" ("de verdachte") et "le prévenu" ("de beklaagde"). Le paragraphe 6, en projet, doit viser "le prévenu" ("de beklaagde").

15. L'article 216*quinquies*, § 1er, alinéa 1er, et § 5, alinéas 1er et 2, en projet, CIC fait référence à "l'application de la procédure accélérée". Le chapitre contenant cette disposition est intitulé "De la comparution immédiate". L'intitulé et les articles du chapitre doivent être uniformes, de sorte que dans les deux cas, il soit fait référence soit à la "comparution immédiate", soit à la "procédure accélérée".

16. Le texte français de l'article 216*quinquies*, § 1er, alinéa 1er, en projet, mentionne "peut convoquer (...) devant le tribunal de police ou le tribunal correctionnel". Ces mots n'ont pas d'équivalent dans le texte néerlandais. Il faut également insérer dans le texte néerlandais une référence à la convocation "voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank".

17. Dans le texte néerlandais de l'article 216*quinquies*, § 1er, alinéa 1er, en projet, CIC, on écrira "... nadat de onderzoeksrechter beslist heeft dat het onderzoek, gelet op de toereikende bezwaren, kan worden voltooid en versneld kan worden voorgelegd aan de rechter ten gronde".

18. L'article 216*quinquies*, § 2, en projet, CIC dispose que les lieu, jour et heure de la comparution sont communiqués "le plus rapidement possible et en tout cas dans les vingt-quatre heures" aux victimes connues.

Le délégué déclare que le délai de vingt-quatre heures prend cours à partir de "de kennisgeving bedoeld in

oordelen dat "er wegens verzachtende omstandigheden of om reden van verschoning geen grond is om een hogere straf te vorderen dan een correctionele straf" om aldus de verdachte voor de correctionele rechtbank op te roepen.

Op deze mogelijkheid voor het openbaar ministerie kan dan analoog artikel 3, tweede lid, van de wet van 4 oktober 1867 worden toegepast, zodat de correctionele rechtbank zich nog steeds onbevoegd kan achten.

ARTIKELSGEWIJZE OPMERKINGEN

Artikel 2

14. In het ontworpen artikel 216*quinquies* Sv. worden de begrippen "de verdachte" ("l'inculpé") en "de beklaagde" ("le prévenu") gehanteerd. In de ontworpen paragraaf 6 dient te worden verwezen naar de "beklaagde" ("le prévenu").

15. In het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 1, eerste lid, en § 5, eerste en tweede lid, Sv. wordt verwezen naar "de toepassing van de snelrechtprocedure". Het hoofdstuk waaronder deze bepaling wordt geplaatst, draagt het opschrift "onmiddellijke verschijning". Het opschrift en de artikelen van het hoofdstuk moeten eenvormig zijn, zodat in beide gevallen hetzij verwezen wordt naar de "onmiddellijke verschijning" hetzij naar "de snelrechtprocedure".

16. In het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 1, eerste lid, staat in de Franse tekst dat "peut convoquer (...) devant le tribunal de police ou le tribunal correctionnel". In de Nederlandse tekst ontbreken deze woorden. Er moet eveneens een verwijzing naar de oproeping "voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank" worden opgenomen.

17. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 1, eerste lid, Sv. schrijve men "... nadat de onderzoeksrechter beslist heeft dat het onderzoek, gelet op de toereikende bezwaren, kan worden voltooid en versneld kan worden voorgelegd aan de rechter ten gronde".

18. Het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 2, Sv. bepaalt dat aan de gekende slachtoffers "zo snel mogelijk en in elk geval binnen vierentwintig uur" plaats, dag en uur van verschijning worden meegedeeld.

De gemachtigde verklaart dat de termijn van vierentwintig uur een aanvang neemt vanaf "de kennisgeving bedoeld in

artikel 216*quinquies*, § 1, tweede lid, Sv.”. Il faut le mentionner expressément dans la disposition en projet.

Le délégué donne une réponse analogue en ce qui concerne le délai dans lequel la comparution devant le tribunal doit avoir lieu, de sorte que le moment où le délai commence à courir doit également être précisé au paragraphe 4, alinéa 1er, en projet.

19. L'article 216*quinquies*, § 4, alinéa 2, en projet, CIC doit faire référence “à l'alinéa 1er” au lieu de “au paragraphe 1er”. Le texte néerlandais de l'article 216*quinquies*, § 6, alinéa 2, en projet, CIC doit faire référence au “§ 6, eerste lid” au lieu de “§ 6, 6de lid”.

20. L'article 216*quinquies*, § 5, alinéa 1er, en projet, fait référence au procès-verbal d'audition. Le délégué déclare que cela “gaat over het verhoor van de procureur na het verlenen van het aanhoudingsmandaat”.

Le texte de la disposition en projet doit dès lors expressément viser “de l'audition suivant le mandat d'arrêt”.

21. L'article 216*quinquies*, § 6, alinéa 1er, en projet, dispose que l'affaire peut être renvoyée “d'initiative ou à la demande de l'inculpé (du prévenu)”.

Comme l'indique l'exposé des motifs, la disposition en projet reproduit (partiellement) l'article 216*septies* CIC. Le délégué confirme que, tout comme dans cette disposition, “de burgerlijke partij of de procureur des Konings” peuvent également demander le renvoi. On adaptera le texte en conséquence.

22. L'article 216*quinquies*, § 6, en projet, dispose que le tribunal peut renvoyer l'affaire à une ou plusieurs audiences qui doivent avoir lieu dans un délai qui ne peut être supérieur à un mois. L'exposé des motifs indique à propos de cette dernière disposition que “[l]a demande d'investigations supplémentaires entraînera soit l'ouverture d'un nouveau délai d'un mois, soit le retour à la procédure ordinaire, si le Tribunal estime que les conditions d'application de la procédure accélérée ne sont plus réunies”. En ce qui concerne le point de départ du délai, le délégué déclare qu'il s'agit de “de eerste zitting”. Il serait préférable de le préciser dans le texte de la disposition en projet.

Article 3

23. L'article 216*sexies*, alinéa 1er, actuel, CIC dispose:

artikel 216*quinquies*, § 1, tweede lid, Sv.”. Dit moet uitdrukkelijk in de ontworpen bepaling worden vermeld.

Eenzelfde antwoord geeft de gemachtigde voor de termijn waarbinnen de verschijning voor de rechtbank moet geschieden, zodat ook in de ontworpen paragraaf 4, eerste lid, het ogenblik waarop de termijn begint te lopen moet worden geëxpliciteerd.

19. In het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 4, tweede lid, Sv. en in het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 6, tweede lid, Sv. moet telkens verwezen worden naar “het eerste lid” in de plaats van naar “§ 1” respectievelijk “§ 6, 6de lid”.

20. In het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 5, eerste lid, wordt verwezen naar het proces-verbaal van verhoor. De gemachtigde stelt dat dit “gaat over het verhoor van de procureur na het verlenen van het aanhoudingsmandaat”.

In de tekst van de ontworpen bepaling moet dan ook uitdrukkelijk worden verwezen naar het “verhoor na het bevel tot aanhouding”.

21. In het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 6, eerste lid, wordt bepaald dat de zaak “ambtshalve of op verzoek van de verdachte (beklaagde)” kan worden verdaagd.

Zoals in de memorie van toelichting wordt gesteld, herneemt de ontworpen bepaling (gedeeltelijk) artikel 216*septies* Sv. De gemachtigde bevestigt dat, net als in die bepaling, om de verdaging ook kan worden verzocht door “de burgerlijke partij of de procureur des Konings”. Dit moet worden aangepast.

22. Het ontworpen artikel 216*quinquies*, § 6, bepaalt dat de rechtbank de zaak kan verdagen naar verdere zittingen die binnen een termijn niet langer dan een maand moeten plaatsvinden. Over deze laatste bepaling wordt in de memorie van toelichting gesteld dat “(h)et verzoek om aanvullende onderzoeken echter (zal) leiden tot hetzij de opening van een nieuwe termijn van 1 maand, hetzij een terugkeer naar de gewone procedure, indien de rechtbank oordeelt dat de voorwaarden van de versnelde procedure niet zijn vervuld”. Wat de aanvangspunt van de termijn betreft, stelt de gemachtigde dat dit “de eerste zitting” is. Dit wordt het best verduidelijkt in de tekst van de ontworpen bepaling.

Artikel 3

23. Het huidige artikel 216*sexies*, eerste lid, Sv. bepaalt:

“Le tribunal peut, s’il estime que la complexité de l’affaire nécessite des investigations supplémentaires, renvoyer le dossier au procureur du Roi, par décision motivée”¹⁷.

L’article 216sexies, alinéa 1er, en projet, CIC dispose que si le tribunal estime que “les conditions prévues à l’article 216quinquies” ne sont pas remplies, le dossier est remis à la disposition du procureur du Roi pour qu’il agisse comme de droit.

L’exposé des motifs justifie l’adaptation comme suit:

“Cette modification vise à tenir des autres motifs de renvoi possibles comme une requalification des faits. Il s’agit de raisons pour lesquelles le tribunal estime que l’affaire n’est pas en état”.

Le délégué déclare que les conditions sont “de vrijheidsberoving (plaatsing in voorlopige hechtenis) bij aanvang, eenvoudige zaak (zaak in staat is) en instemming van de verdachte” et que l’“(a)rt. 216sexies bv. in het geval waarin de zaak niet in staat is of meer bijkomend onderzoek vereist is, kan toegepast worden”.

Eu égard au principe de légalité inscrit à l’article 12, alinéa 2, de la Constitution, selon lequel nul ne peut être poursuivi que “dans la forme” que la loi prescrit, ce qui concerne tous les aspects des poursuites pénales, il ne suffit pas de se référer aux “conditions prévues à l’article 216quinquies [en projet]”. L’exigence de prévisibilité de la procédure pénale garantit à tout citoyen qu’il ne peut faire l’objet d’une information, d’une instruction et de poursuites que selon une procédure établie par la loi et dont il peut prendre connaissance avant sa mise en œuvre.

L’article 216sexies, alinéa 1er, en projet, CIC pourrait être compris comme limitant l’appréciation par le tribunal à vérifier si le juge d’instruction “a décidé que, les charges étant suffisantes, l’instruction pouvait être clôturée”. Afin de garantir que le tribunal puisse émettre un jugement matériel sur la question de savoir si l’affaire nécessite des investigations supplémen

“Wanneer de rechtbank van oordeel is dat de complexiteit van de zaak aanvullend onderzoek vereist, kan zij bij een met redenen omklede beslissing het dossier terugzenden aan de procureur des Konings.”¹⁷

Het ontworpen artikel 216sexies, eerste lid, Sv. bepaalt dat wanneer de rechtbank oordeelt dat “de voorwaarden voorzien in artikel 216quinquies” niet vervuld zijn, het dossier terug ter beschikking wordt gesteld van de procureur des Konings om te handelen als naar recht.

In de memorie van toelichting wordt de aanpassing als volgt verantwoord:

“Deze wijziging is bedoeld om rekening te houden met andere mogelijke verwijzingsgronden, zoals een herkwalificatie van de feiten. Het betreft redenen waarvoor de rechtbank oordeelt dat de zaak niet in staat is.”

De gemachtigde verklaart dat de voorwaarden “de vrijheidsberoving (plaatsing in voorlopige hechtenis) bij aanvang, eenvoudige zaak (zaak in staat is) en instemming van de verdachte” zijn en dat “(a)rt. 216sexies bv. in het geval waarin de zaak niet in staat is of meer bijkomend onderzoek vereist is, kan toegepast worden”.

Gelet op het in artikel 12, tweede lid, van de Grondwet opgenomen legaliteitsbeginsel dat niemand kan worden vervolgd dan “in de vorm” die de wet voorschrijft, wat betrekking heeft op alle aspecten van de strafvervolgning, volstaat het niet te verwijzen naar “de voorwaarden voorzien in het ontworpen artikel 216quinquies”. De vereiste van voorspelbaarheid van de strafrechtspleging waarborgt elke burger dat tegen hem enkel een opsporingsonderzoek, een gerechtelijk onderzoek en een vervolging kunnen worden ingesteld volgens een bij wet vastgestelde procedure waarvan hij vóór de aanwending ervan kennis kan nemen.

Het ontworpen artikel 216sexies, eerste lid, Sv. zou begrepen kunnen worden als een beperking van de beoordeling door de rechtbank tot het nagaan of de onderzoeksrechter “beslist heeft dat het onderzoek, gelet op de toereikende bezwaren, kan worden voltooid”. Om te waarborgen dat de rechtbank een materieel oordeel kan vellen over de vraag of

¹⁷ Les alinéas 2 à 4, en projet sont identiques à l’article 216sexies, alinéas 2 et 3, actuel, CIC. L’arrêt 56/2002 ne formule pas d’objections à propos de ces dispositions.

¹⁷ Het ontworpen tweede tot vierde lid zijn identiek aan het huidige artikel 216sexies, tweede en derde lid, Sv. Over deze bepalingen worden in het arrest 56/2002 geen bezwaren geuit.

taires, les conditions concernées doivent être insérées dans le texte de l'article 216sexies, alinéa 1er.

Le greffier,

Wim GEURTS

Le président,

Wouter PAS

de zaak aanvullend onderzoek vereist, moeten de betrokken voorwaarden in de tekst van het artikel 216sexies, eerste lid, worden opgenomen.

De griffier,

Wim GEURTS

De président,

Wouter PAS

N° 43 de Mme **Gabriëls et consorts**Art. 15/1 (*nouveau*)**Insérer un article 15/1, rédigé comme suit:**

“Art 15/1. L'article 141bis du même Code, inséré par la loi du 19 décembre 2003, est remplacé comme suit:

“Art. 141bis. § 1er. Le présent titre ne s'applique pas aux actes commis dans le cadre d'un conflit armé international ou d'un conflit armé ne présentant pas un caractère international par des forces armées d'une partie au conflit lorsque ces actes sont couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et sont conformes à celles-ci.

§ 2. Le présent titre ne s'applique pas non plus aux activités menées, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans le cadre de l'exercice de leurs fonctions officielles.””

JUSTIFICATION

Cet article, relatif au champ d'application du Titre Ier ter, du Livre II du Code pénal (infractions terroristes), constitue une adaptation de l'actuel article 141bis. Cette modification, suggérée par la Commission interministérielle de droit humanitaire en réponse à une demande d'avis adressée par le ministre de la Justice, vise à clarifier la relation entre les règles du droit international humanitaire et les dispositions relatives à la répression pénale du terrorisme.

Cette disposition est rédigée sur la base d'un avis demandé par le ministre de la Justice à la Commission interministérielle de droit humanitaire (ci-après également “la Commission”), organe consultatif du gouvernement en matière d'application du droit international humanitaire (ci-après également “le DIH”) au plan national.

Elle vise à apporter une solution à l'ensemble des problèmes d'application et d'interprétation qu'a rencontré jusqu'à présent l'article 141bis de l'actuel Code pénal et qui ont remis en question l'existence même de l'article, pour certains.

Nr. 43 van Mevrouw **Gabriëls et consorts**Art. 15/1 (*nieuw*)**Een artikel 15/1 invoegen, luidende:**

“Art. 15/1. Artikel 141bis van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 19 december 2003, wordt vervangen als volgt:

“Art. 141bis. § 1. Deze titel is niet van toepassing op daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict of een gewapend conflict van niet-internationale aard, door strijdkrachten van een partij bij het conflict wanneer deze daden vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen.

§ 2. Deze titel is evenmin van toepassing op handelingen, buiten een gewapend conflict, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken.””

VERANTWOORDING

Dit artikel, dat betrekking heeft op het toepassingsgebied van Titel Ier ter, van Boek II, van het Strafwetboek (terroristische misdrijven), een aanpassing van het huidige artikel 141bis. Deze wijziging, die is voorgesteld door de Interministeriële Commissie voor Humanitair Recht in antwoord op een adviesaanvraag van de minister van Justitie, beoogt de relatie tussen de regels van het internationaal humanitair recht en de bepalingen inzake de strafrechtelijke bestraffing van terrorisme te verduidelijken.

Deze bepaling is opgesteld op grond van een advies waarom de minister van Justitie heeft verzocht bij de Interministeriële Commissie voor Humanitair Recht (hierna eveneens “de commissie”), adviesorgaan van de regering op het stuk van de toepassing van het internationaal humanitair recht (hierna ook “het IHR”) op nationaal vlak.

Ze beoogt een oplossing aan te reiken voor alle problemen inzake de toepassing en de interpretatie van artikel 141bis van het huidige Strafwetboek die zich tot op heden hebben voorgedaan en waardoor voor sommigen het bestaan van het artikel ter discussie werd gesteld.

L'ensemble des départements et autorités, représentés à la Commission, parmi lesquels les plus concernés par la matière, ont activement participé à la rédaction de l'avis, rendu par ladite Commission en date du 12 mai 2022, et de la proposition de modification de l'article 141*bis* du CP qui y est formulée. Il s'agit notamment, mais pas exclusivement, du SPF Justice, du SPF Affaires étrangères, du Parquet fédéral (la section chargée du droit international humanitaire et la section chargée de la lutte contre le terrorisme), du Ministère de la Défense et des deux sections de la Société nationale de la Croix-Rouge, ainsi que des membres du corps académique spécialisés dans la matière.

Le ministre de la Justice a décidé de rendre public cet avis en le mettant à la disposition du Parlement.

Le texte présenté par le gouvernement vise à clarifier la relation entre les règles du droit international humanitaire et les dispositions relatives à la répression pénale du terrorisme, son libellé est le suivant:

“§ 1. Le présent titre ne s'applique pas aux actes commis dans le cadre d'un conflit armé international ou d'un conflit armé ne présentant pas un caractère international par des forces armées d'une partie au conflit lorsque ces actes sont couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et sont conformes à celles-ci.

§ 2. Le présent titre ne s'applique pas non plus aux activités menées, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles.”

Ce texte a l'avantage de rappeler et d'assurer, en cas de conflit de normes, la primauté du DIH en situation de conflit armé et de préserver le principe de l'égalité entre les belligérants dans la mesure où les faits strictement conformes au DIH ne pourront pas faire l'objet de poursuites en application de la législation antiterroriste. Dans le même temps, le nouvel article 141*bis* affermirait l'action des autorités judiciaires en clarifiant la possibilité d'un cumul des poursuites pour crimes de guerre et pour infractions terroristes lorsque les faits visés ne sont pas conformes au DIH.

Ce faisant, on renforce l'incitant au respect du DIH, la clause de sauvegarde du DIH jouant pleinement son rôle face à des actes conformes à ce droit.

Alle departementen en autoriteiten die in de commissie vertegenwoordigd zijn, waaronder die welke het meest bij de materie betrokken zijn, hebben actief meegewerkt aan de opmaak van het advies, dat door de voornoemde commissie is verstrekt op 12 mei 2022, en van het voorstel tot wijziging van artikel 141*bis* Sw. dat erin wordt geformuleerd. Het gaat onder meer maar niet uitsluitend om de FOD Justitie, de FOD Buitenlandse Zaken, het federaal parket (de sectie belast met het internationaal humanitair recht en de sectie belast met de bestrijding van terrorisme), het Ministerie van Landsverdediging en de twee afdelingen van de nationale vereniging van het Rode Kruis, alsook om leden van het academisch korps die gespecialiseerd zijn in de materie.

De minister van Justitie heeft besloten dit advies openbaar te maken door het ter beschikking van het parlement te stellen.

De door de regering voorgestelde tekst beoogt de relatie tussen de regels van het internationaal humanitair recht en de bepalingen inzake de strafrechtelijke bestraffing van terrorisme te verduidelijken. De formulering ervan luidt als volgt:

“§ 1. Deze titel is niet van toepassing op daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict of een gewapend conflict van niet-internationale aard, door strijdkrachten van een partij bij het conflict wanneer deze daden vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen.

§ 2. Deze titel is evenmin van toepassing op handelingen, buiten een gewapend conflict, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken.”

Deze tekst biedt als voordeel dat, in geval van conflicterende normen, het primaat van het IHR in een situatie van gewapend conflict in herinnering wordt gebracht en wordt gewaarborgd en dat het beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen wordt gevrijwaard, aangezien feiten die strikt in overeenstemming zijn met het IHR niet kunnen worden vervolgd met toepassing van de antiterrorismewetgeving. Tezelfdertijd zou het nieuwe artikel 141*bis* het optreden van de gerechtelijke autoriteiten versterken door te verduidelijken dat het mogelijk is om de vervolging wegens oorlogsmisdaden en terroristische misdrijven te cumuleren wanneer de beoogde feiten niet in overeenstemming zijn met het IHR.

Zodoende wordt de stimulans om het IHR te eerbiedigen versterkt, aangezien de vrijwaringsclausule van het IHR zijn rol ten aanzien van daden die in overeenstemming zijn met dat recht ten volle vervult.

Ensuite, il est précisé que le nouvel article 141*bis* du CP ne s'applique pas à ce qui n'est pas couvert par le DIH, tels, notamment, le recrutement, le financement, la participation à un groupe armé illégal, qualifié ou non de terroriste, l'incitation au terrorisme, le voyage en vue de commettre des actes terroristes ou l'entraînement.

Enfin, le gouvernement a jugé pertinent de maintenir dans un second paragraphe du nouvel article 141*bis* une clause d'exclusion de l'application de la législation antiterroriste pour les actes menés, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles, conformément aux textes internationaux.

Avant d'examiner en détails, dans le commentaire de l'article, les deux paragraphes du nouvel article 141*bis*, les développements ci-dessous portent, dans un premier temps, sur l'origine de l'actuel article 141*bis* du Code pénal, qui trouve son fondement dans la *clause de sauvegarde du DIH* en droit pénal international anti-terroriste (point 2). Ensuite, les différentes sources internationales dans lesquelles cette clause a été reproduite sont présentées (point 3). Suit la présentation de l'interprétation belge et internationale qui a été faite de la clause internationale (point 4). Puis, les liens entre le DIH et l'interdiction du terrorisme sont explicités (point 5). Viennent ensuite la présentation de l'actuel article 141*bis* du CP à proprement parler (point 6) et l'interprétation qui en est donnée par la jurisprudence des cours et tribunaux belges (point 7). Enfin, les objectifs du nouvel article 141*bis* sont exposés (point 8).

2. Origine de l'actuel article 141*bis* du Code pénal

L'actuel article 141*bis* du CP trouve son origine dans ce que l'on appelle communément la "clause droit international humanitaire" (également appelée "clause d'exclusion" ou "clause de sauvegarde du DIH") en matière de droit pénal international anti-terroriste.

La première fois qu'une convention internationale – considérée aujourd'hui comme réprimant le terrorisme international, bien que ne se référant pas explicitement à ce concept – reprend une "clause DIH" dans son texte est la Convention internationale contre la prise d'otages du 17 décembre 1979.

Plus précisément, son article 12 prévoit que:

Vervolgens wordt verduidelijkt dat het nieuwe artikel 141*bis* Sw. niet van toepassing is op wat niet onder het IHR valt, zoals inzonderheid de rekrutering, de financiering, de deelname aan een – al dan niet als terroristisch gekwalificeerde – illegale gewapende groep, het aanzetten tot terrorisme, het afreizen met het oog op het plegen van terreurdaden of de training.

Tot slot achtte de regering het relevant om in een tweede paragraaf van het nieuwe artikel 141*bis* een uitsluitingsclausule te behouden met betrekking tot de toepassing van de antiterrorismewetgeving voor de daden, buiten het kader van een gewapend conflict, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken, overeenkomstig de internationale teksten.

Alvorens beide paragrafen van het nieuwe artikel 141*bis* in detail te bestuderen in de bespreking van het artikel, wordt hieronder ten eerste de oorsprong van het huidige artikel 141*bis* van het Strafwetboek, dat zijn grondslag vindt in de *vrijwaringsclausule van het IHR* in het internationaal antiterrorismestrafrecht, toegelicht (punt 2). Vervolgens worden de verschillende internationale bronnen weergegeven waarin deze clausule werd opgenomen (punt 3). Daarna wordt de Belgische en internationale interpretatie van de internationale clausule uiteengezet (punt 4). Vervolgens worden de verbanden tussen het IHR en het verbod op terrorisme nader verklaard (punt 5). Daarna worden het huidige artikel 141*bis* Sw. in eigenlijke zin (punt 6) en de interpretatie die eraan wordt gegeven in de rechtspraak van de Belgische hoven en rechtbanken (punt 7), toegelicht. Tot slot worden de doelstellingen van het nieuwe artikel 141*bis* uiteengezet (punt 8).

2. Oorsprong van het huidige artikel 141*bis* van het Strafwetboek

Het huidige artikel 141*bis* Sw. vindt zijn oorsprong in wat doorgaans de "clausule internationaal humanitair recht" (of ook de "uitsluitingsclausule" of "vrijwaringsclausule van het IHR") wordt genoemd op het gebied van het internationaal antiterrorismestrafrecht.

De eerste keer dat er in de tekst van een internationaal verdrag – waarvan vandaag de dag wordt beschouwd dat het het internationaal terrorisme bestraft, hoewel er niet uitdrukkelijk naar dat concept wordt verwezen – een "IHR-clausule" wordt opgenomen, is het Internationaal Verdrag van 17 december 1979 tegen het nemen van gijzelaars.

Meer bepaald voorziet artikel 12 daarvan in het volgende:

“Dans la mesure où les Conventions de Genève de 1949 pour la protection des victimes de la guerre ou les Protocoles additionnels à ces Conventions sont applicables à un acte de prise d’otages particulier, et dans la mesure où les États parties à la présente Convention sont tenus, en vertu desdites Conventions, de poursuivre ou de livrer l’auteur de la prise d’otages, la présente Convention ne s’applique pas à un acte de prise d’otages commis au cours de conflits armés au sens des Conventions de Genève de 1949 et des Protocoles y relatifs, (...)”.

En application de cette clause, la Convention ne s’applique pas aux faits qui peuvent être poursuivis en application des Conventions de Genève et des Protocoles additionnels.

Cette clause ne crée donc aucune zone d’impunité dans le fonctionnement complémentaire des conventions internationales, puisqu’une personne suspectée d’avoir commis une prise d’otages incriminée par la Convention de 1979 doit être poursuivie de ce chef pour infraction terroriste, sauf si ces mêmes faits tombent également dans le champ d’application des crimes de guerre définis par les Conventions de Genève et des Protocoles additionnels. Dans ce cas, la Convention de 1979 s’efface au profit des conventions de DIH.

La question de l’articulation entre le corpus du DIH et les règles conventionnelles internationales relatives à la répression des infractions terroristes s’est posée avec plus d’acuité dans le cadre des travaux relatifs à la Convention internationale pour la répression des attentats terroristes à l’explosif (New York, 15 décembre 1997) (ci-après, “la Convention anti-terrorisme de 1997”).

Afin d’éviter un conflit entre ces deux corps de règles et d’assurer que l’égalité mise en place par le DIH entre tous les belligérants à un conflit armé ne soit mise à mal par une application des règles relatives à la répression du terrorisme aux situations de conflits armés, la Belgique a proposé, et obtenu, l’insertion d’une *clause de préservation* du DIH dans la Convention susmentionnée.

Ainsi, pendant les négociations relatives à cette Convention, la Belgique a déposé, le 23 septembre 1997, une première proposition d’amendement visant à insérer dans la Convention un article prévoyant que celle-ci ne s’applique pas quand le fait visé entre “dans le champ d’application de l’article 2 commun aux quatre Conventions de Genève du 12 août 1949 ou des articles I du Protocole I et du Protocole II additionnels à ces Conventions et que ce fait ne constitue pas une violation

“Voor zover de Verdragen van Genève van 1949 inzake de bescherming van oorlogsslachtoffers of de Aanvullende Protocollen bij deze Verdragen van toepassing zijn op een bepaalde gijzelingshandeling en voor zover de Staten die partij zijn bij dit Verdrag krachtens deze Verdragen zijn gehouden degene die zich schuldig heeft gemaakt aan bedoelde gijzelingshandeling, te vervolgen of over te dragen, is dit Verdrag niet van toepassing op een gijzelingshandeling die is gepleegd tijdens gewapende conflicten [...] als omschreven in de Verdragen van Genève van 1949 en de Protocollen daarbij”.

Overeenkomstig deze clausule is dit verdrag niet van toepassing op feiten die kunnen worden vervolgd overeenkomstig de Verdragen van Genève en de Aanvullende Protocollen.

Deze clausule schept dus geen zone van straffeloosheid in de aanvullende werking van de internationale verdragen, aangezien iemand die wordt verdacht een door het verdrag van 1979 strafbaar gestelde gijzelneming te hebben gepleegd, uit dien hoofde moet worden vervolgd wegens terroristisch misdrijf, tenzij diezelfde feiten eveneens binnen het toepassingsgebied van de door de Verdragen van Genève en de Aanvullende Protocollen gedefinieerde oorlogsmisdaden vallen. In dat geval krijgen de IHR-verdragen voorrang op het verdrag van 1979.

Het vraagstuk van de samenhang tussen het IHR-corpus en de internationale verdragsregels inzake de bestrafing van terroristische misdrijven werd prangender in het kader van de werkzaamheden met betrekking tot het Internationaal Verdrag inzake de bestrijding van terroristische bomaanslagen (New York, 15 december 1997) (hierna “het Antiterrorismeverdrag van 1997”).

Teneinde enig conflict tussen beide corpora van regels te voorkomen en te verzekeren dat de gelijkheid tussen alle oorlogvoerende partijen bij een gewapend conflict, ingevoerd door het IHR, niet wordt ondermijnd door de regels inzake de bestrafing van terrorisme in situaties van gewapend conflict toe te passen, heeft België voorgesteld – en bewerkstelligd – dat er een clausule tot behoud van het IHR in het voornoemde verdrag werd ingevoegd.

Aldus heeft België tijdens de onderhandelingen over dat verdrag op 23 september 1997 een eerste voorstel tot wijziging ingediend teneinde in het verdrag een artikel in te voegen waarin wordt bepaald dat het verdrag niet van toepassing is wanneer het beoogde feit binnen het toepassingsgebied valt van het gemeenschappelijke artikel 2 van de vier Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 of van artikel I van de Aanvullende Protocollen I en II bij die verdragen en dit feit

d'une obligation de droit international humanitaire". (nous soulignons) (Document publié sous la cote A/C.6/52/WG.1/CRP.11, en date du 23 septembre 1997). Cette proposition a été affinée deux jours plus tard, en cours de négociation, dans un texte suggérant d'insérer dans la Convention la disposition suivante:

"1. Sans préjudice des obligations qui incombent aux États en vertu du droit international notamment du droit international humanitaire, la présente Convention ne s'applique pas aux activités menées par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles;

2. La présente Convention ne s'applique pas non plus aux activités menées, en période de conflit armé, par d'autres forces armées, couvertes par le droit international humanitaire et agissant en conformité avec celui-ci." (nous soulignons) (Document publié sous la cote A/C.6/52/WG.1/CRP.29, en date du 25 septembre 1997)".

L'objectif poursuivi par la Belgique en insérant cette clause était bien d'empêcher la poursuite pour terrorisme de faits régis par le DIH et strictement conformes à celui-ci; il ne s'agissait cependant pas d'empêcher le cumul des poursuites lorsqu'un même fait est constitutif à la fois d'infraction terroriste et de crime de guerre, ni la poursuite à titre d'infractions terroristes d'actes non régis ou couverts par les règles du DIH.

Ces suggestions ont mené à l'adoption de l'article 19, § 2, de la Convention internationale pour la répression des attentats terroristes à l'explosif du 15 décembre 1997, fruit d'un compromis, qui stipule que:

"2. Les activités des forces armées en période de conflit armé, au sens donné à ces termes en droit international humanitaire, qui sont régies par ce droit ne sont pas régies par la présente Convention, et les activités menées par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles, en tant qu'elles sont régies par d'autres règles de droit international, ne sont pas non plus régies par la présente Convention."

La version finale de l'article 19, § 2, de la Convention anti-terrorisme de 1997 ne reprend pas le critère de conformité au droit international humanitaire prévu dans les propositions belges susmentionnées parce que le champ de cette disposition a été étendu aux activités des forces armées étatiques

geen schending inhoudt van een verplichting van het internationaal humanitair recht (eigen onderlijning). (Document gepubliceerd met referentienummer A/C.6/52/WG.1/CRP.11 op 23 september 1997). Dit voorstel werd twee dagen later, tijdens de onderhandeling, nauwkeuriger uitgewerkt in een tekst met als voorstel in het verdrag de volgende bepaling in te voegen:

"1. Onverminderd de verplichtingen die op de Staten rusten krachtens het internationaal recht, inzonderheid het internationaal humanitair recht, is dit verdrag niet van toepassing op de handelingen gesteld door de strijdkrachten van een Staat bij de uitoefening van hun officiële taken;

2. Dit verdrag is evenmin van toepassing op de handelingen gesteld tijdens een gewapend conflict door andere strijdkrachten, die vallen onder het internationaal humanitair recht en ermee in overeenstemming handelen (vertaling). (Document gepubliceerd met referentienummer A/C.6/52/WG.1/CRP.29 op 25 september 1997)".

Door deze clausule in te voegen beoogde België wel te verhinderen dat men kan worden vervolgd wegens terrorisme voor feiten die door het IHR zijn geregeld en daarmee strikt in overeenstemming zijn; het was niet het opzet cumulatief vervolging te verhinderen wanneer eenzelfde feit zowel een terroristisch misdrijf als een oorlogsmisdrijf uitmaakt, noch vervolging te verhinderen wegens terroristische misdrijven voor daden die niet door de bepalingen van het IHR worden geregeld noch eronder vallen.

Naar aanleiding van die suggesties werd artikel 19, lid 2, van het Internationaal Verdrag ter bestrijding van terroristische bomaanslagen van 15 december 1997 – het resultaat van een compromis – aangenomen, en daarin wordt het volgende bepaald:

"2. De handelingen van strijdkrachten tijdens een gewapend conflict als gedefinieerd in en onderworpen aan het internationaal humanitair recht vallen niet onder dit Verdrag, evenmin als de handelingen ondernomen door de strijdkrachten van een Staat bij de uitoefening van hun officiële taken, [voor zover] onderworpen aan andere bepalingen van internationaal recht."

In de eindversie van artikel 19, lid 2, van het Antiterrorisme-verdrag van 1997 werd het criterium van conformiteit met het internationaal humanitair recht, voorzien in de bovenvermelde Belgische voorstellen, niet hernomen omdat het toepassingsgebied van deze bepaling werd uitgebreid naar

en temps de paix. Les négociateurs ne souhaitent pas que la Convention puisse couvrir des actes tels que définis à son article 2 (livrer, poser, faire exploser ou détoner un engin explosif ou un autre engin meurtrier) qui seraient commis par des forces étatiques dans le cadre de leurs fonctions officielles.

On peut citer à titre d'exemple la destruction en Nouvelle-Zélande en juillet 1985, au moyen d'engins explosifs, du navire *Rainbow Warrior* de Greenpeace par des services de renseignements étrangers agissant dans le cadre de leurs fonctions.

Cette clause porte sur le DIH au sens de ces termes en droit international, elle ne concerne donc que la question du cumul des poursuites pour infractions terroristes et crimes de guerre, à l'exclusion des autres crimes internationaux les plus graves, notamment les crimes contre l'humanité et les crimes de génocide, ceux-ci n'étant pas nécessairement associés à un conflit armé.

Il est par conséquent toujours possible de poursuivre un individu à la fois pour des faits de terrorisme et pour crimes contre l'humanité et/ou crimes de génocide.

3. Textes internationaux reproduisant la clause

Cette disposition a ensuite été reproduite dans une série de textes internationaux anti-terroristes, dont plusieurs lient la Belgique, notamment:

Considérant 11 de la décision-cadre 2002/475 du Conseil de l'Union européenne du 13 juin 2002 relative à la lutte contre le terrorisme, devenu le considérant 37 de la directive 2017/541 du 15 mars 2017 remplaçant la décision-cadre 2002/475;

Article 4, paragraphe 2, de la Convention internationale pour la répression des actes de terrorisme nucléaire du 13 avril 2005;

Article 26, paragraphe 5, de la Convention du Conseil de l'Europe pour la prévention du terrorisme du 5 mai 2005 (non ratifiée par la Belgique);

Article VI du Protocole additionnel à la Convention pour la répression de la capture illicite d'aéronefs du 10 septembre 2010 (non ratifié par la Belgique);

de handelingen van statelijke strijdkrachten in vreedstijd. De onderhandelaars wilden niet dat het verdrag van toepassing kon zijn op zulke daden als die waarin in artikel 2 ervan werd voorzien (een springstof of ander dodelijk instrument afleveren, plaatsen, tot ontlading of ontploffing brengen) die zouden worden gepleegd door statelijke strijdkrachten in het kader van hun officiële taken.

We kunnen het voorbeeld aanhalen van het schip *Rainbow Warrior* van Greenpeace, dat in juli 1985 in Nieuw-Zeeland door buitenlandse inlichtingendiensten in het kader van de uitoefening van hun taken door middel van springstoffen werd vernield.

Deze clausule heeft betrekking op het IHR in de zin van het internationaal recht en dus enkel op de cumulatie van vervolging wegens terroristische misdrijven en oorlogsmisdaden, met uitsluiting van de andere zwaarste internationale misdaden, inzonderheid de misdaden tegen de mensheid en de misdaden van genocide, aangezien die niet noodzakelijk-kerwijs verband houden met een gewapend conflict.

Het is bijgevolg nog steeds mogelijk om een individu te vervolgen voor zowel terroristische feiten als misdaden tegen de mensheid en/of misdaden van genocide.

3. Internationale teksten waarin de clausule is opgenomen

Deze bepaling werd vervolgens opgenomen in een reeks internationale antiterroristische teksten, waarvan er verschillende België binden, namelijk:

Overweging 11 van kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad van de Europese Unie van 13 juni 2002 inzake terrorismebestrijding, thans overweging 37 van Richtlijn 2017/541 van 15 maart 2017 ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475;

Artikel 4, lid 2 van het Internationaal Verdrag ter bestrijding van daden van nucleair terrorisme van 13 april 2005;

Artikel 26, lid 5, van het Verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme van 5 mei 2005 (niet geratificeerd door België);

Artikel VI van het Aanvullend Protocol bij het Verdrag tot bestrijding van het wederrechtelijk in zijn macht brengen van luchtvaartuigen van 10 september 2010 (niet geratificeerd door België);

Article 6, paragraphe 2, de la Convention sur la répression des actes illicites dirigés contre l'aviation civile internationale du 10 septembre 2010 (non ratifiée par la Belgique).

Il convient de noter que la Convention internationale pour la répression du financement du terrorisme du 9 décembre 1999 contient une clause de DIH à l'article 2, § 1, b), qui permet le cumul des poursuites pour infraction terroriste et crime de guerre lorsqu'il s'agit du financement de "tout (...) acte destiné à tuer ou blesser grièvement un civil, ou toute autre personne qui ne participe pas directement aux hostilités dans une situation de conflit armé, lorsque, par sa nature ou son contexte, cet acte vise à intimider une population ou à contraindre un gouvernement ou une organisation internationale à accomplir ou à s'abstenir d'accomplir un acte quelconque".

En outre, les autres actes dont le financement est réprimé sont définis par renvoi aux incriminations reprises par les autres conventions internationales antiterroristes, sans tenir compte de la clause de DIH.

La possibilité du cumul des poursuites pour infraction terroriste et crime de guerre est aussi l'interprétation que donne de cette matière la Cour de Justice de l'Union européenne dans l'affaire C-158/14 par son arrêt du 14 mars 2017 (CJUE, aff. C-158/14, 14 mars 2017).

En effet, l'objectif de la clause de DIH est d'assurer le respect du principe de l'égalité des belligérants, non de créer une zone d'impunité pour les actes contraires au DIH ou les actes non couverts par ce droit, et parmi eux le financement d'une violence conduisant à des actes de terreur.

4. Interprétation de la clause DIH

La Belgique a donné son interprétation d'autorité à cette clause à l'occasion de la ratification de certains de ces instruments internationaux.

Ainsi la loi d'assentiment à la Convention précitée de 1997 (Doc. SEN 3-965/1 – 2004/2005, page 15, para.60) précise que:

"La Belgique a joué un rôle déterminant en cours de négociation pour établir la neutralité de la Convention à l'égard du droit international humanitaire et pour placer sur un pied

Artikel 6, lid 2, van het Verdrag tot bestrijding van wederrechtelijke gedragingen betreffende de burgerluchtvaart van 10 september 2010 (niet geratificeerd door België).

Er dient te worden opgemerkt dat artikel 2, lid 1, onder b), van het Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme van 9 december 1999 een IHR-clausule bevat die het mogelijk maakt vervolgingen wegens terroristisch misdrijf en oorlogsmisdrijf te cumuleren wanneer het gaat om de financiering van "enige [...] handeling bedoeld om de dood van of ernstig lichamelijk letsel te veroorzaken bij een burger, of een ander persoon die niet actief deelneemt aan de vijandelijkheden in een situatie van gewapend conflict, wanneer het doel van die handeling, door haar aard of context, is om een bevolking te intimideren of een regering of internationale organisatie te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling".

Voorts wordt voor de andere handelingen waarvan de financiering wordt bestraft verwezen naar de strafbaarstellingen die zijn opgenomen in de andere internationale anti-terroristische verdragen, zonder rekening te houden met de IHR-clausule.

De mogelijkheid om vervolgingen wegens terroristisch misdrijf en oorlogsmisdrijf te cumuleren is ook de interpretatie die het Hof van Justitie van de Europese Unie ter zake geeft in zijn arrest van 14 maart 2017 in de zaak C-158/14 (HvJ, zaak C-158/14, 14 maart 2017).

De IHR-clausule strekt er immers toe om de inachtneming van het beginsel van de gelijkheid van de oorlogvoerende partijen te verzekeren en niet om straffeloosheid te creëren voor de handelingen die strijdig zijn met het IHR of de handelingen die niet onder het internationaal humanitair recht vallen, waaronder de financiering van geweld dat leidt tot terreurdaden.

4. Interpretatie van de IHR-clausule

België heeft zijn gezaghebbende interpretatie van deze clausule gegeven bij de ratificatie van een aantal van deze internationale instrumenten.

Zo is in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende instemming met het voornoemde verdrag van 1997 (*Parl.St.*, Senaat, gewone zitting 2007-2005, nr. 3-965/1, blz. 15, paragraaf 60) het volgende vermeld:

"In de loop van de onderhandelingen heeft België een beslissende rol gespeeld om de neutraliteit van het Verdrag vast te leggen ten aanzien van het internationaal humanitair

d'égalité les forces armées gouvernementales et les autres forces armées, dont le statut est reconnu par le droit international humanitaire, en particulier les Protocoles additionnels aux Conventions de Genève." (souligné par l'auteur)

Quant à l'exposé des motifs du projet de loi relatif aux infractions terroristes (*Doc. parl.*, Ch. repr., sess. ord. 2003-2004, DOC 51 0258/001, p. 16) qui transpose en droit belge la décision-cadre précitée de 2002, il précise, au sujet de ce qui est devenu l'article 141bis du CP, que:

"(...), des règles particulières de droit international liant la Belgique régissent ces situations. Parmi celles-ci, on peut citer à titre d'exemple l'article 1er, § 4, du Protocole additionnel I de Genève, du 8 juin 1977, qui assimile aux conflits armés internationaux "les conflits armés dans lesquels les peuples luttent contre la domination coloniale et l'occupation étrangère et contre les régimes racistes dans l'exercice du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes (...)". Les actes commis par ces mouvements seront régis par le droit international humanitaire. Il en va de même des faits commis lors de conflits armés couverts par le deuxième Protocole additionnel à la Convention de Genève, dans la mesure où ces faits sont visés par des incriminations spécifiques en droit interne."

Outre l'interprétation donnée par la Belgique à la clause de DIH, il convient de souligner l'interprétation donnée lors des travaux des Nations Unies sur les conventions anti-terroristes modernes par le Comité internationale de la Croix-Rouge (ci-après, "le CICR"). En effet, au cours des travaux devant aboutir au texte de la Convention pour la répression des actes de terrorisme nucléaire du 13 avril 2005, le CICR déclare:

"(...), it would be very useful to introduce a clause stating more specifically that situations of armed conflict shall be governed by humanitarian law only, thus excluding the application of the Convention. Such a clause can already be found in the first part of Article 19, para. 2 of the 1997 Convention [c'est-à-dire la convention précitée sur les attentats terroristes à l'explosifs]. We believe that during armed conflicts priority should be given to the very elaborate provisions of humanitarian law, which is binding on State authorities as well as armed opposition groups. This would be a coherent and balanced solution, which would also avoid having to apply two different sets of rules."

recht en de gelijkheid te onderstrepen tussen regeringsstrijdkrachten en andere strijdkrachten, waarvan het statuut is erkend krachtens het internationaal humanitair recht, met name in de Aanvullende Protocollen bij de Verdragen van Genève." (onderstreept van auteur)

In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven (*Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2003-2004, DOC 51 0258/001, blz. 16), dat het voornoemde kaderbesluit van 2002 omzet in het Belgische recht, is met betrekking tot wat artikel 141bis van het Strafwetboek is geworden, het volgende vermeld:

"Bijzondere regels van internationaal recht die bindend zijn voor België, regelen [...] dergelijke gevallen. Bij wijze van voorbeeld kan gewag worden gemaakt van artikel 1, § 4, van het Aanvullende Protocol I van Genève, van 8 juni 1977, waarin als internationaal gewapende conflicten worden beschouwd "de gewapende conflicten waarin volkeren vechten tegen koloniale overheersing en vreemde bezetting en tegen racistische regimes, in de uitoefening van hun recht op zelfbeschikking (...)". De handelingen gepleegd door dergelijke bewegingen worden beheerst door het internationaal humanitair recht. Zulks geldt eveneens voor de feiten gepleegd tijdens gewapende conflicten vervat in het Tweede Aanvullende Protocol bij het Verdrag van Genève, voor zover het nationaal recht voor deze feiten in bijzondere strafbaarstellingen voorziet."

Naast de interpretatie die België geeft aan de IHR-clausule, dient de aandacht ook te worden gevestigd op de interpretatie die het Internationale Rode Kruiscomité (hierna ook "het ICRK") heeft gegeven tijdens de werkzaamheden van de Verenigde Naties in het kader van de moderne anti-terrorismeverdragen. Tijdens de werkzaamheden ter voorbereiding van de tekst van het Internationaal Verdrag betreffende de bestrijding van daden van nucleair terrorisme van 13 april 2005 verklaart het ICRK het volgende:

"[...], it would be very useful to introduce a clause stating more specifically that situations of armed conflict shall be governed by humanitarian law only, thus excluding the application of the Convention. Such a clause can already be found in the first part of Article 19, para. 2 of the 1997 Convention (het voornoemde verdrag inzake de bestrijding van terroristische bomaanslagen, red.). We believe that during armed conflicts priority should be given to the very elaborate provisions of humanitarian law, which is binding on State authorities as well as armed opposition groups. This would be a coherent and balanced solution, which would also avoid having to apply two different sets of rules."

The Belgium proposal in Working paper 6 goes into that direction, basing itself on article 19, para. 2 of the 1997 Convention. It may however be possible to simplify the wording of the beginning of that provision. We would like to share with you some alternatives, chosen among several possibilities:

(...)

“In situations of armed conflict, the parties to the conflict shall be governed by international humanitarian law, and this Convention shall therefore not apply.”

(...) It can be added here that humanitarian law contains several rules which prohibit acts of terrorism in international, as well as in internal, armed conflicts.”

(International Committee of the Red Cross – Statement before the Ad hoc Committee on the Establishment of an International Convention on the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism, New York, 26 February 1998).

La dernière partie de cette citation est essentielle. Elle renvoie aux dispositions du DIH qui se réfèrent à l'interdiction des actes de terrorisme et qui confirment le caractère restrictif qu'il convient de réserver à la clause DIH. On s'y attardera au point 5 ci-dessous.

5. Les références à l'interdiction des actes de terrorisme en DIH

Le DIH conventionnel contient, par le biais de quatre dispositions, l'interdiction de commettre vis à vis de personnes protégées par le droit international humanitaire des actes de terrorisme ou pouvant répandre la terreur. Il convient d'en rappeler la portée pour établir leur impact éventuel sur la rédaction du nouvel article 141*bis*, avant de se pencher sur le droit coutumier.

Pour le droit conventionnel, il s'agit de l'article 33, alinéa 1, de la 4e Convention de Genève (5.i.), de l'article 51 du Protocole additionnel I (5.ii) et des articles 4, paragraphe 1 et 2, d), et 13, § 2, du Protocole additionnel II (5.iii). Pour le droit coutumier, il s'agit notamment de la Règle 2 de l'étude du CICR sur le DIH coutumier (5.iv).

The Belgium proposal in Working paper 6 goes into that direction, basing itself on article 19, para. 2 of the 1997 Convention. It may however be possible to simplify the wording of the beginning of that provision. We would like to share with you some alternatives, chosen among several possibilities:

[...]

“In situations of armed conflict, the parties to the conflict shall be governed by international humanitarian law, and this Convention shall therefore not apply.”

[...] It can be added here that humanitarian law contains several rules which prohibit acts of terrorism in international, as well as in internal, armed conflicts.”

(International Committee of the Red Cross – Statement before the Ad hoc Committee on the Establishment of an International Convention on the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism, New York, 26 February 1998).

Het laatste deel van dit citaat is van wezenlijk belang. Het verwijst naar de bepalingen van het IHR die verwijzen naar het verbod op daden van terrorisme en het restrictieve karakter bevestigen dat dient te worden voorbehouden aan de IHR-clausule. Hierover wordt verder uitgeweid in het volgende punt 5.

5. Verwijzingen naar het verbod op daden van terrorisme in het IHR

Het internationaal humanitair verdragsrecht bevat in vier bepalingen het verbod om ten aanzien van personen die door het internationaal humanitair recht zijn beschermd, daden van terrorisme of mogelijkerwijs angstaanjagende daden te plegen. Vooraleer het gewoonterecht aan bod te laten komen, moet worden herinnerd aan de strekking van die bepalingen teneinde de eventuele impact ervan op de formulering van het nieuwe artikel 141*bis* te bepalen.

Wat het verdragsrecht betreft, gaat het om artikel 33, lid 1, van het Vierde Verdrag van Genève (5.i.), artikel 51 van het Aanvullend Protocol I (5.ii) en de artikelen 4, lid 1 en 2, d), en 13, lid 2, van het Aanvullend Protocol II (5.iii). Wat het gewoonterecht betreft, gaat het inzonderheid om Regel 2 van de studie van het ICRK inzake het internationaal humanitair gewoonterecht (5.iv).

5.i. Article 33, alinéa 1, de la Convention de Genève relative à la protection des personnes civiles en temps de guerre (dite 4ème Convention de Genève)

L'article 33 de la 4e Convention de Genève énonce des interdictions visant à protéger les populations civiles contre certains comportements des parties au conflit, en cas de conflit armé international.

“Article 33

Aucune personne protégée ne peut être punie pour une infraction qu'elle n'a pas commise personnellement. Les peines collectives, de même que toute mesure d'intimidation ou de terrorisme, sont interdites.” (souligné par l'auteur)

Le Commentaire Pictet de la Convention, datant de 1958, n'ajoute rien à ces considérations. (Jean S. PICTET (s.l.d.), Commentaire – La Convention de Genève relative à la protection des personnes civiles en temps de guerre, Genève, CICR, 1958, p. 243)

5.ii. Article 51 du Protocole additionnel I aux Conventions de Genève

“Article 51 — Protection de la population civile

1. La population civile et les personnes civiles jouissent d'une protection générale contre les dangers résultant d'opérations militaires. En vue de rendre cette protection effective, les règles suivantes, qui s'ajoutent aux autres règles du droit international applicable, doivent être observées en toutes circonstances.

2. Ni la population civile en tant que telle ni les personnes civiles ne doivent être l'objet d'attaques. Sont interdits les actes ou menaces de violence dont le but principal est de répandre la terreur parmi la population civile, (...). (souligné par l'auteur)

Le paragraphe 1940 du Commentaire de 1987 (Claude PILLOUD, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI et Bruno ZIMMERMAN (Eds.) – *Commentaire des Protocoles additionnels du 8 juin 1977 aux Conventions de Genève du 12 août 1949*, Genève, CICR, 1987, p. 632, § 1940) du Protocole additionnel I précise, au sujet du paragraphe 2 de la disposition précitée que:

“Dans la seconde phrase, la Conférence a voulu marquer que l'interdiction vise les actes qui provoquent

5.i. Artikel 33, lid 1, van het Verdrag van Genève betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd (het zogenaamde 4de Verdrag van Genève)

Artikel 33 van het 4de Verdrag van Genève bevat de verbodsbepalingen met het oog op het beschermen van de burgerbevolking tegen bepaalde gedragingen van de partijen bij het conflict, in geval van een internationaal gewapend conflict.

“Artikel 33

Geen beschermd persoon mag worden gestraft voor een vergrijp dat hij niet persoonlijk heeft begaan. Collectieve straffen, evenals alle maatregelen van vreesaanjaging of terrorisme, zijn verboden.” (onderstreping van auteur)

De Commentaar van het Verdrag door Pictet, uit 1958, voegt niets toe aan deze beschouwingen. (Jean S. PICTET (red.), Commentaire – La Convention de Genève relative à la protection des personnes civiles en temps de guerre, Genève, ICRC, 1958, blz. 243)

5.ii. Artikel 51 van het Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève

“Artikel 51 – Bescherming van de burgerbevolking

1. De burgerbevolking en de burgers genieten algemene bescherming tegen uit militaire operaties voortvloeiende gevaren. Om deze bescherming te verwezenlijken dienen de volgende regels, die een aanvulling vormen op de andere van toepassing zijnde regels van het internationaal recht, onder alle omstandigheden in acht te worden genomen.

2. Noch de burgerbevolking als zodanig, noch de burgers mogen het voorwerp van een aanval vormen. Daden van geweld of bedreiging met geweld, waarvan het belangrijkste oogmerk is de burgerbevolking angst aan te jagen, zijn verboden. [...]” (onderstreping van auteur)

Paragraaf 1940 van de Commentaar van 1987 (Claude PILLOUD, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI en Bruno ZIMMERMAN (red.) – *Commentaire des Protocoles additionnels du 8 juin 1977 aux Conventions de Genève du 12 août 1949*, Genève, ICRC, 1987, blz. 632, § 1940) van het Aanvullend Protocol I verduidelijkt, met betrekking tot lid 2 van de voornoemde bepaling (vertaling):

“In de tweede zin wilde de conferentie aangeven dat het verbod de daden beoogt die opzettelijk angst veroorzaken;

intentionnellement la terreur; il est certain que les actes de violence liés à l'état de guerre créent presque toujours une certaine terreur parmi la population et parfois aussi parmi les forces armées. Il arrive également que les attaques contre les forces armées soient menées avec une brutalité intentionnelle, de manière à intimider les soldats ennemis et les amener à se rendre. Ce n'est pas ce genre de terreur que l'on a visé. Ce que l'on a voulu prohiber, ce sont les actes de violence qui, sans présenter de valeur militaire importante, ont pour objet principal de semer la terreur parmi la population civile. Il est intéressant de noter que la menace de tels actes est également prohibée. On se rappellera certaines proclamations qui naguère menaçaient d'anéantissement des populations civiles."

Le paragraphe 1941 du même Commentaire (*Ibidem*, p. 632, § 1941) rappelle en conséquence que l'article 85, paragraphe 3, alinéa a), dudit Protocole a érigé en infraction grave le fait de soumettre intentionnellement la population civile ou des personnes civiles à une attaque, lorsqu'il en résulte la mort ou des atteintes graves à l'intégrité physique ou à la santé. D'autres dispositions du DIH peuvent également prévoir la répression de tels actes de terreur.

5. iii. Article 4, paragraphes 1 et 2, d), et article 13, paragraphe 2, du Protocole additionnel II aux Conventions de Genève

"Article 4 — Garanties fondamentales

1. Toutes les personnes qui ne participent pas directement ou ne participent plus aux hostilités, qu'elles soient ou non privées de liberté, ont droit au respect de leur personne, de leur honneur, de leurs convictions et de leurs pratiques religieuses. Elles seront en toutes circonstances traitées avec humanité, sans aucune distinction de caractère défavorable.

Il est interdit d'ordonner qu'il n'y ait pas de survivants.

2. Sans préjudice du caractère général des dispositions qui précèdent, sont et demeurent prohibés en tout temps et en tout lieu à l'égard des personnes visées au paragraphe 1:

a) (...);

d) les actes de terrorisme; (...)." (nous soulignons)

het staat vast dat daden van geweld die verband houden met de oorlogstoestand vrijwel altijd een zekere angst onder de bevolking en soms eveneens onder de strijdkrachten teweegbrengen. Aanvallen tegen de strijdkrachten verlopen soms ook opzettelijk hardhandig teneinde de vijandelijke soldaten te intimideren zodat ze zich zouden overgeven. Het is niet dat soort angst dat wordt beoogd. Wat men wilde verbieden, zijn de daden van geweld die tot voornaamste doel hebben angst te zaaien onder de burgerbevolking, zonder dat ze belangrijke militaire waarde hebben. Het is interessant om op te merken dat ook de bedreiging met dergelijke daden verboden is. Zo werd er in het verleden soms gedreigd met de vernietiging van burgerbevolkingen."

Paragraaf 1941 van dezelfde Commentaar (*Ibidem*, blz. 632, § 1941) wijst er bijgevolg op dat artikel 85, lid 3, a), van het voornoemde protocol het opzettelijk plegen van aanvallen op de burgerbevolking of individuele burgers tot ernstige inbreuken verheft, wanneer die de dood of ernstig lichamelijk letsel met zich brengen dan wel de gezondheid in ernstige mate benadelen. Andere bepalingen van het IHR kunnen eveneens voorzien in de bestraffing van dergelijke terreurdaden.

5. iii. Artikel 4, leden 1 en 2, d), en artikel 13, lid 2, van het Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève

"Artikel 4 – Fundamentele waarborgen

1. Allen die niet rechtstreeks deelnemen of niet meer deelnemen aan de vijandelijkheden maken, ongeacht of zij van hun vrijheid zijn beroofd of niet, aanspraak op eerbiediging van hun persoon, eer, overtuigingen en het uitoefenen van hun godsdienst. Zij moeten onder alle omstandigheden menselijk worden behandeld, zonder enig nadelig onderscheid.

Het is verboden het bevel te geven dat niemand mag overleven.

2. Onverminderd het algemene karakter van de voorgaande bepalingen zijn en blijven de volgende daden, gericht tegen de in de eerste paragraaf bedoelde personen, te allen tijde en op iedere plaats verboden:

a) [...];

d) daden van terrorisme; [...]" (onderstreping van auteur)

Le paragraphe 4538 du Commentaire de 1987 (Ibidem, p. 1399, § 4538) du Protocole additionnel II indique que:

“L’interdiction des actes de terrorisme s’inspire de l’article 33 de la IVe Convention. Le projet du CICR prévoyait l’interdiction des “actes de terrorisme sous forme d’actes de violence dirigés contre elles” (à savoir, les personnes protégées). La formule finalement adoptée, plus simple et plus générale, étend la portée de l’interdiction. En effet, la prohibition des actes de terrorisme, sans autre mention, couvre non seulement des actes dirigés contre des personnes, mais aussi des actes dirigés contre des installations (aériennes par exemple) et qui provoqueraient incidemment des victimes. Il convient de relever que les actes ou menaces de violence qui auraient pour but de terroriser la population civile constituent une forme particulière de terrorisme et font l’objet d’une interdiction spécifique à l’article 13 (‘Protection de la population civile’), paragraphe 2.”

“Article 13 – Protection de la population civile

1. La population civile et les personnes civiles jouissent d’une protection générale contre les dangers résultant d’opérations militaires. En vue de rendre cette protection effective, les règles suivantes seront observées en toutes circonstances.

2. Ni la population civile en tant que telle ni les personnes civiles ne devront être l’objet l’attaques.

Sont interdits les actes ou menaces de violence dont le but principal est de répandre la terreur parmi la population civile. (...)” (souligné par l’auteur)

Les paragraphes 4785 et 4786 du Commentaire de 1987 (Ibidem, pp. 1474 et 1475, §§ 4785 et 4786) indiquent que:

“(…) Les attaques visant à terroriser constituent un type d’attaques parmi d’autres, mais elles sont particulièrement condamnables. On a cherché de longue date à interdire ce type d’attaques, dont la pratique est courante et qui infligent des souffrances particulièrement cruelles à la population civile. Ainsi, le projet de règles sur la guerre aérienne, préparé à La Haye en 1922, prévoyait déjà leur interdiction. Les bombardements aériens ont été souvent utilisés pour terroriser la population, mais ce ne sont pas les seules méthodes; c’est pourquoi le texte contient une expression beaucoup plus

Paragraaf 4538 van de Commentaar van 1987 (Ibidem, blz. 1399, § 4538) van het Aanvullend Protocol II vermeldt (vertaling):

Het verbod op daden van terrorisme is gebaseerd op artikel 33 van het IV^{de} Verdrag. Het ontwerp van het ICRK voorzag in het verbod op daden van terrorisme in de vorm van daden van geweld ten aanzien van hen (te weten de beschermde personen). De – eenvoudigere en meer algemene – formulering die uiteindelijk werd goedgekeurd, breidt de draagwijdte van het verbod uit. Het verbod op daden van terrorisme zonder meer, bestrijkt namelijk niet alleen daden ten aanzien van personen, maar ook daden ten aanzien van installaties (bijvoorbeeld in de lucht) die bijkomende slachtoffers zouden veroorzaken. Er moet worden opgemerkt dat daden van geweld of bedreiging met geweld die tot doel zouden hebben de burgerbevolking angst aan te jagen een bijzondere vorm van terrorisme vormen en het onderwerp zijn van een specifiek verbod in artikel 13 (‘Bescherming van de burgerbevolking’), lid 2.

“Artikel 13 – Bescherming van de burgerbevolking

1. De burgerbevolking en de burgers genieten algemene bescherming tegen de uit militaire operaties voortvloeiende gevaren. Om deze bescherming te verwezenlijken dienen de volgende regels onder alle omstandigheden in acht genomen te worden.

2. Noch de burgerbevolking als zodanig, noch de burgers mogen het voorwerp van een aanval worden.

Daden van geweld of bedreiging met geweld, waarvan het belangrijkste oogmerk is de burgerbevolking angst aan te jagen, zijn verboden. [...]” (onderstreping van auteur)

De paragrafen 4785 en 4786 van de Commentaar van 1987 (Ibidem, blz. 1474 en 1475, §§ 4785 en 4786) vermelden (vertaling):

[...] Aanvallen met het oogmerk angst aan te jagen vormen een van de vele soorten aanvallen, maar zijn in het bijzonder te veroordelen. Er is geruime tijd gestreefd naar een verbod op dat soort aanvallen, die vaak voorkomen en de burgerbevolking bijzonder gruwelijk leed berokkenen. Aldus voorzag het ontwerp van regels inzake de luchtoorlog, voorbereid te Den Haag in 1922, reeds in het verbod daarop. Luchtbombardementen werden vaak ingezet om de bevolking angst aan te jagen, maar dat zijn niet de enige methoden; daarom bevat de tekst een veel ruimere omschrijving, namelijk

large, à savoir “actes ou menaces de violence”, pour couvrir toutes les éventualités.

Toute attaque est susceptible de terroriser la population civile. Ici sont donc visés les actes ou les menaces dont le but principal est de répandre la terreur. On a voulu interdire l'intention de terroriser, ainsi que l'a exprimé un délégué au cours des débats de la Conférence.”

Toutefois, le Protocole additionnel II ne crée pas pour ces faits d'incriminations complémentaires, au titre de crime de guerre, par rapport à ce qui a été déjà précisé pour le Protocole additionnel I.

5.iv. Le droit coutumier

L'interdiction des actes de terrorisme en DIH relève également du droit international coutumier. On se référera en particulier à la Règle 2 de l'étude du CICR sur le droit international humanitaire coutumier selon laquelle “[L]es actes ou menaces de violence dont le but principal est de répandre la terreur parmi la population civile sont interdits.” (Jean-Marie HENCKAERTS et Louise DOSWALD-BECK, Droit international humanitaire coutumier, Vol. 1, Bruxelles, Bruylant, 2006, Règle 2, pp. 10-15).

Le CICR précise que selon la pratique des États, cette règle constitue une norme de droit international coutumier applicable dans les conflits armés tant internationaux que non internationaux.

Les exemples d'actes de violence cités dans la pratique comme tombant sous le coup de l'interdiction définie par cette règle comprennent l'appui offensif ou les opérations de frappe ayant pour objet de répandre la terreur parmi la population civile, les bombardements aveugles et systématiques et les bombardements réguliers des villes, mais aussi les cas de violence, de viols, de sévices et de tortures de femmes et d'enfants et les massacres.

Ces actes sont notamment incriminés en droit belge comme crime de guerre par l'article 136*quater*, § 1er, 1°, 3°, 5°, 16°, 17°, 20°, 21°, 22°, 23° et 24° du Code pénal, tant en cas de conflit armé international que de conflit armé n'ayant pas ce caractère.

En conclusion, le droit international humanitaire invite à la répression des actes de terreur commis contre les personnes protégées par ce droit.

6. L'actuel article 141*bis* du Code pénal proprement dit

“daden van geweld of bedreiging met geweld”, zodat alle mogelijkheden worden bestreken.

Elke aanval kan de burgerbevolking angst aanjagen. Hier worden derhalve de daden of bedreigingen beoogd waarvan het belangrijkste oogmerk is angst aan te jagen. Men wilde de bedoeling om angst aan te jagen verbieden, zoals een afgevaardigde het stelde tijdens de debatten van de conferentie.

Het Aanvullend Protocol II voert evenwel geen aanvullende strafbaarstellingen in voor die feiten onder de noemer oorlogsmisdaad, ten opzichte van wat reeds werd verduidelijkt voor het Aanvullend Protocol I.

5.iv. Het gewoonterecht

Het verbod op daden van terrorisme in het IHR valt eveneens onder het internationaal gewoonterecht. Er wordt in het bijzonder verwezen naar Regel 2 van de studie van het ICRK over het internationaal humanitair gewoonterecht waarin het volgende wordt gesteld: “Daden van geweld of bedreiging met geweld, met als hoofddoel de burgerbevolking angst aan te jagen, zijn verboden.” (Jean-Marie HENCKAERTS en Louise DOSWALD-BECK, Droit international humanitaire coutumier, vol. 1, Brussel, Bruylant, 2006, Règle 2, blz. 10-15)

Het ICRK verduidelijkt dat die regel volgens de Statenpraktijk een norm van internationaal gewoonterecht vormt die zowel van toepassing is in internationale als in niet-internationale gewapende conflicten.

De daden van geweld die in de praktijk worden aangehaald als voorbeelden die onder het verbod vallen dat door die regel wordt omschreven, omvatten offensieve steun of aanvalsoperaties die tot doel hebben de burgerbevolking angst aan te jagen, stelselmatige blinde bombardementen en regelmatige bombardementen van steden, maar ook geweld, verkrachting, mishandeling en foltering van vrouwen en kinderen en moordpartijen.

Die daden worden in het Belgisch recht inzonderheid strafbaar gesteld als oorlogsmisdaden bij artikel 136*quater*, § 1, 1°, 3°, 5°, 16°, 17°, 20°, 21°, 22°, 23° en 24°, van het Strafwetboek, zowel in het geval van een internationaal gewapend conflict als in het geval van een gewapend conflict dat niet van die aard is.

Er kan worden geconcludeerd dat het internationaal humanitair recht aanmaant om de terreurdaden ten aanzien van de door dat recht beschermde personen te bestraffen.

6. Het huidige artikel 141*bis* van het Strafwetboek zelf

L'actuel article 141*bis* du CP a été introduit en droit belge par le projet de loi relatif aux infractions terroristes (*Doc. parl.*, Ch. repr., sess. ord. 2003-2004, n° 51-0258/001), adopté dans le cadre de la transposition en droit national de la décision-cadre précitée de 2002.

Son texte est le suivant:

“Le présent titre ne s’applique pas aux activités des forces armées en période de conflit armé, tels [sic] que définis [sic] et régis [sic] par le droit international humanitaire, ni aux activités menées par les forces armées d’un État dans l’exercice de leurs fonctions officielles, pour autant qu’elles soient régies par d’autres règles de droit international.”

Cette disposition se réfère au Titre I*ter* du Livre II du Code actuel, intitulé “des infractions terroristes”.

Il s’agit d’une légère reformulation de la “*clause DIH*”, sans en modifier le sens.

L’exposé des motifs du projet précise (p. 16) au sujet de ce qui est devenu l’actuel article 141*bis* du CP:

“(…), des règles particulières de droit international liant la Belgique régissent ces situations. Parmi celles-ci, on peut citer à titre d’exemple l’article 1er, § 4, du Protocole additionnel I de Genève, du 8 juin 1977, qui assimile aux conflits armés internationaux “les conflits armés dans lesquels les peuples luttent contre la domination coloniale et l’occupation étrangère et contre les régimes racistes dans l’exercice du droit des peuples à disposer d’eux-mêmes (...)”. Les actes commis par ces mouvements seront régis par le droit international humanitaire. Il en va de même des faits commis lors de conflits armés couverts par le deuxième Protocole additionnel à la Convention de Genève, dans la mesure où ces faits sont visés par des incriminations spécifiques en droit interne.”

L’article est donc une simple transposition du droit international en droit interne et doit donc être interprété de la même manière.

Comme souligné au point 2 ci-dessus, l’actuel article 141*bis* du CP ne porte que sur la relation entre le droit international antiterroriste et le droit international humanitaire, au sens attribué à ces termes en droit international public, c’est-à-dire “l’ensemble des règles qui, pour des raisons humanitaires,

Het huidige artikel 141*bis* van het Strafwetboek werd in het Belgische recht ingevoerd bij het aannemen van het wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven (*Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2003-2004, nr. 51-0258/001) in het kader van de omzetting van het voornoemde kaderbesluit van 2002 in het nationaal recht.

De tekst ervan luidt als volgt:

“Deze titel is niet van toepassing op handelingen van strijdkrachten tijdens een gewapend conflict als gedefinieerd in en onderworpen aan het internationaal humanitair recht, noch op de handelingen van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken, voorzover die handelingen onderworpen zijn aan andere bepalingen van internationaal recht.”

Deze bepaling verwijst naar titel I*ter* “Terroristische misdrijven” van boek II van het huidige Strafwetboek.

Het gaat om een lichte herformulering van de “IHR-clausule”, die de zin ervan niet wijzigt.

In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp is met betrekking tot wat het huidige artikel 141*bis* van het Strafwetboek is geworden, het volgende vermeld:

“Bijzondere regels van internationaal recht die bindend zijn voor België, regelen [...] dergelijke gevallen. Bij wijze van voorbeeld kan gewag worden gemaakt van artikel 1, § 4, van het Aanvullende Protocol I van Genève, van 8 juni 1977, waarin als internationaal gewapende conflicten worden beschouwd “de gewapende conflicten waarin volkeren vechten tegen koloniale overheersing en vreemde bezetting en tegen racistische regimes, in de uitoefening van hun recht op zelfbeschikking (...)”. De handelingen gepleegd door dergelijke bewegingen worden beheerst door het internationaal humanitair recht. Zulks geldt eveneens voor de feiten gepleegd tijdens gewapende conflicten vervat in het Tweede Aanvullende Protocol bij het Verdrag van Genève, voor zover het nationaal recht voor deze feiten in bijzondere strafbaarstellingen voorziet.”

Het artikel is dus een loutere omzetting van het internationale recht in het nationale recht en moet dus op dezelfde wijze worden geïnterpreteerd.

Zoals benadrukt in het bovenstaande punt 2, heeft het huidige artikel 141*bis* Sw. enkel betrekking op de relatie tussen het internationaal antiterrorismerecht en het internationaal humanitair recht, als gedefinieerd in het internationaal publiek recht, namelijk: *een geheel van regels die, om humanitaire*

cherchent à limiter les effets des conflits armés. [II] protège les personnes qui ne participent pas ou plus aux combats et restreint les moyens et méthodes de guerre.” (Services consultatifs du CICR, Fiches techniques, *Qu’est-ce que le droit international humanitaire?*, juillet 2004). Les violations les plus graves de ces règles constituent des crimes de guerre.

Il ne concerne donc que la question du cumul des poursuites pour terrorisme et crimes de guerre, à l’exclusion des autres crimes internationaux les plus graves, notamment les crimes contre l’humanité et les crimes de génocide, ceux-ci n’étant pas nécessairement associés à un conflit armé.

Il est donc toujours possible pour le ministère public de poursuivre un individu à la fois pour des faits de terrorisme et pour crimes contre l’humanité et/ou crimes de génocide, tant en l’état de l’article 141bis du CP que tel qu’il est proposé de le modifier.

7. Jurisprudence des cours et tribunaux belges

La mise en œuvre de l’actuel article 141bis du CP par les cours et tribunaux belges a donné lieu à une jurisprudence contrastée et contestée, parfois surprenante, en ce qui concerne la définition, l’interprétation et l’application de certains concepts clés du droit international humanitaire (Voyez notamment les articles suivants, analysant une série de décisions (souvent inédites) relatives à des affaires dans lesquelles l’article 141bis était invoqué: Marine WERY, “La jurisprudence relative à la clause d’exclusion prévue à l’article 141bis du Code pénal: la difficile application du droit international humanitaire par les cours et tribunaux belges”, *Revue de droit militaire et de droit de la guerre*, volume 57, 2018-2019; Tom RUYS et Sebastiaan VAN SEVEREN, “Art. 141bis SW. – Vervolging tussen hamer en aambeeld van terreurbestrijding en internationaal humanitaire recht”, *Rechtskundig Weekblad*, nr. 14, 2018-2019, pp. 523-541; Philippe JACQUES et Raphaël VAN STEENBERGHE, “L’article 141bis du Code pénal: première application dans l’affaire du PKK – à propos de l’interaction entre la législation antiterroriste et le droit international humanitaire”, *J.T.*, 2019, pp. 178-181).

En effet, l’analyse de décisions rendues par les juridictions belges dans différentes affaires dans lesquelles l’application de cet article était invoquée met en évidence des difficultés dans l’interprétation et l’application de notions fondamentales du droit international humanitaire (Voir en particulier l’article

redenen, de gevolgen van gewapende conflicten trachten te beperken. Het beschermt personen die niet (langer) aan de vijandelijkheden deelnemen en regelt de wijze waarop ze worden gevoerd en beperkt oorlogsmiddelen en -methodes.” ((vertaling) Adviesdiensten van het ICRC, technische fiches, *Qu’est-ce que le droit international humanitaire?*, juli 2004). De meest ernstige schendingen van die regels houden oorlogsmisdaden in.

Het heeft dus enkel betrekking op de cumulatie van vervolging wegens terrorisme en oorlogsmisdaden, met uitsluiting van de andere zwaarste internationale misdaden, inzonderheid de misdaden tegen de mensheid en de misdaden van genocide, aangezien die niet noodzakelijkerwijs verband houden met een gewapend conflict.

Het openbaar ministerie kan een individu dus nog steeds vervolgen voor zowel terroristische feiten als misdaden tegen de mensheid en/of misdaden van genocide, zowel op grond van het oorspronkelijke artikel 141bis Sw. als op grond van het artikel zoals ter aanpassing voorgesteld.

7. Rechtspraak van de Belgische hoven en rechtbanken

De tenuitvoerlegging van het huidige artikel 141bis van het Strafwetboek door de Belgische hoven en rechtbanken heeft geleid tot uiteenlopende, omstreden en soms verrassende rechtspraak met betrekking tot de omschrijving, de interpretatie en de toepassing van bepaalde kernbegrippen uit het internationaal humanitair recht (Zie inzonderheid de volgende artikelen waarin een reeks (vaak niet-gepubliceerde) beslissingen worden geanalyseerd die zijn genomen in zaken waarin artikel 141bis werd aangevoerd: Marine WERY, “La jurisprudence relative à la clause d’exclusion prévue à l’article 141bis du Code pénal: la difficile application du droit international humanitaire par les cours et tribunaux belges”, *Tijdschrift voor militair recht en oorlogsrecht*, volume 57, 2018-2019; Tom RUYS en Sebastiaan VAN SEVEREN, “Art. 141bis SW. – Vervolging tussen hamer en aambeeld van terreurbestrijding en internationaal humanitaire recht”, *Rechtskundig Weekblad*, nr. 14, 2018-2019, blz. 523-541; Philippe JACQUES en Raphaël VAN STEENBERGHE, “L’article 141bis du Code pénal: première application dans l’affaire du PKK – À propos de l’interaction entre la législation antiterroriste et le droit international humanitaire”, *J.T.*, 2019, blz. 178-181).

Uit de analyse van de beslissingen die de Belgische gerechten hebben gewezen in verschillende zaken waarin de toepassing van artikel 141bis werd aangevoerd, blijken immers moeilijkheden met de interpretatie en de toepassing van fundamentele begrippen uit het internationaal humanitair

de Marine WERY précité), telles que celles de “conflit armé international”, de “conflit armé n’ayant pas un caractère international” (communément appelé “conflit armé non international” ou “conflit interne”), de “forces armées” ou “groupes armés organisés”. Les confusions portent notamment sur la distinction entre les deux catégories de conflits et sur l’analyse des critères permettant de qualifier une situation et de déterminer l’existence d’un conflit armé international et/ou non-international, impliquant l’applicabilité du DIH (par opposition aux situations de troubles et tensions internes qui ne relèvent pas du DIH).

S’il est vrai que la Cour de cassation a apporté des précisions et éclaircissements utiles par un arrêt du 28 janvier 2020 dans une affaire opposant le ministère public à des militants du P.K.K., il apparaît nécessaire, dans le cadre de la rédaction du nouvel article 141*bis*, de préciser en détails les contours de ces concepts centraux en droit international humanitaire, afin de mieux éclairer le magistrat sur les conditions d’application et la portée précise de la clause révisée.

8. L’article 141*bis* nouveau du CP

Vu les éléments développés ci-dessus, étant donné que les objectifs recherchés par le nouveau texte sont:

— de permettre un cumul des poursuites pour crimes de guerre et infractions terroristes, comme c’est le cas dans plusieurs pays européens dont le droit ne contient pas de disposition similaire à l’article 141*bis* du CP (voyez le rapport à ce sujet publié en mai 2020 par le secrétariat du Réseau européen de points de contact concernant les personnes responsables de génocide, de crimes contre l’humanité et de crimes de guerre intitulé Cumulative prosecution of foreign terrorist fighters for core international crimes and terrorism-related offences);

— d’empêcher l’impunité d’individus responsables d’infractions terroristes; et

— de limiter les difficultés juridiques dans les procédures pénales lancées pour des faits considérés comme terroristes par le ministère public, difficultés dues notamment à l’interprétation et l’application des concepts utilisés à l’article 141*bis* du CP.

Tenant compte de l’origine de la clause telle que proposée par la Belgique (en dates des 23 et 25 septembre 1997) lors

recht (Zie in het bijzonder het voormelde artikel van Marine WERY), waaronder “internationaal gewapend conflict”, “gewapend conflict van niet-internationale aard” (gewoonlijk “niet-internationaal conflict” of “intern conflict” genoemd), “strijdkrachten” en “georganiseerde gewapende groeperingen”. De verwarring betreft inzonderheid het onderscheid tussen de twee categorieën van conflicten en de analyse van de criteria om een situatie te kwalificeren en te bepalen of er sprake is van een internationaal en/of niet-internationaal gewapend conflict waarop het IHR van toepassing is (in tegenstelling tot de gevallen van interne onlusten en spanningen waarop het IHR niet van toepassing is).

Ondanks het gegeven dat het Hof van Cassatie nuttige verduidelijkingen en ophelderingen heeft verschaft in een arrest van 28 januari 2020 in een zaak van het openbaar ministerie tegen militanten van de P.K.K., blijkt het noodzakelijk – in het kader van de formulering van het nieuwe artikel 141*bis* – om deze kernbegrippen uit het internationaal humanitair recht nauwkeurig te omschrijven, zulks teneinde de magistratuur meer informatie te bieden over de toepassingsvoorwaarden en de precieze strekking van de herziene bepaling.

8. Het nieuwe artikel 141*bis* van het Strafwetboek

Gelet op de hierboven besproken elementen en gelet op het gegeven dat de doelstellingen van de nieuwe tekst de volgende zijn:

— het mogelijk maken vervolgingen wegens oorlogsmisdaden en terroristische misdrijven te cumuleren, zoals dat mogelijk is in verschillende Europese landen waarvan het recht geen aan artikel 141*bis* Sw. gelijkaardige bepaling bevat (zie verslag ter zake dat in mei 2020 werd gepubliceerd door het secretariaat van het Europees netwerk van aanspreekpunten inzake personen die verantwoordelijk zijn voor genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven met als titel Cumulative prosecution of foreign terrorist fighters for core international crimes and terrorism-related offences);

— straffeloosheid van individuen die verantwoordelijk zijn voor terroristische misdrijven voorkomen; en

— de juridische moeilijkheden in de strafrechtelijke procedures voor feiten die door het openbaar ministerie als terroristisch worden beschouwd, beperken – moeilijkheden die inzonderheid te wijten zijn aan de interpretatie en de toepassing van de in artikel 141*bis* Sw. gebruikte begrippen.

Rekening houdend met de oorsprong van de bepaling zoals die door België (op 23 en 25 september 1997) werd

des négociations qui ont mené à l'adoption de la Convention anti-terroriste du 15 décembre 1997 (cf. les textes repris au point III.1 ci-dessus), et son objectif spécifique qui était d'exclure du champ d'application de la Convention les:

“activités menées, en période de conflit armé, par d'autres forces armées, couvertes par le droit international humanitaire et agissant en conformité avec celui-ci”.

Tenant compte également de la nécessité d'éviter que le droit antiterroriste ne se substitue, en droit pénal, au droit international humanitaire en rendant illicites des actes de violence conformes au DIH, ôtant tout intérêt pénal pour les membres de groupes armés non étatiques de respecter le DIH;

Tenant compte enfin du fait que la clause finalement adoptée concerne le champ d'application de la Convention concernée, mais que le DIH, en tant que tel, invite à la répression des actes de terrorisme commis à l'encontre de personnes protégées par le DIH, et n'interdit donc pas le cumul des poursuites en droit pénal national;

Il est proposé de rédiger le nouvel article 141*bis* du CP d'une manière telle qu'elle permette le cumul des poursuites pour crimes de guerre et infractions terroristes, d'éviter l'impunité d'individus responsables d'infractions terroristes, de protéger l'application du DIH et de sauvegarder, en cas de contradiction avec d'autres législations, la primauté du DIH dans les situations de conflit armé.

Le gouvernement propose de remplacer l'actuel article 141*bis* du CP par le texte qui suit:

“§ 1. Le présent titre ne s'applique pas aux actes commis dans le cadre d'un conflit armé international ou d'un conflit armé ne présentant pas un caractère international par des forces armées d'une partie au conflit lorsque ces actes sont couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et sont conformes à celles-ci.

§ 2. Le présent titre ne s'applique pas non plus aux activités menées, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles.”

voorgesteld tijdens de onderhandelingen die hebben geleid tot de goedkeuring van het Verdrag inzake de bestrijding van terroristische bomaanslagen van 15 december 1997 (cf. de teksten vermeld in punt III.1 hierboven) en het specifieke doel ervan, namelijk de

“handelingen gesteld tijdens een gewapend conflict door andere strijdkrachten, die vallen onder het internationaal humanitair recht en ermee in overeenstemming handelen (vertaling) uit te sluiten van het toepassingsgebied van het Verdrag;”

Tevens rekening houdend met de noodzaak om te voorkomen dat de antiterrorismewetgeving in het strafrecht in de plaats treedt van het internationaal humanitair recht, door gewelddaden die in overeenstemming zijn met het IHR ongeoorloofd te maken en er aldus voor te zorgen dat de leden van niet-statelijke gewapende groeperingen er op strafrechtelijk gebied geen enkel belang meer bij hebben om het IHR in acht te nemen;

Tot slot rekening houdend met het gegeven dat de bepaling die uiteindelijk werd aangenomen betrekking heeft op het toepassingsgebied van het betrokken verdrag, maar het IHR als dusdanig de bestraffing beoogt van de daden van terrorisme die ten aanzien van door het IHR beschermde personen worden gepleegd en het cumuleren van de vervolgingen op grond van het nationale strafrecht niet verbiedt;

Er wordt voorgesteld het nieuwe artikel 141*bis* Sw. dusdanig te formuleren dat het mogelijk is de vervolgingen wegens oorlogsmisdaden en terroristische misdrijven te cumuleren, straffeloosheid van individuen die verantwoordelijk zijn voor terroristische misdrijven te voorkomen, de toepassing van het IHR te vrijwaren en, in geval van tegenstrijdigheid met andere wetgevingen, het primaat van het IHR te bewaren in situaties van gewapend conflict.

De regering stelt voor het huidige artikel 141*bis* Sw. te vervangen door de volgende tekst:

“§ 1. Deze titel is niet van toepassing op daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict of een gewapend conflict van niet-internationale aard, door strijdkrachten van een partij bij het conflict wanneer deze daden vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen.

§ 2. Deze titel is evenmin van toepassing op handelingen, buiten een gewapend conflict, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken.”

Le nouvel article 141*bis* est divisé en deux paragraphes qui sont examinés successivement ci-dessous.

A. Article 141*bis*, § 1

L'article 141*bis*, § 1, stipule que: "§ 1. Le présent titre ne s'applique pas aux actes commis dans le cadre d'un conflit armé international ou d'un conflit armé ne présentant pas un caractère international par des forces armées d'une partie au conflit lorsque ces actes sont couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et sont conformes à celles-ci."

Après une remarque générale relative à la préservation du DIH et sa primauté sur le droit pénal antiterroriste (point 1), sont successivement examinées les notions de droit international humanitaire (point 2), de conflit armé international ou n'ayant pas ce caractère (point 3), de forces armées d'une partie au conflit (point 4), d'égalité des belligérants et de privilège du combattant (point 5) et d'actes couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et conformes à celles-ci (point 6). Enfin, le champ d'application territoriale du nouveau paragraphe 1 est abordé (point 7).

I. — La préservation du DIH et sa primauté sur le droit pénal antiterroriste

L'objectif de l'article nouveau est de maintenir la primauté du DIH sur le droit pénal antiterroriste de manière à ce que le droit pénal antiterroriste ne rende pas illicite un acte conforme au droit international humanitaire.

En effet, l'absence d'une "clause DIH" conduirait à la criminalisation d'actes qui ne sont pas prohibés en DIH, ce qui aurait pour effet d'entraîner un conflit de normes entre le droit pénal antiterroriste et le DIH. Ce serait par exemple le cas des attaques dirigées, dans le cadre d'un conflit armé, contre des objectifs militaires ou des personnes qui ne sont pas protégées en DIH contre une attaque directe (soit, les membres des forces armées étatiques, les membres d'un groupe armé organisé ou des civils qui participent directement aux hostilités de manière épisodique – en ce qui concerne les civils qui participent directement aux hostilités de manière sporadique, la perte de la protection n'intervient que pendant la période où ils participent directement aux hostilités): lorsqu'elles sont conformes au DIH elles resteraient illicites en droit pénal antiterroriste en l'absence d'une "clause DIH".

Het nieuwe artikel 141*bis* Sw. bestaat uit twee paragrafen die hieronder achtereenvolgens worden besproken.

A. Artikel 141*bis*, § 1

Artikel 141*bis*, § 1, bepaalt: "§ 1. Deze titel is niet van toepassing op daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict of een gewapend conflict van niet-internationale aard, door strijdkrachten van een partij bij het conflict wanneer deze daden vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen."

Eerst volgt een algemene opmerking in verband met de vrijwaring van het IHR en het primaat ervan op het antiterrorismestrafrecht (punt 1), waarna achtereenvolgens de begrippen "internationaal humanitair recht" (punt 2), "internationaal gewapend conflict of gewapend conflict van niet-internationale aard" (punt 3), "strijdkrachten van een partij bij het conflict" (punt 4), "gelijkheid van de oorlogvoerende partijen" en "voorecht van de strijder" (punt 5) en "daden die vallen onder en overeenstemmen met de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht" (punt 6) worden onderzocht. Tot slot komt het territoriaal toepassingsgebied van de nieuwe paragraaf 1 aan bod (punt 7).

I. — Vrijwaring van het IHR en het primaat ervan op het antiterrorismestrafrecht

Het nieuwe artikel heeft tot doel het primaat van het IHR op het antiterrorismestrafrecht in stand te houden, opdat een daad die overeenstemt met het internationaal humanitair recht, krachtens het antiterrorismestrafrecht niet ongeoorloofd zou zijn.

Het ontbreken van een "*IHR-clausule*" zou namelijk leiden tot criminalisering van daden die in het IHR niet verboden zijn, hetgeen zou uitmonden in een normenconflict tussen het antiterrorismestrafrecht en het IHR. Dat zou bijvoorbeeld het geval zijn bij aanvallen, in het kader van een gewapend conflict, gericht tegen militaire doelwitten of tegen personen die door het IHR niet beschermd zijn tegen een rechtstreekse aanval (met andere woorden leden van statelijke strijdkrachten, leden van een georganiseerde gewapende groep of burgers die sporadisch rechtstreeks deelnemen aan de vijandelijkheden – burgers die sporadisch rechtstreeks deelnemen aan de vijandelijkheden verliezen enkel bescherming in de periode waarbinnen ze rechtstreeks deelnemen aan de vijandelijkheden): wanneer die in overeenstemming zijn met het IHR, zouden ze bij ontstentenis van een "*IHR-clausule*" ongeoorloofd blijven in het antiterrorismestrafrecht.

Le DIH règlemente la conduite des hostilités, notamment en limitant les moyens et méthodes de combat, et assure la protection des personnes qui ne participent pas ou plus aux hostilités. En vertu de ce droit, certains actes de violence ne sont pas passibles de poursuites lorsqu'ils sont commis dans le cadre d'un conflit armé.

L'absence d'une telle clause aurait par ailleurs pour effet de rendre caduc, pour les parties au conflit, l'incitant au respect du DIH. Or, ceci est essentiel pour assurer la protection effective des personnes protégées par le DIH. Si une partie au conflit pense que toute violence commise dans le cadre du conflit, y compris celle exercée conformément aux règles du DIH, est incriminée par le droit pénal antiterroriste, il perd tout intérêt à respecter les règles du DIH.

II. — Le droit international humanitaire

Le droit international humanitaire, au sens de ces termes en droit international public,

est un ensemble de règles qui, pour des raisons humanitaires, cherchent à limiter les effets des conflits armés. Il protège les personnes qui ne participent pas ou plus aux hostilités et règlemente la conduite des hostilités notamment en restreignant les moyens et méthodes de guerre. Le DIH est également appelé "droit de la guerre" ou "droit des conflits armés". (Services consultatifs du CICR, fiche "Qu'est-ce que le droit international humanitaire?", juillet 2004).

Le DIH ne régit pas la licéité du recours (ni de la menace du recours) à la force armée (*ius ad bellum*). Il s'applique exclusivement aux situations de conflit armé et fixe les limites aux parties belligérantes quant à la manière de conduire les hostilités, et le traitement des personnes qui ne participent pas ou plus aux hostilités (*ius in bello*).

Les règles du DIH sont prévues par des traités, en particulier les quatre Conventions de Genève de 1949 et leurs deux Protocoles additionnels de 1977 qui en contiennent les principes de base. Elles sont aussi fixées par la coutume internationale. Le CICR a publié en 2005 une étude qui répertorie 161 règles de DIH qu'il considère comme revêtant un caractère coutumier sur la base de la pratique des États.

Het IHR reglementeert de wijze waarop de vijandelijkheden worden gevoerd, met name door gevechtmiddelen en -methoden te beperken, en beschermt hen die niet (meer) deelnemen aan de vijandelijkheden. Krachtens dit recht kan geen vervolging worden ingesteld tegen bepaalde gewelddaden wanneer ze worden gepleegd in het kader van een gewapend conflict.

Voorts zou het ontbreken van een dergelijke clausule de stimulans, voor de partijen bij het conflict, om het IHR te eerbiedigen, tenietdoen. Dat is echter essentieel om te verzekeren dat de door het IHR beschermde personen daadwerkelijk worden beschermd. Indien een partij bij het conflict meent dat alle geweld gepleegd in het kader van het conflict, met inbegrip van geweld overeenkomstig de regels van het IHR, strafbaar zou zijn krachtens het antiterrorismestrafrecht, raakt ze alle belangstelling kwijt om de regels van het IHR na te leven.

II. — Het internationaal humanitair recht

Het internationaal humanitair recht is, in de zin van het internationaal publiekrecht,

een geheel van regels die, om humanitaire redenen, de gevolgen van gewapende conflicten trachten te beperken. Het beschermt personen die niet (langer) aan de vijandelijkheden deelnemen en regelt de wijze waarop de vijandelijkheden worden gevoerd, met name door middelen en -methoden van oorlogsvoering te beperken. Het IHR wordt ook "oorlogsrecht" of "recht van de gewapende conflicten" genoemd. (vertaling) (Adviesdiensten van het ICRC, fiche "Qu'est-ce que le droit international humanitaire?", juli 2004).

Het IHR regelt niet de rechtmatigheid van het (dreigen met het) beroep op gewapend geweld (*ius ad bellum*). Het is uitsluitend van toepassing op situaties van gewapend conflict, en het bepaalt welke beperkingen gelden ten aanzien van de oorlogvoerende partijen over de wijze waarop ze de vijandelijkheden voeren en de behandeling van personen die niet (langer) aan de vijandelijkheden deelnemen (*ius in bello*).

De regels van het IHR zijn vastgelegd in verdragen, in het bijzonder de vier Verdragen van Genève van 1949 en hun twee Aanvullende Protocollen van 1977, waarin de basisbeginselen zijn opgenomen. Ook worden ze vastgelegd door het internationaal gewoonterecht. Het ICRC heeft in 2005 een onderzoek gepubliceerd waarin 161 IHR-regels worden opgesomd waarvan het ICRC meent dat ze een gewoonterechtelijk karakter hebben op grond van statenpraktijk.

Dans sa dimension répressive, il érige certains comportements ayant un lien substantiel avec les conflits armés en crimes de guerre, par le biais du droit pénal international conventionnel et coutumier.

L'appellation de "violations graves du droit international humanitaire", utilisée au Titre premier du nouveau Code pénal, comme dans le Titre *Ibis* du Livre II de l'actuel Code pénal, est une appellation générique strictement belge, couvrant les articles définissant à la fois les crimes de guerre, les crimes contre l'humanité et les crimes de génocide. Ceci n'a aucune portée sur la notion de "droit international humanitaire" telle que définie ci-dessus par le droit international et utilisée par ailleurs par le Code pénal belge, par exemple à l'actuel article 141*bis* du CP. Cette dernière ne concerne que les crimes de guerre. Elle ne concerne pas les notions de crimes contre l'humanité ou de crimes de génocide qui peuvent être perpétrés en dehors des situations de conflit armé (Il arrive que la doctrine belge intègre les crimes contre l'humanité et les crimes de génocide dans la notion de violations graves du droit international humanitaire, comme le fait l'intitulé du Titre *Ibis* du Code pénal (par ex., Eric DAVID, *Principes de droit des conflits armés*, 6ème éd., Précis de la faculté de droit de l'Université Libre de Bruxelles, Bruxelles, Bruylant, 2019, , §§ 4.238a et ss.). Il convient toutefois de noter que des mêmes faits peuvent être à la fois constitutifs de crimes de guerre et de crimes contre l'humanité ou de crimes de génocide quand ils répondent aux critères de ces incriminations.

III. — La notion de conflit armé international ou n'ayant pas ce caractère

Le droit international humanitaire (DIH) distingue deux types de conflits armés différents:

— le conflit armé international (CAI), qui oppose deux États ou plus, et

— le conflit armé non international (CANI), qui oppose les forces gouvernementales à des groupes armés non gouvernementaux, ou des groupes armés entre eux.

a. Les "conflits armés internationaux"

L'art. 2 commun aux Conventions de Genève de 1949 dispose que:

"[...], la présente Convention s'appliquera en cas de guerre déclarée ou de tout autre conflit armé surgissant entre deux

In zijn repressieve dimensie, stelt het bepaalde gedragingen met een substantiële link met gewapende conflicten tot oorlogsmisdaden via het verdrags- en gewoonterechtelijke internationaal strafrecht.

De bewoording "ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht" die wordt gebruikt in titel I van het nieuwe Strafwetboek en in titel *Ibis* van boek 2 van het huidige Strafwetboek, is een algemene, strikt Belgische bewoording die de artikelen behelst die bepalen wat oorlogsmisdaden, misdaden tegen de mensheid en misdaden van genocide uitmaken. Ze houdt geen verband met het begrip "internationaal humanitair recht" zoals hierboven door het internationaal recht gedefinieerd en voorts door het Belgisch Strafwetboek gehanteerd, zoals in het huidige artikel 141*bis* Sw. Dat laatste artikel heeft louter betrekking op oorlogsmisdaden en niet op de begrippen "misdaden tegen de mensheid" of "misdaden van genocide", die buiten situaties van gewapend conflict om kunnen worden gepleegd (Soms brengt de Belgische rechtsleer misdaden tegen de mensheid en misdaden van genocide onder in het begrip "ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht", zoals in de titel van titel *Ibis* van het Strafwetboek (zie bijvoorbeeld Eric DAVID, *Principes de droit des conflits armés*, zesde uitgave, Précis de la faculté de droit de l'Université Libre de Bruxelles, Brussel, Bruylant, 2019, §§ 4.238a e.v.). Evenwel moet worden opgemerkt dat eenzelfde feit zowel een oorlogsmisdaad als een misdaad tegen de mensheid of een misdaad van genocide kan uitmaken wanneer het voldoet aan de criteria voor die strafbaarstelling.

III. — Begrip "internationaal gewapend conflict of gewapend conflict van niet-internationale aard"

Het internationaal humanitair recht (IHR) maakt een onderscheid tussen twee verschillende gewapende conflicten:

— internationale gewapende conflicten (IGC's), die een confrontatie zijn tussen twee of meer staten, en

— niet-internationale gewapende conflicten (NIGC's), die een confrontatie zijn tussen de regeringsstrijdkrachten en één of meer niet-statelijke gewapende groeperingen of tussen niet-statelijke gewapende groeperingen onderling.

a. Internationale gewapende conflicten'

In het gemeenschappelijk artikel 2 van de Verdragen van Genève van 1949 is het volgende bepaald:

"[...], is dit Verdrag van toepassing ingeval een oorlog is verklaard of bij ieder ander gewapend conflict dat ontstaat

ou plusieurs des Hautes Parties contractantes [=États], même si l'état de guerre n'est pas reconnu par l'une d'elles. La Convention s'appliquera également dans tous les cas d'occupation de tout ou partie du territoire d'une Haute Partie contractante [=État], même si cette occupation ne rencontre aucune résistance militaire."

Il y a donc conflit armé international (CAI) dès que deux ou plusieurs États recourent à la force armée entre eux, quelle que soit l'intensité du conflit ou son origine. Il n'est pas nécessaire qu'existent des hostilités ouvertes puisqu'un simple état d'occupation suffit pour qu'il y ait un tel conflit. En outre, aucune déclaration de guerre formelle ou reconnaissance de la situation n'est nécessaire.

De plus, l'article 1, paragraphe 4, du Protocole additionnel I aux Conventions de Genève de 1977, ci-après également le "PA I", (auquel la Belgique est partie, comme 173 autres États) étend la notion de conflit armé international à ce qui est communément appelé les "guerres de libération nationale", à savoir:

"(...) les conflits armés dans lesquels les peuples luttent contre la domination coloniale et l'occupation étrangère et contre les régimes racistes dans l'exercice du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes, consacré dans la Charte des Nations Unies et dans la Déclaration relative aux principes du droit international touchant les relations amicales et la coopération entre les États conformément à la Charte des Nations Unies."

Le DIH applicable aux CAI réside essentiellement dans les dispositions des quatre Conventions de Genève de 1949 (universellement ratifiées), le PA I (pour les États qui l'ont ratifié, dont la Belgique), les autres conventions de DIH applicables et les règles du DIH coutumier.

b. Les "conflits armés n'ayant pas un caractère international" (communément appelés "conflits armés non internationaux" ou "guerre civile"):

Les traités de DIH font une distinction entre le conflit armé non international (CANI) au sens de l'art. 3 commun aux Conventions de Genève de 1949 et celui qui relève de la définition figurant à l'art. 1 du Protocole additionnel II aux Conventions de Genève, ci-après également le "PA II".

tussen twee of meer van de Hoge Verdragsluitende Partijen (= staten, red.), zelfs indien de oorlogstoestand door één van de Partijen niet wordt erkend. Het Verdrag is eveneens van toepassing in alle gevallen van gehele of gedeeltelijke bezetting van het grondgebied van een Hoge Verdragsluitende Partij (= staat, red.), zelfs indien deze bezetting geen gewapende tegenstand ontmoet."

Er is dus sprake van een internationaal gewapend conflict (IGC) zodra twee of meer staten een beroep doen op gewapend geweld tussen hen onderling, ongeacht de intensiteit van het conflict of de oorzaak ervan. Openlijke vijandelijkheden zijn niet noodzakelijk, aangezien louter een bezetting volstaat om van een dergelijk conflict te kunnen spreken. Voorts is een formele oorlogsverklaring of een erkenning van de oorlogstoestand niet noodzakelijk.

Bovendien werd door artikel 1, lid 4, van het Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 1977, hierna ook "AP I", (waarbij België samen met 173 andere staten partij is) het begrip "internationaal gewapend conflict" uitgebreid tot wat doorgaans "nationale bevrijdingsoorlogen" worden genoemd, namelijk:

"[...] gewapende conflicten waarin volkeren vechten tegen koloniale overheersing en vreemde bezetting en tegen racistische regimes, in de uitoefening van hun recht op zelfbeschikking zoals neergelegd in het Handvest van de Verenigde Naties en in de Verklaring betreffende de beginselen van het internationaal recht inzake vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen de Staten overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties."

Het IHR dat toepasselijk is op de IGC's is voornamelijk vervat in de bepalingen van de vier Verdragen van Genève van 1949 (die universeel zijn geratificeerd), AP I (voor de staten die het hebben geratificeerd, waaronder België), andere toepasselijke verdragen van IHR en de regels van het internationaal humanitair gewoonterecht.

b. "Gewapende conflicten van niet-internationale aard" (gewoonlijk "niet-internationale gewapende conflicten" of "burgeroorlogen" genoemd):

De verdragen van internationaal humanitair recht maken een onderscheid tussen het niet-internationale gewapende conflict (NIGC) in de zin van het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève van 1949 en het niet-internationale gewapende conflict die valt onder de definitie opgenomen in artikel 1 van het Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève, hierna ook "AP II".

À l'inverse, le DIH ne s'applique pas "aux situations de tensions internes, de troubles intérieurs, comme les émeutes, les actes isolés et sporadiques de violence et autres actes analogues", qui ne sont pas considérés comme des conflits armés, tel que le dispose l'article 1, paragraphe 2, du PA II et le confirme l'article 8, paragraphe 2, d) et f), du Statut de Rome de la Cour pénale internationale, ci-après "la CPI").

Les règles de DIH régissant les CANI sont essentiellement contenues à l'art. 3 commun aux Conventions de Genève, dans le PA II (pour les États qui l'ont ratifié, dont la Belgique, et pour autant que ses critères d'application soient remplis, cfr. (ii) ci-dessous), les autres conventions de DIH applicables et les règles du DIH coutumier applicables aux CANI.

i. Le conflit armé non international tel que défini par l'art. 3 commun

L'article 3 commun aux Conventions de Genève s'applique:

"en cas de conflit armé ne présentant pas un caractère international et surgissant sur le territoire de l'une des Hautes Parties contractantes", c'est-à-dire sur le territoire de n'importe quel État, puisque les Conventions de Genève sont universellement ratifiées.

La définition du CANI au sens de l'art. 3 commun couvre tant les situations où s'affrontent des forces armées gouvernementales et des groupes armés organisés que les situations où s'affrontent des groupes armés organisés entre eux. Cela a été confirmé dans l'arrêt "Le Procureur contre Tadic" du Tribunal pénal international pour l'ex-Yougoslavie (ci-après, le "TPIY"), lequel considère le CANI comme étant "un conflit armé prolongé entre les autorités gouvernementales et des groupes armés organisés ou entre de tels groupes au sein d'un État" (TPIY, Le Procureur c/Dusko Tadic, Arrêt relatif à l'appel de la défense concernant l'exception préjudicielle d'incompétence, IT-94-1-A, 2 octobre 1995, § 70).

Par ailleurs, deux critères, dégagés par la "*jurisprudence Tadic*" (TPIY, Le Procureur c/ Dusko Tadic, Jugement, IT-94-1-T, 7 mai 1997, par. 561-568), permettent de distinguer un CANI d'une autre situation de violence (n'atteignant pas le seuil d'un conflit armé), à savoir:

Het IHR is daarentegen niet van toepassing "op situaties van interne ongeregeldheden en spanningen, zoals rellen, op zichzelf staande en sporadisch voorkomende daden van geweld en andere handelingen van soortgelijke aard", die niet te beschouwen zijn als gewapende conflicten, zoals bepaald in artikel 1, lid 2, van AP II en bevestigd in artikel 8, lid 2, onder d) en f), van het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof, hierna "het ISH".

De regels van IHR die van toepassing zijn op de NIGC's zijn voornamelijk vervat in het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève, in AP II (voor de staten die het hebben geratificeerd, waaronder België, en voor zover is voldaan aan de criteria voor de toepassing ervan, cf. (ii) hieronder), in de andere toepasselijke verdragen van IHR en in de regels van het internationaal humanitair gewoonterecht die van toepassing zijn op de NIGC's.

i. Niet-internationale gewapende conflicten zoals omschreven in het gemeenschappelijk artikel 3

Het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève is van toepassing:

"[i]n geval van een gewapend conflict op het grondgebied van één van de Hoge Verdragsluitende Partijen, hetwelk geen internationaal karakter draagt", met andere woorden op het grondgebied van welke staat ook, aangezien de Verdragen van Genève universeel zijn geratificeerd.

De omschrijving van een NIGC in de zin van het gemeenschappelijk artikel 3 omvat zowel de situaties waarin er een confrontatie is tussen regeringsstrijdkrachten en georganiseerde gewapende groeperingen als de situaties waarin er een confrontatie is tussen gewapende groeperingen onderling. Dat werd bevestigd in het arrest "Aanklager tegen Tadic" van het Internationaal Straftribunaal voor voormalig Joegoslavië (hierna "het ISTJ"), dat een NIGC beschouwt als een langdurig gewapend conflict tussen de regeringsautoriteiten en georganiseerde gewapende groepen of tussen dergelijke groepen onderling binnen een staat (ISTJ, Aanklager v. Dusko Tadic, arrest betreffende het door de verdediging ingestelde hoger beroep betreffende de prejudiciële onbevoegdheid, IT-94-1-A, 2 oktober 1995, paragraaf 70).

Voorts maken twee criteria die voortkomen uit de "*recht-spraak Tadic*" (ISTJ, Aanklager v. Dusko Tadic, uitspraak, IT-94-1-T, 7 mei 1997, paragrafen 561-568) het mogelijk om een NIGC te onderscheiden van een andere geweldssituatie (die niet de drempel van een gewapend conflict bereikt), namelijk:

— premièrement, les hostilités doivent atteindre un niveau minimal d'intensité. Ce peut être le cas, par exemple, lorsque les hostilités ont un caractère collectif ou lorsque le gouvernement est obligé d'avoir recours à la force militaire contre les insurgés, plutôt qu'aux simples forces de police;

— deuxièmement, les groupes armés non étatiques impliqués dans le conflit, pour pouvoir être qualifiés de "parties au conflit", doivent disposer de forces armées organisées. Cela suppose, que ces forces doivent être soumises à une certaine structure de commandement et qu'elles doivent avoir la capacité de mener des opérations militaires durables. (Comité International de la Croix-Rouge, Comment le terme "conflit armé" est-il défini en droit international humanitaire?, Mars 2008, p. 3)

Ces critères ont été examinés plus en détails et développés par la jurisprudence des juridictions pénales internationales, en particulier le TPIY (Voir notamment l'examen jurisprudentiel auquel se livre le Tribunal dans l'affaire *Le Procureur c. Ramush Haradinaj et consorts*, jugement, 3 avril 2008, pp. 22-33, §§ 39-50 et l'analyse effectuée dans l'affaire *Le Procureur c. Fatmir Limaj et consorts*, jugement, 30 novembre 2005, §§ 94-134) et la CPI (CPI, *Le Procureur c. Jean-Pierre Bemba Gombo*, jugement du 21 mars 2016, § 128; CPI, *Le Procureur c. Germain Katanga*, jugement du 7 mars 2014, §§ 1172 et suivants; CPI, *Le Procureur c. Thomas Lubanga Dyilo*, jugement du 14 mars 2012, §§ 531 et suivants).

D'une part, le critère d'intensité est rencontré lorsque les combats atteignent un degré de violence relativement élevé qui dépasse les simples confrontations sporadiques ou ponctuelles. Il s'agit d'une évaluation factuelle à laquelle les juridictions procèdent sur la base d'une série d'indicateurs identifiés par la jurisprudence internationale. (Dans l'affaire *Le Procureur c. Fatmir Limaj et consorts* précitée, le Tribunal, s'agissant des opérations menées par l'Armée de libération du Kosovo (UCK), procède à un examen minutieux de l'escalade de la violence qui mène la situation de troubles à dégénérer en conflit armé. Il souligne notamment que la police étant dépassée, l'armée régulière a dû intervenir.

Dans l'affaire *Le Procureur c. Ljube Boskoski et Johan Tarculovski*, jugement du 10 juillet 2008, § 177, le Tribunal cite une série d'indices utiles pour l'évaluation de l'intensité des hostilités: "Pour apprécier l'intensité d'un conflit, les Chambres de première instance ont pris en compte divers éléments symptomatiques, tels que la gravité des attaques et la multiplication des affrontements armés, la propagation

— ten eerste moeten de vijandelijkheden een minimumintensiteit bereiken. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de vijandelijkheden een collectief karakter hebben of wanneer de regering genoodzaakt is strijdkrachten in te zetten tegen de oproerlingen in plaats van gewone politie;

— ten tweede moeten de niet-statelijke gewapende groeperingen die bij het conflict zijn betrokken over georganiseerde strijdkrachten beschikken om te kunnen worden gekwalificeerd als "partijen bij het conflict". Dat onderstelt dat de strijdkrachten in kwestie onderworpen moeten zijn aan een zekere commandostructuur en dat ze in staat moeten zijn om langdurige militaire operaties te voeren. (Internationale Rode Kruiscomité, Comment le terme "conflit armé" est-il défini en droit international humanitaire?, maart 2008, blz. 3)

Deze criteria werden meer in detail onderzocht en verder uitgewerkt in de rechtspraak van de internationale straftribunalen, inzonderheid het ISTJ (Zie inzonderheid de analyse van de rechtspraak die het Tribunaal maakt in de zaak *Aanklager v. Ramush Haradinaj en consorten*, uitspraak, 3 april 2008, blz. 22-33, paragrafen 39-50, en de analyse die werd gemaakt in de zaak *Aanklager v. Fatmir Limaj en consorten*, uitspraak, 30 november 2005, paragrafen 94-134) en het ISH (ISH, *Aanklager v. Jean-Pierre Bemba Gombo*, uitspraak van 21 maart 2016, paragraaf 128; ISH, *Aanklager v. Germain Katanga*, uitspraak van 7 maart 2014, paragraaf 1172 e.v.; ISH, *Aanklager v. Thomas Lubanga Dyilo*, uitspraak van 14 maart 2012, paragraaf 531 e.v.).

Enerzijds wordt aan het criterium van intensiteit voldaan wanneer de gevechten een relatief hoge graad van geweld bereiken die verder gaat dan louter sporadische of eenmalige confrontaties. Het betreft een feitelijke beoordeling door de gerechten op grond van een reeks indicatoren die in de internationale rechtspraak zijn geïdentificeerd. (In de voornoemde zaak *Aanklager v. Fatmir Limaj en consorten* maakt het Tribunaal met betrekking tot de operaties van het bevrijdingsleger van Kosovo (UCK) een zorgvuldige analyse van de escalatie van het geweld die ertoe heeft geleid dat de onrust is ontaard in een gewapend conflict. Het onderstreept in het bijzonder dat het reguliere leger moest ingrijpen omdat de politie de situatie niet meer meester was.

In de zaak *Aanklager v. Ljube Boskoski en Johan Tarculovski*, uitspraak van 10 juli 2008, paragraaf 177, vermeldt het Tribunaal een reeks nuttige aanwijzingen met het oog op de beoordeling van de intensiteit van de vijandelijkheden (vertaling): "Om de intensiteit van een conflict te beoordelen, hebben de Kamers van Eerste Aanleg diverse symptomatische elementen in aanmerking genomen, waaronder de ernst

des affrontements sur un territoire et une période donnés, le renforcement et la mobilisation des forces gouvernementales, et l'intensification de l'armement des deux parties au conflit, ainsi que la question de savoir si le Conseil de sécurité de l'ONU s'est intéressé au conflit et a adopté des résolutions le concernant. Elles ont également pris en compte le nombre de civils qui ont été forcés de fuir les zones de combat; le type d'armes utilisées, en particulier le recours à l'armement lourd et à d'autres équipements militaires, tels que les chars et autres véhicules lourds; le blocus ou le siège de villes et leur pilonnage intensif; l'ampleur des destructions et le nombre de victimes causées par les bombardements ou les combats; le nombre de soldats ou d'unités déployés; l'existence de lignes de front entre les parties et le déplacement de ces lignes de front; l'occupation d'un territoire, de villes et de villages; le déploiement de forces gouvernementales dans la zone de crise; la fermeture de routes; l'existence d'ordres ou d'accords de cessez-le-feu et les efforts des représentants d'organisations internationales pour obtenir et faire respecter des accords de cessez-le-feu.”).

D'autre part, pour satisfaire au critère d'organisation et être qualifié de “partie au conflit”, un groupe armé doit disposer d'un commandement responsable et identifiable, qui peut répondre des actes commis par ses forces (Eric DAVID, *Principes de droit des conflits armés*, 6e éd., Précis de la faculté de droit de l'Université Libre de Bruxelles, Bruxelles, Bruylant, 2019, pp. 149-152, §§ 1.76-1.79). Cet aspect fait également l'objet d'une analyse au cas par cas par les juridictions sur la base d'un faisceau d'indices (À nouveau, dans l'affaire *Le Procureur c. Fatmir Limaj et consorts* précitée, le Tribunal procède à un examen approfondi de la structure de l'Armée de libération du Kosovo (UCK) et constate qu'elle correspond à une structure militaire classique).

Les facteurs à prendre en compte pour apprécier le degré d'organisation d'un groupe armé ont été classés par le TPIY, dans l'affaire *Haradinaj et al.*, en cinq catégories “à savoir:

- les facteurs dénotant l'existence d'une structure de commandement;
- les facteurs dénotant la capacité du groupe armé à mener des opérations organisées;

van de aanvallen en de toename van het aantal gewapende confrontaties, de uitbreiding van de confrontaties over een bepaald grondgebied tijdens een en bepaalde periode, de versterking en de mobilisatie van de regeringsstrijdkrachten en de intensivering van de bewapening van de beide partijen bij het conflict, evenals met de vraag of de VN Veiligheidsraad aandacht heeft gehad voor het conflict en resoluties heeft aangenomen die er betrekking op hadden. Ze hebben ook rekening gehouden met het aantal burgers dat gedwongen werd de gevechtszones te ontvluchten; het soort wapens dat werd gebruikt, in het bijzonder zware wapens en andere militaire uitrusting, zoals tanks en andere zware voertuigen; de blokkade of belegering van steden en de intensieve beschieting ervan; de omvang van de vernielingen en het aantal slachtoffers als gevolg van de bombardementen of de gevechten; het aantal ingezette soldaten of eenheden; het bestaan van frontlijnen tussen de partijen en de verplaatsing van die frontlijnen; de bezetting van een grondgebied, van steden en van dorpen; de inzet van regeringsstrijdkrachten in het crisisgebied; de afsluiting van wegen; het bestaan van staakt-het-vuren-bevelen of -akkoorden en de inspanningen van de vertegenwoordigers van internationale organisaties om deze staakt-het-vuren-akkoorden te bereiken en te doen respecteren.”).

Anderzijds moet, om te voldoen aan het organisatiecriterium en te worden gekwalificeerd als “partij bij het conflict”, een gewapende groep beschikken over een verantwoordelijke en identificeerbare bevelstructuur die kan instaan voor daden begaan door zijn strijdkrachten (Eric DAVID, *Principes de droit des conflits armés*, 6e éd., Précis de la faculté de droit de l'Université Libre de Bruxelles, Brussel, Bruylant, 2019, blz. 149-152, §§ 1.76-1.79). Dit aspect vormt evenzeer het voorwerp van een geval-per-geval analyse door de gerechten op basis van een reeks aanwijzingen (Opnieuw, in de voornoemde zaak *Aanklager v. Fatmir Limaj en consorten* gaat het Hof over tot een nader onderzoek van de structuur van het Bevrijdingsleger van Kosovo (UCK) en komt het tot de vaststelling dat die beantwoordt aan een klassieke militaire structuur).

De factoren waarmee rekening moet worden gehouden bij de beoordeling van de graad van organisatie van een gewapende groep werden door het ISTJ, in het kader van de zaak *Haradinaj et al.*, gerangschikt in vijf categorieën, “namelijk:

- de factoren die wijzen op het bestaan van een bevelstructuur;
- de factoren die wijzen op de capaciteit van de gewapende groep om georganiseerde operaties uit te voeren;

— les facteurs dénotant l'existence d'un certain niveau de logistique;

— les facteurs servant à déterminer si le groupe armé avait le niveau de discipline et la capacité nécessaires pour faire respecter les obligations fondamentales définies à l'article 3 commun;

— *les facteurs dénotant la capacité du groupe armé à s'exprimer d'une seule voix.* (TPIY, 29 novembre 2012, *Haradinaj et al.*, aff IT-04-84bis-T, § 395. Voy. également les § 199 et suivants du jugement rendu par le TPIY le 10 juillet 2008 dans l'affaire *Le Procureur c. Ljube Boskoski et Johan Tarculovski* précitée).

De même, la CPI a procédé à une analyse similaire dans plusieurs affaires dont elle était saisie. Ainsi, dans l'affaire *Katanga et Ngudjolo Chui*, pour qualifier certains groupes de "groupes armés organisés", elle relève que ceux-ci:

"i) étaient organisés dans une certaine mesure, puisqu'ils agissaient sur les ordres d'un commandement responsable et disposaient d'un système de discipline interne opérationnel; et

ii) disposaient de la capacité de planifier et de mener des opérations militaires soutenues et concertées, puisqu'ils contrôlaient des parties du territoire du district d'Ituri" (CPI, 30 septembre 2008, *Katanga et Ngudjolo Chui*, aff. ICC-01/04-01/07, § 239).

ii. Le conflit armé non international au sens de l'article 1er du Protocole additionnel II

L'article 1, paragraphe 1, du PA II (auquel la Belgique est partie, comme 168 autres États) donne une définition plus restrictive du conflit armé non international. En effet, le PA II s'applique

"(...) aux conflits armés "qui se déroulent sur le territoire d'une Haute Partie contractante entre ses forces armées et des forces armées dissidentes ou des groupes armés organisés qui, sous la conduite d'un commandement responsable, exercent sur une partie de son territoire un contrôle tel qu'il leur permette de mener des opérations militaires continues et concertées et d'appliquer le présent Protocole."

Contrairement à l'article 3 commun, le PA II s'applique uniquement aux CANI opposant des forces armées de l'État

— de facteurs qui indiquent l'existence d'un certain niveau de logistique;

— de facteurs servant à déterminer si le groupe armé avait le niveau de discipline et la capacité nécessaires pour faire respecter les obligations fondamentales définies à l'article 3 commun;

— *de facteurs qui indiquent la capacité du groupe armé à s'exprimer d'une seule voix.* (ISTJ, 29 novembre 2012, *Haradinaj et al.*, affaire IT-04-84bis-T, § 395. Voir également les § 199 et suivants du jugement rendu par le TPIY le 10 juillet 2008 dans l'affaire *Le Procureur c. Ljube Boskoski et Johan Tarculovski* précitée).

Evenzo is het ISH overgegaan tot een soortgelijke analyse in verscheidene zaken die bij het Hof aanhangig waren gemaakt. Aldus stelt het Hof, in de zaak *Katanga en Ngudjolo Chui*, ter kwalificering van bepaalde groepen als "georganiseerde gewapende groepen", dat zij:

"i) in zekere mate georganiseerd waren, vermits zij handelden volgens de bevelen van een verantwoordelijk bevel en beschikten over een operationeel intern tuchtsysteem; en

ii) zij beschikten over de capaciteit om aanhoudende en overlegde militaire operaties te plannen en uit te voeren, vermits zij delen van het grondgebied van het Ituri-district controleerden" (ISH, 30 september 2008, *Katanga en Ngudjolo Chui*, zaak ICC-01/04-01/07, § 239).

ii. Het niet-internationaal gewapend conflict in de zin van artikel 1 van het Aanvullend Protocol II

Artikel 1, lid 1, van het AP II (waarvan België, samen met nog 168 andere Staten, partij is) omvat een meer restrictieve definitie van het niet-internationaal gewapend conflict. Het AP II is immers van toepassing

"(...) op alle gewapende conflicten (...) die plaatsvinden op het grondgebied van een Hoge Verdragsluitende Partij tussen de strijdkrachten van die Partij en dissidente strijdkrachten of georganiseerde gewapende groepen die, staande onder een verantwoordelijk bevel, het grondgebied van die Partij gedeeltelijk onder controle hebben op een zodanige wijze dat zij in staat zijn aanhoudende en samenhangende militaire operaties uit te voeren en de bepalingen van dit Protocol toe te passen."

In tegenstelling tot het gemeenschappelijk artikel 3, is het AP II enkel van toepassing op de NIGC's waarin

à des forces armées dissidentes ou des groupes armés organisés (et non des groupes armés non étatiques entre eux), et pour autant que les parties non gouvernementales exercent un contrôle territorial qui “leur permette de mener des opérations militaires continues et concertées et d’appliquer le présent Protocole”.

Cette définition restrictive du CANI ne concerne que l’application du PA II.

Par la suite, le droit coutumier a étendu la notion de CANI. Cette évolution de la notion de CANI a été codifiée par le Statut de la CPI, dans son article 8, § 2, f), qui précise que les violations prévues à l’article 8, § 2, e), à savoir les autres violations graves des lois et coutumes applicables aux conflits armés ne présentant pas un caractère international, s’appliquent aux:

“conflits armés qui opposent de manière prolongée sur le territoire d’un État les autorités du gouvernement de cet État et des groupes armés organisés ou des groupes armés organisés entre eux”.

Toutefois, cette évolution coutumière n’a pas transformé toutes les règles applicables du PA II en droit coutumier.

IV. — Les notions de forces armées d’une partie au conflit

Par le terme “forces armées d’une partie au conflit”, il y a lieu d’entendre, dans le cadre d’un conflit armé international, les forces armées d’un État (et les forces ou personnes y assimilées) ou les membres d’un mouvement organisé de libération nationale (dans le cadre de l’article 1, § 4, du PA I) et, dans le cadre d’un conflit armé n’ayant pas un caractère international, les forces armées gouvernementales d’un État, les forces armées dissidentes ou les forces armées d’un groupe armé non étatique.

Ces différentes notions sont détaillées ci-après:

— Forces armées d’un État

En application du droit international humanitaire, les forces armées visées ici englobent à la fois:

— “Les forces armées d’une Partie à un conflit [qui] se composent de toutes les forces, tous les groupes et toutes les unités armés et organisés qui sont placés sous un

strijdkrachten van de Staat tegenover dissidente strijdkrachten of georganiseerde gewapende groepen staan (en dus niet: niet-statelijke gewapende groepen onderling), en voor zover de niet-statelijke partijen een territoriale controle uitoefenen waardoor zij *“in staat zijn aanhoudende en samenhangende militaire operaties uit te voeren en de bepalingen van dit Protocol toe te passen”*.

Deze restrictieve definitie van het NIGC betreft enkel de toepassing van het AP II.

Nadien heeft het gewoonterecht het concept van NIGC verruimd. Deze evolutie van het concept van NIGC werd gecodificeerd door het Statuut van het ISH, in artikel 8, § 2, f), dat preciseert dat de schendingen bedoeld in artikel 8, § 2, e), namelijk de andere ernstige schendingen van de wetten en gewoonten die toepasselijk zijn in gewapende conflicten die niet internationaal van aard zijn, van toepassing zijn in:

“gewapende conflicten die plaatsvinden op het grondgebied van een Staat in het geval van een langdurig gewapend conflict tussen de officiële autoriteiten en georganiseerde gewapende groepen of tussen deze groepen onderling”

Die gewoonterechtelijke evolutie heeft evenwel niet alle toepasselijke regels van het PA II omgevormd tot gewoonterecht.

IV. — Begrip “strijdkrachten van een partij bij het conflict”

Onder de term “strijdkrachten van een partij bij het conflict” moet, in het kader van een internationaal gewapend conflict, worden verstaan, , de strijdkrachten van een Staat (en de ermee gelijkgestelde krachten of personen) of de leden van een georganiseerde nationale vrijheidsbeweging (in het kader van artikel 1, lid 4, van AP I) en, in het kader van een gewapend conflict van niet-internationale aard, de regerings-strijdkrachten van een Staat, de dissidente strijdkrachten of de strijdkrachten van een niet-statelijke gewapende groep.

Deze verschillende begrippen worden hierna nader uiteengezet.

— Strijdkrachten van een Staat

Met toepassing van het internationaal humanitair recht omvatten de strijdkrachten die hier worden beoogd:

— “[d]e strijdkrachten van een Partij bij een conflict [die] bestaan uit alle georganiseerde strijdkrachten, alle georganiseerde en gewapende groepen en eenheden die onder een

commandement responsable de la conduite de ses subordonnés devant cette Partie, même si celle-ci est représentée par un gouvernement ou une autorité non reconnus par une Partie adverse. Ces forces armées doivent être soumises à un régime de discipline interne qui assure, notamment, le respect des règles du droit international applicable dans les conflits armés.” (Article 43 du PA I).

— la population d’un territoire non occupé qui, à l’approche d’un État ennemi, prend spontanément les armes pour combattre les troupes d’invasion sans avoir eu le temps de se constituer en forces armées régulières, pour autant qu’elle porte ouvertement les armes et qu’elle respecte le DIH (Article 4, A. 6), de la 3e Convention de Genève).

À l’exclusion du personnel médical et religieux, les membres des forces armées visées ci-dessus sont des combattants, c’est-à-dire qu’ils ont le droit de prendre part aux hostilités et, dans le cadre d’un conflit armé international, bénéficient du statut de prisonnier de guerre en cas de capture par la partie adverse.

— Forces armées dissidentes

La notion de forces armées dissidentes se retrouve à l’article 1, § 1er, du PA II qui vise spécifiquement “l’hypothèse où une partie de l’armée gouvernementale se soulève” et devient partie à un conflit armé non-international l’opposant aux forces armées gouvernementales (Claude PILLOUD, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI et Bruno ZIMMERMAN (Eds.) – *Commentaire des Protocoles additionnels du 8 juin 1977 aux Conventions de Genève du 12 août 1949*, Genève, CICR, 1987, p. 1375, § 4460).

— Forces armées d’un groupe armé non étatique

Pour pouvoir être considéré comme une partie à un conflit armé n’ayant pas un caractère international, un groupe armé non étatique doit satisfaire au critère d’organisation tel que visé à l’article 1, § 1er, du PA II et à l’article 8, § 2, f), du Statut de Rome et décrit dans la jurisprudence des cours et tribunaux internationaux (voir le point 3,b) ci-dessus).

Lorsqu’il est établi qu’un conflit armé n’ayant pas un caractère international existe, il n’est plus nécessaire de procéder à des vérifications complémentaires pour démontrer le caractère organisé du groupe armé.

bevel staan dat tegenover die Partij verantwoordelijk is voor het gedrag van zijn ondergeschikten, zelfs indien die Partij wordt vertegenwoordigd door een niet door een Tegenpartij erkende regering of autoriteit. Deze strijdkrachten dienen te zijn onderworpen aan een intern krijgstuchtelijk systeem, dat onder andere de nakoming van de regels van het volkenrecht, toepasselijk in geval van gewapende conflicten, dient te verzekeren.” (Artikel 43 van AP I).

— “de bevolking van een niet-bezet gebied die, bij het naderen van de vijand, uit eigen beweging de wapens opneemt om de invallende troepen te bestrijden, zonder tijd gehad te hebben zich tot geregelde gewapende eenheden te organiseren, mits zij de wapens openlijk draagt en de wetten en gebruiken van de oorlog eerbiedigt” (Artikel 4, A., onder 6, van het Derde Verdrag van Genève).

Uitgezonderd medisch en geestelijk personeel zijn de hierboven beoogde leden van strijdkrachten strijders, wat wil zeggen dat ze het recht hebben deel te nemen aan de vijandelijkheden en dat ze, in het kader van een internationaal gewapend conflict, het statuut van krijgsgevangene genieten ingeval ze in de handen van de tegenpartij vallen.

— Dissidente strijdkrachten

Het begrip “dissidente strijdkrachten” komt aan bod in artikel 1, lid 1, van AP II, waarin specifiek de hypothese wordt beoogd waarbij een deel van het regeringsleger in opstand komt en partij wordt bij een niet-internationaal gewapend conflict als tegenstander van de regeringsstrijdkrachten (Claude PILLOUD, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI et Bruno ZIMMERMAN (Eds.) – *Commentaire des Protocoles additionnels du 8 juin 1977 aux Conventions de Genève du 12 août 1949*, Genève, CICR, 1987, p. 1375, § 4460).

— Strijdkrachten van een niet-statelijke gewapende groep

Om te kunnen worden aangemerkt als partij bij een gewapend conflict van niet-internationale aard, dient een niet-statelijke gewapende groep te voldoen aan het organisatiecriterium zoals bedoeld in artikel 1, lid 1, van AP II en in artikel 8, lid 2, onder f), van het Statuut van Rome en zoals omschreven in de rechtspraak van de internationale hoven en rechtbanken (zie punt 3,b) hierboven).

Wanneer wordt vastgesteld dat er een gewapend conflict van niet-internationale aard bestaat, is het niet langer nodig over te gaan tot aanvullende controles om het georganiseerde karakter van de gewapende groep aan te tonen.

En outre, la qualification ou dénomination d'un groupe armé comme groupe "terroriste" n'a pas d'influence sur la qualification du conflit armé, ni sur la qualification d'un groupe armé comme "partie au conflit". Inversement, la qualification d'un groupe armé comme "partie au conflit" n'empêche pas sa qualification ou dénomination comme groupe "terroriste". Tout dépend des actes commis.

V. "Principe de l'égalité des belligérants" et "Privilège du combattant"

Les règles du DIH s'appliquent à toutes les parties à un conflit armé "sans aucune distinction défavorable fondée sur la nature ou l'origine du conflit armé ou sur les causes soutenues par les parties au conflit, ou attribuées à celles-ci" (Cinquième paragraphe du préambule du premier Protocole additionnel de 1977). Ce principe régissant l'application des règles du DIH est parfois appelé "principe de l'égalité des belligérants". En application de ce principe, le DIH impose les mêmes obligations à toutes les parties à un conflit armé indépendamment, notamment, du caractère licite ou illicite, légitime ou illégitime, du recours à la force qui est à l'origine du conflit armé.

Le principe de l'égalité des belligérants s'applique aussi bien aux conflits armés internationaux que non-internationaux.

Par ailleurs, le DIH applicable aux conflits armés internationaux prévoit que les membres des forces armées d'une partie au conflit "sont des combattants, c'est-à-dire ont le droit de participer directement aux hostilités" (article 43, § 2, du PA I). Ce "droit de participer directement aux hostilités", appelé parfois "privilège du combattant", a comme corollaire l'immunité de poursuites pénales des combattants pour les actes posés au cours des hostilités pourvu que les actes en question soient conformes aux règles du DIH. En vertu du principe de l'égalité des belligérants, ce "privilège du combattant" s'applique aux combattants de toutes les parties à un conflit armé international indépendamment de la question de savoir si l'État dont ils relèvent a violé le droit international public ou pas en recourant à la force armée contre son adversaire (par exemple, par un acte d'agression). En d'autres termes, les membres des forces armées des deux États bénéficient du "privilège du combattant" et ne peuvent pas être poursuivis pour des actes commis dans le cadre du conflit qui sont conformes aux règles du DIH. Dans le même ordre d'idées, les combattants de toutes les parties à un conflit armé international, quand ils tombent au pouvoir de l'ennemi, ont droit au statut de prisonnier de guerre et à la protection prévue

Voorts heeft de kwalificatie of aanduiding van een gewapende groep als "terroristische" groep geen invloed op de kwalificatie van het gewapend conflict, noch op die van een gewapende groep als "partij bij het conflict". Omgekeerd staat de kwalificatie van een gewapende groep als "partij bij het conflict" de kwalificatie of aanduiding ervan als "terroristische" groep niet in de weg. Alles hangt af van de gepleegde daden.

V. "Beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen" en "Voorrecht van de strijder"

De regels van het IHR zijn van toepassing op alle partijen bij een gewapend conflict "zonder enig nadelig onderscheid gebaseerd op de aard of de oorsprong van het gewapende conflict of op de motieven van of toegeschreven aan de partijen bij het conflict" (Lid 5 van de preambule van het eerste aanvullend Protocol van 1977). Dit beginsel, dat de toepassing van de regels van het IHR regelt, wordt soms het "beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen" genoemd. Met toepassing van dit beginsel legt het IHR dezelfde verplichtingen op aan alle partijen bij een gewapend conflict, los van met name het geoorloofde of ongeoorloofde, rechtmatige of onrechtmatige karakter van het gebruik van geweld dat aan de basis van het gewapend conflict ligt.

Het beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen geldt in zowel internationale als niet-internationale gewapende conflicten.

Voorts bepaalt het IHR, dat van toepassing is op internationale gewapende conflicten, dat de leden van de strijdkrachten van een partij bij het conflict, "strijders [zijn] en derhalve het recht [hebben] om rechtstreeks aan de vijandelijkheden deel te nemen" (artikel 43, § 2, van het AP I). Dit "recht om rechtstreeks aan de vijandelijkheden deel te nemen", soms "voorrecht van de strijder" genoemd, heeft de strafrechtelijke immunitet voor strijders voor handelingen die gesteld zijn tijdens de vijandelijkheden als consequentie, mits de handelingen in kwestie in overeenstemming zijn met de regels van het IHR. Krachtens het beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen is dat "voorrecht van de strijder" van toepassing op de strijders van alle partijen bij een internationaal gewapend conflict, los van de vraag of de Staat waartoe zij behoren al dan niet het internationaal publiek recht heeft geschonden door gebruik van wapengeweld tegen zijn tegenstander (bijvoorbeeld door een daad van agressie). Met andere woorden, de leden van de strijdkrachten van de twee Staten genieten "het voorrecht van de strijder" en kunnen niet worden vervolgd voor daden gepleegd in het kader van het conflict die in overeenstemming zijn met de regels van het IHR. In diezelfde zin hebben de strijders van alle partijen bij een

par la troisième Convention de Genève, qui régit ce statut, indépendamment de la question de savoir si les opérations militaires de l'État dont ils relèvent violent le droit international public ou pas.

À l'inverse, dans les conflits armés non-internationaux, le "privilège du combattant" n'existe pas. Seules les forces armées gouvernementales sont autorisées à recourir à la force armée dans les limites de leurs règles d'engagement et du droit applicable. Le recours à la force armée par un groupe armé non-étatique contre les forces gouvernementales d'un État sera constitutif de violations du droit national de l'État en question et les membres du groupe armé pourront être passibles de poursuites même pour les actes commis pendant les hostilités qui ne constituent pas des violations du DIH (par exemple, l'attaque contre un membre des forces armées gouvernementales ou contre un objectif militaire appartenant à l'État). Le fait qu'un acte soit illicite à la lumière du droit national de l'État concerné n'implique pas qu'il soit également illicite à la lumière du DIH: même si le fait de diriger une attaque contre un soldat des forces gouvernementales est passible de poursuites en vertu du droit national de l'État en cause, cette attaque reste conforme aux règles du DIH puisqu'elle respecte le principe de distinction prévu dans le DIH coutumier (règle 1 de la liste des règles coutumières du droit international humanitaire établie par le CICR). Par ailleurs, en vertu du DIH (Article 6, § 5, du PA II et Règle 159 de l'étude du CICR sur le droit international humanitaire coutumier), les autorités gouvernementales doivent s'efforcer d'accorder la plus large amnistie possible aux personnes ayant pris part à un CANI à l'exception des personnes accusées d'avoir commis des crimes de guerre. Si l'amnistie ne constitue pas en soi une obligation absolue, les autorités gouvernementales ont le devoir de considérer cette mesure avec beaucoup d'attention afin d'encourager les efforts de paix et de réconciliation à la fin des hostilités (Jean-Marie HENCKAERTS et Louise DOSWALD-BECK, *Droit international humanitaire coutumier*, Vol. 1, Bruxelles, Bruylant, 2006, Règle 159, pp. 811-815).

Cela ne signifie pas pour autant que le principe de l'égalité des belligérants ne s'applique pas aux conflits armés non-internationaux. Les obligations énoncées dans les règles du DIH applicables aux conflits armés non-internationaux s'appliquent de la même manière à toutes les parties à un conflit armé non-international. Ainsi, les règles concernant le traitement des personnes détenues dans le cadre d'un conflit

international gewapend conflict, wanneer zij in handen van de vijand vallen, recht op het statuut van krijgsgevangene en op de bescherming waarin is voorzien in het derde Verdrag van Genève, waarbij dat statuut is geregeld, los van de vraag of de militaire operaties van de Staat waartoe zij behoren al dan niet het internationaal publiek recht schenden.

Omgekeerd bestaat het "voorrecht van de strijder" niet in niet-internationale gewapende conflicten. Enkel de regeringsstrijdkrachten mogen gewapend geweld gebruiken binnen de perken van hun inzetregels en van het toepasselijk recht. Het gebruik van geweld door een niet-statelijke gewapende groep tegen de regeringsstrijdkrachten van een Staat zal een schending van het nationaal recht van de Staat in kwestie zijn, en tegen de leden van de gewapende groep zal vervolging kunnen worden ingesteld, zelfs voor daden gepleegd tijdens vijandelijkheden die geen schendingen van het IHR uitmaken (bijvoorbeeld de aanval op een lid van de regeringsstrijdkrachten of op een militair doel behorend tot de Staat). Het feit dat een daad ongeoorloofd is in het licht van het nationaal recht van de desbetreffende Staat impliceert niet dat zij ook ongeoorloofd is in het licht van het IHR: ook al is het leiden van een aanval op een soldaat van de regeringstrijdkrachten vervolgbaar krachtens het nationaal recht van de Staat in kwestie, dan blijft die aanval alsnog in overeenstemming met de regels van het IHR, vermits daarbij het beginsel van onderscheid zoals voorzien in het internationaal humanitair gewoonterecht, in aanmerking is genomen (regel 1 van de lijst van de gewoonterechtelijke regels van het internationaal humanitair recht, opgesteld door het ICRC). Voorts dienen de regeringsautoriteiten, krachtens het IHR (Artikel 6, § 5, van AP II en Regel 159 van de studie van het ICRC naar het internationaal humanitair gewoonterecht), ernaar te streven op de grootst mogelijke schaal amnestie te verlenen aan personen die hebben deelgenomen aan een NIGC, met uitzondering van degenen die oorlogsmisdaden hebben gepleegd. Ofschoon amnestie op zich geen absolute verplichting inhoudt, hebben de regeringsautoriteiten de plicht om veel aandacht te schenken aan die maatregel teneinde de inspanningen voor vrede en verzoening bij het einde van de vijandelijkheden te bevorderen (Jean-Marie HENCKAERTS en Louise DOSWALD-BECK, *Droit international humanitaire coutumier*, Vol. 1, Brussel, Bruylant, 2006, Regel 159, blz. 811-815).

Dat betekent evenwel niet dat het beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen niet van toepassing is op niet-internationale gewapende conflicten. De verplichtingen die worden uiteengezet in de regels van het IHR die van toepassing zijn op niet-internationale gewapende conflicten, zijn op dezelfde wijze van toepassing op alle partijen bij een niet-internationaal gewapend conflict. Aldus zijn de regels

armé non-international (voy., par exemple, les obligations relatives au traitement humain des personnes détenues énoncées dans les articles 4-6 du Deuxième Protocole additionnel de 1977) s'appliquent aussi bien aux forces gouvernementales qu'aux groupes armés non-étatiques. De même, l'interdiction des "actes ou menaces de violence dont le but principal est de répandre la terreur parmi la population civile", énoncée dans l'article 13, § 2, du PA II, s'applique tant aux opérations militaires des groupes armés non-étatiques qu'aux opérations militaires des forces armées gouvernementales. Ceci est confirmé par le texte de l'article 3 commun aux Conventions de Genève qui stipule que "chacune des parties au conflit sera tenue d'appliquer" les dispositions de l'article, une formulation qui est "fondée sur le principe d'égalité des parties au conflit" (Knut DOERMAN, Liesbeth LIJNZAAD, Marco SASSOLI et Philippe SPOERRI (Eds.) – Commentaire de la première Convention de Genève, Genève, CICR, 2020, § 504). La Belgique a affirmé son adhésion au principe de l'égalité des belligérants et à la nécessité d'éviter toute discrimination entre forces gouvernementales et non-gouvernementales dans le cadre des conflits armés non-internationaux dans la déclaration formulée lors de la ratification du Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés:

"Le gouvernement du Royaume de Belgique ne donnera pas suite à une demande de coopération judiciaire lorsque celle-ci aboutirait à créer une discrimination entre forces gouvernementales et non gouvernementales en violation du principe de droit international humanitaire d'égalité des parties au conflit, y compris en cas de conflit armé n'ayant pas un caractère international." (Doc. parl., Sén., sess. ord., 2001-2002, n°2-1005/1, p. 8)

VI. — La notion "d'actes couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et conformes à celles-ci"

— "Actes couverts par les règles applicables du DIH"

Comme indiqué au point 2 ci-dessus, le droit international humanitaire "est un ensemble de règles qui, pour des raisons humanitaires, cherchent à limiter les effets des conflits armés. Il protège les personnes qui ne participent pas ou plus aux

inzake de behandeling van gedetineerden in het kader van een niet-internationaal gewapend conflict (zie bijvoorbeeld de verplichtingen inzake de menswaardige behandeling van gedetineerden zoals bedoeld in de artikelen 4 tot 6 van het Tweede Aanvullend Protocol van 1977) van toepassing op zowel regeringsstrijdkrachten als niet-statelijke gewapende groepen. Evenzo is het verbod op "dadens van geweld of bedreiging met geweld, waarvan het belangrijkste oogmerk is de burgerbevolking angst aan te jagen", zoals bedoeld in artikel 13, lid 2, van AP II, van toepassing op zowel militaire operaties van niet-statelijke gewapende groepen als militaire operaties van regeringsstrijdkrachten. Dat wordt bevestigd door de tekst van het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève, waarin wordt bepaald dat "ieder der Partijen bij het conflict gehouden" is de bepalingen van het artikel toe te passen, hetgeen stoelt op het beginsel van gelijkheid van de partijen bij het conflict (Knut DOERMAN, Liesbeth LIJNZAAD, Marco SASSOLI en Philippe SPOERRI (red.) – Commentaire de la première Convention de Genève, Genève, ICRC, 2020, § 504). België heeft bij de bekrachtiging van het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten, onderschreven in te stemmen met het beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen en met de noodzaak elke discriminatie tussen regeringsstrijdkrachten en niet-gouvernementele strijdkrachten in het kader van niet-internationale gewapende conflicten te voorkomen:

"De regering van het Koninkrijk België geeft geen gevolg aan een verzoek om gerechtelijke samenwerking wanneer die zou leiden tot discriminatie tussen regeringsstrijdkrachten en niet-gouvernementele strijdkrachten in strijd met het beginsel uit het internationaal humanitair recht inzake gelijkheid van de partijen bij het conflict, daaronder begrepen in geval van een gewapend conflict dat niet internationaal van aard is." (vertaling) (Gedr. St., Senaat, gewone zitting, 2001-2002, nr. 2-1005/1, blz. 8)

VI. — Begrip "dadens die vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen"

— "Dadens die vallen onder de toepasselijke regels van het IHR"

Zoals aangegeven onder punt 2 supra, is het internationaal humanitair recht "een geheel van regels die, om humanitaire redenen, de gevolgen van gewapende conflicten trachten te beperken. Het beschermt personen die niet (langer) aan de

hostilités et règlemente la conduite des hostilités notamment en restreignant les moyens et méthodes de guerre.”

Il s’applique exclusivement aux situations de conflit armé, y compris d’occupation, et aux actes ayant un lien substantiel (*nexus*) avec ces situations.

La “*clause DIH*” ne s’applique donc pas aux actes non couverts par le DIH comme, par exemple, les faits tels que la participation à un groupe terroriste, le financement, le recrutement, l’incitation ou encore la formation au terrorisme et le voyage, etc. qui restent punissables en droit pénal antiterroriste.

— “Actes conformes aux règles applicables du DIH”

En application de l’article nouveau, le cumul des poursuites sur la base de la législation antiterroriste et du DIH sera possible dans les cas où les faits visés ont été commis en violation du DIH et constituent des crimes de guerre. Des actes pourront donc être poursuivis à la fois pour crime de guerre et pour infraction terroriste si les éléments constitutifs respectifs de ces infractions sont réunis. Seuls les actes strictement conformes au DIH ne pourraient pas être poursuivis comme infractions terroristes.

L’insertion d’un critère de conformité au droit international humanitaire dans la “*clause DIH*” correspond à la proposition formulée à l’origine par la Belgique lors des négociations de la Convention internationale pour la répression des attentats terroristes à l’explosif de 1997 qui avait précisément pour objet d’éviter que soit incriminé comme terroriste un acte strictement conforme au DIH (voy. le point 2 de l’exposé général, ci-dessus).

VII. — Champ d’application territorial

S’agissant de l’application territoriale du nouveau paragraphe 1, il convient de souligner que celui-ci vise les “*actes commis dans le cadre d’un conflit armé*” et concerne uniquement les actes perpétrés sur le(s) territoire(s) où se déroule le conflit armé.

B. Article 141bis, § 2

vijandelijkheden deelnemen en regelt de wijze waarop ze worden gevoerd, met name door oorlogsmiddelen en -methoden te beperken.”

Het is uitsluitend van toepassing op situaties van gewapend conflict, waaronder bezetting, en op daden die een substantiele samenhang (*nexus*) met die situaties vertonen.

De “IHR-clausule” is dus niet van toepassing op daden die niet onder het IHR vallen, bijvoorbeeld feiten zoals deelname aan een terroristische groep, financiering, rekrutering, aanzetten, opleiding tot terrorisme en afreizen, enz.; ze blijven strafbaar volgens de antiterrorismestrafwetgeving.

— “Daden die overeenstemmen met de toepasselijke regels van het IHR”

Met toepassing van het nieuwe artikel, zal de cumulatie van de vervolgingen op grond van de antiterrorismewetgeving en van het IHR mogelijk zijn in de gevallen waar de bedoelde feiten gepleegd zijn in strijd met het IHR en ze oorlogsmisdaden inhouden. Daden zullen dus tegelijk als oorlogsmisdaad en als terroristisch misdrijf kunnen worden vervolgd indien de respectieve bestanddelen van die misdrijven aanwezig zijn. Enkel daden die strikt in overeenstemming zijn met het IHR zouden niet als terroristische misdrijven kunnen worden vervolgd.

De invoeging van een criterium van conformiteit met het internationaal humanitair recht in de “IHR-clausule” stemt overeen met het voorstel dat aanvankelijk door België was geformuleerd tijdens de onderhandelingen over het Internationaal Verdrag ter bestrijding van terroristische bom-aanslagen van 1997, precies om te voorkomen dat een daad die in strikte overeenstemming is met het IHR strafbaar zou worden gesteld als terrorisme (zie punt 2 van de algemene bespreking, *supra*).

VII. — Territoriaal toepassingsgebied

Met betrekking tot de territoriale toepassing van de nieuwe paragraaf 1 dient te worden onderstreept dat deze doelt op “*daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict*” en enkel betrekking heeft op daden gepleegd op het (de) grondgebied(en) waar het gewapend conflict zich afspeelt.

B. Artikel 141bis, § 2

Cette disposition se réfère au Titre I^{ter} du Livre II du Code actuel, intitulé “des infractions terroristes”.

Le paragraphe 2 de l'article 141bis précise que le Titre I^{ter} du Livre II du Code pénal, intitulé “des infractions terroristes” ne régit pas non plus les activités menées, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles.

Ce paragraphe s'inspire d'un texte établi en droit international conventionnel (cf. l'article 19, § 2, *in fine* de la Convention internationale pour la répression des attentats terroristes à l'explosif du 15 décembre 1997 et les dispositions similaires d'autres instruments internationaux cités au point 2 de l'exposé général ci-dessus).

Pour la Belgique, il y a lieu d'entendre sous les termes “forces armées d'un État”, l'ensemble du personnel militaire ainsi que les membres du personnel civil de la Défense, notamment ceux qui peuvent être amenés “à participer à des exercices ou opérations auprès des militaires, en Belgique ou à l'étranger” en vertu de l'arrêté royal du 4 juillet 2014 fixant le statut de certains agents civils du département d'état-major renseignement et sécurité des forces armées (art. 3, § 5, 2) (*Moniteur belge du*, 18 juillet 2014).

Les activités menées, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles ne pourront faire l'objet de poursuites au titre de la législation anti-terroriste. Cette clause n'exclut pas, en cas de commission d'une infraction de la part des forces armées, l'exercice de poursuites sur la base d'autres dispositions pénales applicables. Par ailleurs, des poursuites pour infractions terroristes sont possibles si les faits commis par les forces armées d'un État l'ont été en dehors de l'exercice de leurs fonctions officielles ou dans le cadre d'un conflit armé.

Deze bepaling verwijst naar titel I^{ter} “Terroristische misdrijven” van boek II van het huidige Strafwetboek.

Paragraaf 2 van artikel 141bis preciseert dat titel I^{ter} “Terroristische misdrijven” van boek II van het Strafwetboek evenmin de handelingen, buiten het kader van een gewapend conflict om, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken regelt.

Deze paragraaf is gebaseerd op een tekst die is opgesteld binnen het internationaal verdragsrecht (cf. artikel 19, § 2, *in fine* van het Internationaal Verdrag ter bestrijding van terroristische bomaanslagen van 15 december 1997 en soortgelijke bepalingen uit andere internationale instrumenten, aangehaald onder punt 2 van de algemene bespreking *supra*).

Volgens België moet onder de bewoordingen “strijdkrachten van een Staat” worden verstaan: het voltallige militaire personeel alsook de leden van het burgerpersoneel van Defensie, met name degenen die ertoe gebracht kunnen worden om “aan oefeningen en operaties bij de militairen, in België of in het buitenland, deel te nemen” krachtens het koninklijk besluit van 4 juli 2014 tot vaststelling van het statuut van bepaalde burgerlijke ambtenaren van het stafdepartement inlichtingen en veiligheid van de Krijgsmacht (art. 3, § 5, 2) (*B.S.*, 18 juli 2014).

Tegen de handelingen, buiten het kader van een gewapend conflict om, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken zal geen vervolging kunnen worden ingesteld op grond van de antiterroriswetgeving. Deze clausule sluit niet uit, ingeval een misdrijf wordt gepleegd door de strijdkrachten, dat vervolging wordt ingesteld op grond van andere toepasselijke strafrechtelijke bepalingen. Overigens is vervolging wegens terroristische misdrijven mogelijk indien de feiten gepleegd door de strijdkrachten van een Staat zich hebben afgespeeld buiten het kader van de uitoefening van hun officiële taken of in het kader van een gewapend conflict.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 44 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/6 (*nouveau*)

Insérer un article 15/6, rédigé comme suit:

“Art. 15/6. Dans le même Code, l’intitulé du Chapitre III du Titre VI du Livre 2, est remplacé par ce qui suit:

“Chapitre III. De l’évasion des détenus et des jets d’objets au-dessus des murs ou des grillages d’une prison, d’une section ou d’un établissement de défense sociale.””

JUSTIFICATION

La question des jets d’objets dans les prisons n’est pas nouvelle et cela arrive souvent par jets par-dessus les murs d’enceinte, par largage à partir d’un drone ou même par hélicoptère, ...

Le phénomène des jets d’objets au-dessus des murs de la prison s’est accentué ces derniers mois. Des objets sont de plus en plus fréquemment lancés au-dessus des murs d’enceinte, par exemple dans une balle de tennis ou de foot ou même largués avec des drones.

Ce sont souvent des stupéfiants et des téléphones portables qui sont lancés au-dessus des murs d’enceinte de la prison. Mais il arrive que des armes, de l’argent etc. soient également lancés. Ces jets peuvent mettre en danger les détenus et le personnel car ils peuvent ensuite donner lieu à des agressions (entre détenus ou sur le personnel) ou à des tentatives d’évasion. En outre, ils permettent aux détenus de poursuivre des trafics à l’intérieur et à l’extérieur de la prison. De même, les jets d’objets augmentent l’insécurité pour les personnes qui habitent à côté de la prison. Plus qu’avant, ils provoquent des rassemblements de personnes, un afflux de voitures autour de la prison et des nuisances sonores. Ces jets augmentent la charge de travail du personnel pénitentiaire car il doit, par exemple, effectuer beaucoup plus de rondes pour récupérer ce qui a été lancé.

L’introduction de stupéfiants et d’armes au sein de la prison est déjà punissable sur base de la loi du 24 février 1921

Nr. 44 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/6 (*nieuw*)

Een artikel 15/6 invoegen, luidende:

“Art. 15/6. In hetzelfde Wetboek wordt het opschrift van Hoofdstuk III van Titel VI van Boek 2 vervangen als volgt:

“Hoofdstuk III. Ontvluchting van gevangenen en overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij.””

VERANTWOORDING

Het overgooien van voorwerpen in de gevangenissen is niet nieuw en gebeurt vaak door het overgooien van voorwerpen over de gevangensmuren vanaf een drone of zelfs vanuit een helikopter, ...

Het gooien van voorwerpen over de gevangensmuren treedt de laatste maanden als fenomeen nadrukkelijker naar voren. Voorwerpen worden steeds vaker over de gevangensmuren gegooid bijvoorbeeld in een tennis- of voetbal of worden zelfs met drones gedropt.

Vaak gaat het dan om verdovende middelen of smartphones die over de ommuring van de gevangenis worden gegooid. Maar soms gebeurt dat ook met wapens, geld, enz. Het gooien van voorwerpen kan een gevaar opleveren voor de gedetineerden en voor het personeel, aangezien het vervolgens aanleiding kan geven tot agressie (onder gedetineerden of op het personeel) of tot ontvluchttingspogingen. Voorts worden gedetineerden daarmee in staat gesteld om verder te gaan met zwarte handel binnen en buiten de gevangenis. Ook brengt het gooien van voorwerpen meer onveiligheid te weeg voor mensen die naast de gevangenis wonen. Meer dan ooit geeft het gooien van voorwerpen aanleiding tot samenscholingen, een toestroom van voertuigen rond de gevangenis en geluidsoverlast. Het gooien van voorwerpen zorgt voor bijkomende werklust voor het gevangenspersoneel, aangezien men dan bijvoorbeeld veel meer rondes moet organiseren om al wat gegooid is te recupereren.

Het binnenbrengen van verdovende middelen en van wapens binnen de gevangenis is reeds strafbaar op grond van

concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes et de la loi du 8 juin 2006 réglant des activités économiques et individuelles avec des armes.

Le fait de jeter dans la prison des objets qui ne sont pas légalement interdits dans le monde extérieur n'est en soi pas punissable dans notre pays.

Dans de telles conditions, il est dès lors opportun de clarifier le cadre légal et d'incriminer le fait de jeter des objets au-dessus des murs ou des grillages de la prison. Ce sont les jets au-dessus des murs qui sont punis en tant que tel. La nouvelle disposition pénale vise également à soutenir les agents de surveillance pénitentiaire dans leur tâche de maintien de l'ordre au sein de la prison. Grâce à ce cadre, une suite pourra être donnée à leur mission de contrôle. Il faut également voir en cette infraction un outil à la disposition de la police et de la magistrature pour poursuivre des faits qui ne font l'objet d'aucune mesure à l'heure actuelle alors qu'elles présentent de réels risques pour la sécurité des établissements pénitentiaires et pour le maintien de l'ordre public en particulier aux abords des établissements pénitentiaires.

Les amendements proposent de punir toute personne qui aura délibérément jeté des objets, directement ou indirectement, au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale en insérant un nouvel article 337*bis* dans le chapitre du Code pénal rassemblant les infractions relatives à l'évasion de détenus. Ils prévoient aussi de compléter l'intitulé de ce chapitre. C'est ce que prévoit le présent amendement.

de la wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen, en op grond van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens.

Het binnengooien van voorwerpen in de gevangenis die in de buitenwereld niet wettelijk verboden zijn, is op zich in ons land niet strafbaar gesteld.

In dergelijke omstandigheden is het derhalve opportuun om het wettelijk kader te verduidelijken en het overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van de gevangenis strafbaar te stellen. De nieuwe strafbepaling beoogt ook de penitentiaire bewakingsassistenten ondersteuning te bieden in het kader van de ordehandhaving in de gevangenis. Dankzij dit kader zal een vervolg kunnen worden gegeven aan hun controletaak. Die strafbaarstelling moet ook gezien worden als een instrument dat ter beschikking staat van de politie en de magistratuur voor het vervolgen van feiten die thans onder geen enkele maatregel vallen terwijl ze reële risico's inhouden voor de veiligheid in de gevangenissen en voor het handhaven van de openbare orde, in het bijzonder in de omgeving van gevangenissen.

De amendementen beogen om elkeen te straffen die in een gevangenis, in een afdeling voor de bescherming van de maatschappij of in een inrichting voor de bescherming van de maatschappij opzettelijk voorwerpen, op directe of indirecte wijze overgoot door een nieuw artikel 337*bis* in te voegen in het hoofdstuk van het Strafwetboek met misdrijven in verband met het ontvluchten van gevangenen. Ze zijn ook van plan om een nieuwe titel aan dit hoofdstuk toe te voegen. Dat is waar dit amendement in voorziet.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 45 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/7 (*nouveau*)

Insérer un article 15/7, rédigé comme suit:

“Art. 15/7. Dans le même Code, il est inséré un article 337bis, rédigé comme suit:

“Art. 337bis. Celui qui aura délibérément jeté des objets, directement ou indirectement, au-dessus des murs ou des grillages d’une prison, d’une section ou d’un établissement de défense sociale sera puni d’une peine d’emprisonnement de quinze jours à un an et d’une amende de cinquante euros à cinq cents euros.””

JUSTIFICATION

Le nouvel article 337bis nécessite la réunion de plusieurs éléments matériels (I) et d’un élément moral (II). Il est assortie d’une peine d’emprisonnement (III).

I. Les éléments matériels sont les suivants:

— L’incrimination peut être commise par toute personne (1°);

— Les objets visées par l’incrimination peuvent être de quelque nature que ce soit (2°);

— La disposition pénale sanctionne le fait de jeter les objets, directement ou indirectement, au-dessus des murs ou des grillages d’une prison, d’une section ou d’un établissement de défense sociale (3°);

— Les établissements visés par l’infraction sont la prison, la section de défense sociale ou l’établissement de défense sociale (4°).

1° L’incrimination peut être commise par toute personne

L’auteur de l’infraction ne doit pas avoir de qualité particulière. La disposition pénale vise les personnes qui n’entrent pas dans l’établissement mais qui font parvenir les objets aux détenus par divers procédés.

Nr. 45 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/7 (*nieuw*)

Een artikel 15/7 invoegen, luidende:

“Art. 15/7. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 337bis ingevoegd, luidende:

“Art. 337bis. Hij die opzettelijk voorwerpen op directe of indirecte wijze over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij overgooit, wordt gestraft met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot een jaar en een geldboete van vijftig euro tot vijfhonderd euro.””

VERANTWOORDING

Het nieuwe artikel 337bis vereist de aanwezigheid van meerdere materiële bestanddelen (I) en van een moreel bestanddeel (II). Het gaat gepaard met een gevangenisstraf (III).

I. De materiële bestanddelen zijn de volgende:

— Het strafbaar feit kan worden gepleegd door eender welke persoon (1°);

— De voorwerpen beoogd door het strafbaar feit kunnen van om het even welke aard zijn (2°);

— De strafbepaling straft het overgooien van voorwerpen, op directe of indirecte wijze, over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij (3°);

— De inrichtingen beoogd door het misdrijf zijn de gevangenis, de afdeling tot bescherming van de maatschappij of de inrichting tot bescherming van de maatschappij (4°).

1° Het strafbaar feit kan worden gepleegd door eender welke persoon

De dader van het misdrijf hoeft geen bijzondere hoedanigheid te bezitten. De strafbepaling beoogt personen die de inrichting niet betreden, maar de voorwerpen laten terechtkomen bij de gedetineerden via diverse methoden.

2° Les objets visés par l’incrimination peuvent être de quelque nature que ce soit:

Les objets visés par l’incrimination peuvent être de quelque nature que ce soit. Ce sont, par exemple, les objets légalement interdits comme la drogue ou les armes. Mais la disposition pénale concerne aussi les objets qui ne sont pas interdits en dehors de la prison, comme les téléphones portables, mais dont la possession est interdite en prison car ils peuvent porter atteinte à l’ordre et la sécurité de la prison. La disposition pénale vise aussi tous les autres objets comme de l’argent, des CD, des denrées alimentaires, des outils, etc. En effet, l’incrimination vise essentiellement à interdire les jets d’objets au-dessus des murs de la prison.

Les objets visés par l’incrimination peuvent être de quelque nature que ce soit. L’incrimination en effet vise tant les objets légalement interdits (stupéfiants et armes) que les objets sont interdits en prison car ils forment un danger pour l’ordre et la sécurité (comme par exemple les téléphones portables, les clés USB, l’argent, les objets endommagés qui peuvent s’utiliser comme arme) et que tous les autres objets, en ce compris même les objets qui ne sont pas interdits dans la prison. Ces objets font également l’objet d’une incrimination car, par exemple, ils peuvent être utilisés pour cacher des objets interdits (par exemple, des stupéfiants cachés dans des aliments ou dans une balle de tennis).

C’est pour cette raison qu’il est choisi d’incriminer le jet de tous les objets au-dessus des murs d’une prison.

3° La disposition pénale sanctionne le fait de jeter des objets, directement ou indirectement, au-dessus des murs ou grillages d’une prison, une section ou une l’établissement de défense sociale:

Les mots “jeter, directement ou indirectement,” désignent le fait de jeter toutes sortes d’objets au-dessus des murs ou des grillages de la prison par tous les moyens. Ces mots permettent de viser les différents procédés pour y parvenir comme le fait de lancer les objets au-dessus des murs de la prison avec un ballon ou une balle de tennis. Ils visent aussi le fait d’apporter ces objets au moyen de drones, etc. Les mots “directement ou indirectement” permettent de préciser les jets classiques ainsi que les largage fait par drone ou par un autre moyen.

2° De voorwerpen beoogd door het strafbaar feit kunnen van om het even welke aard zijn:

De voorwerpen beoogd door de strafbaarstelling kunnen van om het even welke aard zijn. Het zijn, bijvoorbeeld, voorwerpen die wettelijk verboden zijn, zoals drugs of wapens. Maar de strafbepaling heeft ook betrekking op voorwerpen die niet verboden zijn buiten de gevangenis, zoals draagbare telefoons, maar waarvan het bezit verboden is in de gevangenis omdat zij de orde en de veiligheid in de gevangenis in het gedrang kunnen brengen. De strafbepaling heeft ook betrekking op alle andere voorwerpen zoals geld, cd’s, levensmiddelen, gereedschappen, enz. De strafbaarstelling is in wezen gericht op het verbieden van het overgooien van voorwerpen over de gevangensmuren.

De voorwerpen waarop de strafbaarstelling betrekking heeft, kunnen van welke aard dan ook zijn. De strafbaarstelling heeft betrekking op zowel wettelijk verboden voorwerpen (verboden middelen en wapens), voorwerpen die in de gevangenis verboden zijn omdat ze een gevaar vormen voor de orde en veiligheid (bv. GSM, USB-stick, geld, beschadigde voorwerpen die een wapen kunnen vormen, ...) en alle andere voorwerpen, met inbegrip zelfs van voorwerpen die op zich in de gevangenis niet verboden zijn. Deze voorwerpen ressorteren eveneens onder de strafbaarstelling omdat ze bijvoorbeeld gebruikt kunnen worden om verboden voorwerpen te verstoppert (bijvoorbeeld verdovende middelen die verstopt zijn in voedingswaren of in een tennisbal).

Om deze reden is de strafbaarstelling in wezen gericht op het verbieden van het overgooien van alle voorwerpen over de gevangensmuren.

3° De strafbepaling straft het overgooien, op directe of indirecte wijze, van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij:

De bewoordingen “overgooien, op directe of indirecte wijze” verwijzen naar het overgooien van allerlei soorten voorwerpen over de muren of afsluitingen van de gevangenis, met alle mogelijke middelen. Met die bewoordingen kunnen de verschillende methoden daartoe, zoals het lanceren van voorwerpen over de gevangensmuren met een bal of tennisbal, worden beoogd. Zij beogen ook het overgooien van zulke voorwerpen met drones, een katapult enz. De woorden “op directe of indirecte wijze” worden gebruikt om het klassieke overgooien, evenals het gooien met een drone of andere middelen, te preciseren.

4° Les établissements visés par l'infraction sont la prison, la section de défense sociale ou l'établissement de défense sociale:

La nouvelle disposition pénale sanctionne les jets d'objets dans les établissements relevant de l'administration pénitentiaire.

II. La nouvelle disposition pénale comporte également un élément moral.

L'infraction exige le dol général. Celle-ci doit avoir été commise délibérément. L'amendement prévoit de préciser cet élément dans l'incrimination. Cette mention permet de répondre aux principes de précision et de cohérence du droit pénal.

III. La disposition pénale est assortie d'une d'une peine d'emprisonnement de quinze jours à un an et d'une amende de cinquante euros à cinq cents euros.

4° De inrichtingen beoogd door het misdrijf zijn de gevangenis, de afdeling tot bescherming van de maatschappij of van de inrichting tot bescherming van de maatschappij:

De nieuwe strafbepaling straft het overgooien van voorwerpen in de inrichtingen die ressorteren onder de bevoegdheid van het gevangeniswezen.

II. De nieuwe strafbepaling omvat ook een moreel bestanddeel.

Het misdrijf vereist een algemeen opzet. Het moet opzettelijk gepleegd zijn. Het amendement voorziet om dat element te preciseren in de strafbaarstelling. Dat laat toe om tegemoet te komen aan de beginselen inzake nauwkeurigheid en coherentie in het strafrecht.

III. De strafbepaling gaat gepaard met een met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot een jaar en een geldboete van vijftig euro tot vijfhonderd euro.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 46 de Mme **Gabriëls et consorts**Art. 15/24 (*nouveau*)**Insérer un article 15/24, rédigé comme suit:**

“Art. 15/24. Dans le Livre 2, Titre IX, Chapitre II, du même Code, il est inséré une Section IIIter intitulée: “Section IIIter. Compartiments cachés”. ”

JUSTIFICATION

Cet article insère dans le livre 2, titre IX, chapitre 2, du même Code, une section IIIter intitulée: “Section IIIter. Compartiments cachés”.

On est de plus en plus confronté à diverses formes de criminalité organisée (liée à la drogue). Cela est dû à plusieurs facteurs: la situation centrale dans l'Eurégion, la présence de bandes de motards criminels, ainsi que la proximité des ports de Bruges-Anvers et de Rotterdam. Les organisations criminelles sont toujours à la recherche de nouveaux moyens de dissimuler leurs pratiques illégales. C'est un phénomène de société que les criminels utilisent plus fréquemment un véhicule, un bateau, un avion ou tout autre moyen de transport équipé d'un compartiment caché. Le but de l'aménagement et/ou de la présence d'un compartiment caché est de transporter à l'abri des regards des objets interdits tels que des drogues, de grosses sommes d'argent ou des armes interdites ou soumises à autorisation. De nombreux compartiments cachés sont souvent extrêmement difficiles à trouver. Ils sont de plus en plus ingénieusement intégrés dans le siège arrière, le tableau de bord ou la console centrale, par exemple. Pour déverrouiller le compartiment, il faut appuyer sur un aimant, un certain bouton ou une combinaison de boutons. Une formation et une expertise sont nécessaires pour les découvrir et les ouvrir.

Sur la base des incriminations existantes, il est difficile de s'attaquer à ce phénomène.

Les chiffres de la police, de la Direction centrale de la lutte contre la criminalité grave et organisée (DJSOC), de 2021 montrent que 107 véhicules ont été récupérés avec un compartiment caché professionnel. Des marchandises illégales ont été trouvées dans 58 % des véhicules à compartiments cachés. Aucun de ces véhicules n'avait de raison légitime d'avoir ce compartiment caché installé. Les chiffres de 2022 montrent jusqu'à présent un ratio d'un tiers avec le contenu

Nr. 46 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**Art. 15/24 (*nieuw*)**Een artikel 15/24 invoegen, luidende:**

“Art. 15/24. In Boek 2, Titel IX, Hoofdstuk II, van hetzelfde Wetboek, wordt een Afdeling IIIter ingevoegd, luidende: “Afdeling IIIter. Verborgen ruimten”. ”

VERANTWOORDING

Dit artikel voegt in boek 2, titel IX, hoofdstuk 2, van hetzelfde wetboek een afdeling IIIter in, luidende: “Afdeling IIIter. Verborgen ruimten”.

Men wordt meer en meer geconfronteerd met diverse vormen van georganiseerde (drugs-) criminaliteit. Dit is te wijten aan meerdere factoren: de centrale ligging in de Euregio, de aanwezigheid van criminele motorbendes, als ook de nabijheid van de havens van Brugge-Antwerpen en Rotterdam. Criminele organisaties zijn steeds op zoek naar nieuwe manieren om hun illegale praktijken aan het zicht te onttrekken. Het is een maatschappelijk verschijnsel dat criminelen vaker gebruik maken van voer-, vaar- of vliegtuig of een ander vervoermiddel uitgerust met een verborgen ruimte. Het aanbrengen en/of het hebben van een verborgen ruimte is bedoeld om ongezien verboden zaken zoals drugs, grote sommen cash geld of verboden en vergunningsplichtige wapens te vervoeren. Veel bergplaatsen zijn vaak uiterst moeilijk te vinden. Ze worden steeds ingenieuzer ingebouwd in bijvoorbeeld de achterbank, het dashboard of de midden-console. Om de ruimte te ontgrendelen moet een magneet, een bepaalde knop, of een combinatie van knoppen worden ingedrukt. Er is enige opleiding en expertise nodig om ze te ontdekken en te openen.

Op basis van de bestaande strafbaarstellingen is het moeilijk om dit fenomeen aan te pakken.

De politionele cijfers, van de Centrale directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC), van 2021 tonen aan dat er 107 voertuigen zijn teruggevonden met een professionele verborgen ruimte. In 58 % procent van de voertuigen met verborgen ruimtes zijn er illegale goederen gevonden. Geen enkel van deze voertuigen had een legitieme reden om deze verborgen ruimte ingebouwd te hebben. Cijfers 2022 tonen tot nu een verhouding 1/3 met

et, ici aussi, aucun des plus de 30 véhicules trouvés avec un compartiment caché “de bonne foi”. Il est donc avéré que les “compartiments cachés installés par des professionnels” ne servent qu’à soustraire des biens punissables à la vue du public.

Aux Pays-Bas, un groupe de travail spécifique a été créé par la police à cette fin et une proposition de modification de la loi a été élaborée par le ministère de la justice et de la sécurité. Ce projet va dans le même sens.

inhoud en hier ook geen enkel van de meer dan 30 aange troffen voertuigen met een “bonafide” verborgen ruimte. Het is dus een feit dat “professioneel aangebrachte verborgen ruimten” enkel dienen om strafbare goederen aan het ambtelijk toezicht te onttrekken.

In Nederland werd daartoe een specifieke werkgroep opgericht door de politie en werd er een voorstel tot wetswijziging uitgewerkt door het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Dit ontwerp sluit daarbij aan.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 47 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/25 (nouveau)

Insérer un article 15/25, rédigé comme suit:

“Art. 15/25. Dans la Section IIIter insérée par l’article 15/24, il est inséré un article 504ter/1 rédigé comme suit:

“Art. 504ter/1. § 1er. Sera puni d’un emprisonnement de quinze jours à un an et d’une amende de vingt-six euros à cent mille euros ou d’une de ces peines seulement celui qui délibérément équipe un véhicule, un bateau, un avion ou tout autre moyen de transport d’un compartiment non conçus en usine pour la possession secrète ou à transporter secrètement des objets illicites, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l’argent d’origine illicite.

§ 2. Sera puni d’un emprisonnement de six mois à trois ans et d’une amende de vingt-cinq euros à cent mille euros ou d’une de ces peines seulement celui qui délibérément possède un véhicule un bateau, un avion ou de tout autre moyen de transport qui est équipé d’un compartiment non conçus en usine qui sert à la possession secrète ou à transporter secrètement des objets illicites, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l’argent d’origine illicite.

§ 3. Sera puni d’un emprisonnement de plus de trois ans à cinq ans au plus et d’une amende de vingt-six euros à cent mille euros ou d’une de ces peines seulement celui qui équipe un véhicule, un bateau, un avion ou tout autre moyen de transport avec un compartiment caché non conçus en usine pour la possession secrète ou pour le transport secret des objets illicites, des armes interdites ou soumises à autorisation ou de l’argent d’origine illicite, lorsque l’activité concernée constitue une profession ou une activité habituelle.””

JUSTIFICATION

L’article 504ter/1, § 1er, érige en infraction pénale le fait de délibérément équiper un véhicule, un bateau, un avion

Nr. 47 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/25 (nieuw)

Een artikel 15/25 invoegen, luidende:

“Art. 15/25. In Afdeling IIIter, ingevoegd bij artikel 15/24, wordt een artikel 504ter/1 ingevoegd, luidende:

“Art. 504ter/1. § 1. Met gevangenisstraf van vijftien dagen tot een jaar en een geldboete van zesentwintig euro tot honderdduizend euro of met een van die straffen alleen worden gestraft hij die opzettelijk een voer-, vaar- of vliegtuig of elk ander vervoermiddel uitrust met een niet-fabriekseigen ruimte voor het heimelijk in bezit hebben of heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst.

§ 2. Met gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar en een geldboete van zesentwintig euro tot honderdduizend euro of met een van die straffen alleen worden gestraft hij die opzettelijk een voertuig, een boot, een vliegtuig of enig ander vervoermiddel dat is uitgerust met een niet-fabriekseigen ruimte die wordt gebruikt voor heimelijk bezit of voor het heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst in bezit heeft.

§ 3. Met gevangenisstraf van meer dan drie tot vijf jaar en met een geldboete van zesentwintig euro tot honderdduizend euro of met een van die straffen alleen worden gestraft hij die een voertuig, een boot, een vliegtuig of enig ander vervoermiddel met een verborgen niet fabriekseigen ruimte voor het heimelijk in bezit hebben of voor het heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst wanneer de betrokken activiteit een beroep of een gewoonlijke activiteit is.””

VERANTWOORDING

Artikel 504ter/1, § 1, stelt het opzettelijk uitrusten van een voer-, vaar- of vliegtuig of elk ander vervoermiddel met een

ou tout autre moyen de transport d'un compartiment non conçus en usine pour la possession secrète ou pour transporter secrètement des objets illégaux, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illégale. Le terme de possession présuppose un contrôle effectif de l'objet. Un compartiment caché est généralement un compartiment installé par un professionnel, qui n'est pas de nature industrielle et qui est construit artificiellement de telle sorte qu'il ne peut pas être facilement retrouvé. Les termes "non conçus en usine" et "installé artificiellement" expriment le fait qu'un compartiment caché diffère d'un compartiment (de stockage) installé par un constructeur dans un véhicule en vue d'une utilisation licite – contrairement à un compartiment caché. Par "équiper", on entend l'action proprement dite, qui comprend toute forme d'installation d'un tel compartiment dans le moyen de transport. L'infraction intentionnelle implique une intention de construire un compartiment caché dans le véhicule. L'incrimination est prévue pour tout véhicule, navire, avion ou autre moyen de transport.

Dans son avis (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n°66.2) portant sur le projet introduisant le Livre II du Code pénal, le Conseil d'État indique que le commentaire qui porte sur l'article 465/1 manque de clarté et ne correspond pas tout à fait à ce qui est inscrit dans le texte en projet. La question se pose de savoir si l'infraction de possession d'un véhicule équipé d'un espace dissimulé exige uniquement que l'auteur ait connaissance du fait que le moyen de transport est équipé d'un espace dissimulé ou bien que cette infraction nécessite aussi de savoir ou de devoir savoir que l'espace dissimulé est utilisé à des fins criminelles. Il peut être répondu à cette observation comme suit. L'exposé des motifs doit être modifié pour refléter le projet de texte. Il est dès lors proposé de supprimer la phrase qui stipule que la commission de l'infraction n'exige pas l'intention du but (criminel) pour lequel l'espace dissimulé peut être utilisé. L'infraction dépend en effet du but visé, car par exemple, un bijoutier qui utilise le compartiment caché pour stocker ses bijoux en toute sécurité ne tombe pas dans le champ d'application de l'infraction pénale.

Un compartiment caché au sens de cet article est donc un compartiment ou un espace non conçu en usine et manipulé/artificiellement construit avec des mécanismes de déconnexion (multiples) de nature mécanique ou électronique qui s'effectuent par l'intermédiaire de relais magnétiques, d'une télécommande, d'un pôle plus-moins ou d'une combinaison.

L'article 504ter/1, § 2, rend punissable quiconque qui délibérément possède un véhicule, un bateau, un avion ou tout autre moyen de transport qui est équipé d'un compartiment non conçus en usine qui sert à la possession secrète

niet-fabriekseigen ruimte voor het heimelijk in bezit hebben of vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst strafbaar. Het begrip bezitten veronderstelt het hebben van feitelijke zeggenschap over het voorwerp. Een verborgen ruimte betreft veelal een professioneel aangebrachte niet fabriekseigen en kunstmatig aangelegde ruimte die op zodanige wijze is aangebracht dat deze niet eenvoudig is terug te vinden. Door de terminologie "niet fabriekseigen" en "kunstmatig aangebracht" wordt tot uitdrukking gebracht dat een verborgen ruimte zich onderscheidt van een door een fabrikant in een vervoermiddel aangebrachte (opslag)ruimte, met het oog op – anders dan een verborgen ruimte – een legale toepassing. Met "uitrusten" wordt bedoeld op het feitelijk handelen, dit omvat iedere vorm van het inbouwen van een dergelijke ruimte in het vervoermiddel. Het opzettelijk misdrijf houdt een gerichtheid in op het inbouwen van een verborgen ruimte in het voertuig. De strafbaarstelling wordt voorzien voor elk voer- vaar- of vliegtuig of elk ander vervoermiddel.

In zijn advies (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 66.2) over het ontwerp tot invoering van Boek II van het Strafwetboek, wijst de Raad van State erop dat de bespreking bij artikel 465/1 onduidelijk is en niet geheel overeenkomt met wat er in de ontwerp tekst staat. De vraag rijst of voor de strafbaarstelling van het in bezit hebben van een voertuig dat is uitgerust met een verborgen ruimte alleen vereist is dat de dader weet dat het vervoermiddel is uitgerust met een verborgen ruimte, of dat voor deze strafbaarstelling ook kennis of de noodzaak vereist is om te weten dat de verborgen ruimte voor criminele doeleinden wordt gebruikt. Deze opmerking kan als volgt worden beantwoord. De memorie van toelichting moet worden aangepast aan de ontwerp tekst. Daarom wordt voorgesteld de zin te schrappen waarin staat dat voor het plegen van het misdrijf het opzet op het (criminele) doel waarvoor de verborgen ruimte kan worden gebruikt niet vereist is. Het misdrijf hangt wel degelijk af van het beoogde doel, want bv. een juwelier die de verborgen ruimte gebruikt om zijn juwelen veilig op te bergen, valt niet onder de strafbaarstelling.

Een verborgen ruimte in de zin van dit artikel betreft bijgevolg een niet fabriekseigen en gemanipuleerde/kunstmatig aangelegde ruimte met (meerdere) ontkoppelingsmechanismen van mechanische- of elektronische aard die via magneetrelais, afstandsbediening, plus-min pool of een combinatie plaatsvinden.

Artikel 504ter/1, § 2, stelt strafbaar degene die opzettelijk een voertuig, een boot, een vliegtuig of enig ander vervoermiddel in bezit heeft dat is uitgerust met een niet-fabriekseigen ruimte die wordt gebruikt voor heimelijk bezit of voor het

ou à transporter secrètement des objets illégaux, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illégale. Cela concerne à la fois le propriétaire, au nom duquel le véhicule est enregistré, et le possesseur ou détenteur du véhicule, qui a le pouvoir effectif de disposer du véhicule, comme le conducteur du véhicule. Un passager ne satisfait pas à cette exigence; toutefois, il peut être pénalement responsable de sa participation à la possession ou au transport d'objets illégaux dans le compartiment caché. Pour être punissable en vertu de ce paragraphe, l'auteur doit également avoir su que le moyen de transport était équipé d'un compartiment caché. Ceci peut être déduit des faits et des circonstances.

L'article 504ter/1, § 3, prévoit une aggravation pour ceux qui prennent l'habitude ou en font une activité professionnelle d'équiper un véhicule avec un compartiment caché non conçu en usine pour la possession secrète ou pour le transport secret des objets illégaux, des armes interdites ou soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illégale. Par "habitude", on entend une pluralité d'actes qui ne se succèdent pas par hasard mais qui sont liés entre eux, tant du point de vue de la nature (objective) des actes que de l'orientation (subjective) de l'auteur: la propension de l'auteur à commettre l'acte encore et encore. La pluralité des faits distingue l'habitude de la "profession". Sa caractéristique ne réside pas dans la répétition, mais dans l'intention de répéter, afin d'obtenir une source de revenus. Ainsi, la "profession" implique l'intention de commettre systématiquement le même acte dans un but lucratif ou pour subvenir à ses besoins. À cette fin, un seul acte peut suffire, à condition qu'il indique une ferme intention de commettre à nouveau le même acte à des fins lucratives.

heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst. Dit betreft zowel de eigenaar, op wiens naam het voertuig is geregistreerd, als de bezitter of houder van het voertuig, die feitelijk de beschikkingsmacht heeft over het voertuig, zoals de bestuurder van het voertuig. Een passagier voldoet niet aan dit vereiste; wel kan een passagier strafrechtelijk aansprakelijk zijn voor de betrokkenheid bij het voorhanden hebben of vervoeren van illegale voorwerpen in de verborgen ruimte. Voor strafbaarheid op grond van deze paragraaf is voorts vereist dat de pleger kennis heeft van het feit dat het vervoermiddel is uitgerust met een verborgen ruimte. Dit kan uit feiten en omstandigheden worden afgeleid.

Artikel 504ter/1, § 3, voorziet in een strafverzwaring voor degene die van het uitrusten van een voertuig met een verborgen niet-fabriekseigen ruimte voor het heimelijk bezit of voor het heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst een beroep of gewoonte maakt. Onder "gewoonte" wordt verstaan een pluraliteit van feiten die niet slechts toevallig op elkaar volgen, maar onderling in zeker verband staan, zowel wat betreft de (objectieve) aard van de feiten als wat betreft de (subjectieve) gerichtheid van de dader: de neiging van de dader om het feit steeds weer te begaan. De pluraliteit van feiten onderscheidt de "gewoonte" van het "beroep". Het kenmerkende dáárvan ligt niet in de herhaling, maar in het oogmerk om te herhalen, teneinde zich aldus een bron van inkomsten te verschaffen. Bij "beroep" gaat het dus om de wil om eenzelfde feit stelselmatig te begaan uit winstbejag of om in het onderhoud te voorzien. Daarvoor kan één daad voldoende zijn, op voorwaarde dat dit wijst op het vaste voornemen hetzelfde feit nogmaals te begaan met het oog op financieel gewin.

Katja Gabriëls (Open Vld)
 Khalil Aouasti (PS)
 Philippe Goffin (MR)
 Claire Hugon (Ecolo-Groen)
 Koen Geens (cd&v)
 Ben Segers (Vooruit)
 Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 48 de Mme **Gabriëls et consorts**Art. 15/8 (*nouveau*)**Insérer un article 15/8, rédigé comme suit:**

“Art. 15/8. L'article 348 du même Code, remplacé par la loi du 3 avril 1990 et modifié par la loi du 23 janvier 2003, est complété par un alinéa, rédigé comme suit:

“Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction de la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.””

JUSTIFICATION

Ces dispositions visent également à lutter contre les violences intrafamiliales commises en présence d'un mineur. La circonstance que certaines infractions sont commises en présence d'un mineur constitue un facteur aggravant.

Il s'agit d'une reprise d'une disposition prescrite par la proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (*Doc. parl.*, Chambre, 2021-2022, doc. n°55-2408/001).

Ces articles visent à considérer la présence d'enfants mineurs lors de la commission d'actes de violence entre partenaires comme une facteur aggravante. Son but est d'accroître la prise de conscience des conséquences et de l'impact de la violence intrafamiliale sur les enfants, mais aussi faire en sorte que les enfants témoins de ces faits soient automatiquement reconnus comme étant des victimes supplémentaires.

Pour répondre à la demande, la proposition de loi prévoit d'alourdir les peines qui sanctionnent les faits d'homicide volontaire ou les coups et blessures volontaires entre partenaires lorsqu'ils sont commis en présence d'un mineur.

Il a été décidé ici de reprendre la disposition et d'en faire un facteur que le juge peut prendre en lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci. Celles-ci relèvent du pouvoir d'appréciation du juge lors de la détermination de la peine. Si le juge décide de retenir ces facteurs, il ne peut

Nr. 48 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**Art. 15/8 (*nieuw*)**Een artikel 15/8 invoegen, luidende:**

“Art. 15/8. Artikel 348 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 3 april 1990 en gewijzigd bij de wet van 23 januari 2003, wordt aangevuld met een lid, luidende:

“Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf van deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Deze bepalingen beogen tevens intrafamiliaal geweld gepleegd in het bijzijn van een minderjarige te bestrijden. De omstandigheid dat bepaalde misdrijven in het bijzijn van een minderjarige worden gepleegd, vormt een verzwarende factor.

Dit is een herneming van een bepaling uit het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (*Parl.St.*, Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).

Deze artikelen beogen de aanwezigheid van minderjarige kinderen bij het plegen van gewelddaden tussen partners als een verzwarende factor te beschouwen. Het doel is om het bewustzijn van de gevolgen en impact van huiselijk geweld op kinderen te vergroten, maar ook om ervoor te zorgen dat kinderen die getuige zijn van deze gebeurtenissen automatisch worden herkend als bijkomende slachtoffers.

In antwoord op de vraag voorziet het wetsvoorstel in een verhoging van de straffen voor opzettelijke doodslag of opzettelijke mishandeling tussen partners wanneer deze worden gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Er werd beslist om de bepaling hier te hernemen en er een factor van te maken waarmee de rechter rekening kan houden bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte daarvan. Deze vallen onder de appreciatiebevoegdheid van de rechter bij het bepalen van de straf. Indien de rechter beslist deze

prononcer une peine supérieure à la peine maximale prévue pour l'infraction.

Contrairement à la proposition de loi, le facteur aggravant n'entraîne pas de rehaussement de peine.

Cette attention portée aux enfants témoins de violences entre partenaires n'est pas nouvelle. La recommandation 1905 (2010) du Conseil de l'Europe sur les enfants témoins de violences domestiques stipule au point 2.2:

2.2. provide children concerned, in the respective articles of the future convention, with a veritable status of "secondary victims" in order to appropriately consider, having regard to the gender dimension, the impact that situations of domestic violence can have on them;

La Convention d'Istanbul elle-même a élaboré cela par le biais de l'article 46 d), relatif aux circonstances aggravantes:

"Article 46 – Circonstances aggravantes

Les Parties prennent les mesures législatives ou autres nécessaires afin que les circonstances suivantes, pour autant qu'elles ne relèvent pas déjà des éléments constitutifs de l'infraction, puissent, conformément aux dispositions pertinentes de leur droit interne, être prises en compte en tant que circonstances aggravantes lors de la détermination des peines relatives aux infractions établies conformément à la présente Convention:

...

d l'infraction a été commise à l'encontre ou en présence d'un enfant;

..."

Le terme "puissent" signifie que les parties contractantes doivent prévoir que les tribunaux peuvent tenir compte de ces circonstances aggravantes dans la détermination de la peine, mais qu'elles ne sont pas tenues de les appliquer.

La récente proposition de directive du Parlement européen et du Conseil relative à la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique, définit, à l'article 4, la notion de "victime" comme suit: "toute personne, quel que soit son sexe ou son genre, sauf indication contraire, qui a subi un préjudice directement causé par des actes de violence

factoren te weerhouden, kan hij geen hogere straf opleggen dan de voor het misdrijf gestelde maximumstraf.

In tegenstelling tot het wetsvoorstel leidt de verzwarende factor niet tot een verhoging van de straf.

Dergelijke aandacht voor kinderen, getuige van partnergeweld is niet nieuw. De aanbeveling 1905 (2010) inzake kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld van de Raad van Europa stelt in punt 2.2.:

2.2. provide children concerned, in the respective articles of the future convention, with a veritable status of "secondary victims" in order to appropriately consider, having regard to the gender dimension, the impact that situations of domestic violence can have on them;

Het Verdrag van Istanbul zelf heeft dit uitgewerkt via het artikel 46, d) betreffende de verzwarende omstandigheden:

"Artikel 46 – Strafverzwarende omstandigheden

De partijen nemen de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de volgende omstandigheden, voor zover deze niet reeds tot de bestanddelen van het strafbare feit behoren, in aanmerking kunnen worden genomen, overeenkomstig de relevante bepalingen van het nationale recht, als strafverzwarende omstandigheden bij het bepalen van de straf met betrekking tot de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten:

...

d het strafbare feit is gepleegd tegen of in de aanwezigheid van een kind;

..."

De term "kunnen" betekent dat de Verdragspartijen moeten voorzien dat de rechters rekening kunnen houden met die verzwarende omstandigheden bij de veroordeling, maar dat ze niet verplicht zijn deze toe te passen.

Het recente voorstel van richtlijn van het Europees Parlement en de Raad ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld definieert in artikel 4 de notie "slachtoffer" als: "elke persoon, ongeacht geslacht of gender, tenzij anders bepaald, die schade heeft geleden die rechtstreeks is veroorzaakt door onder deze richtlijn vallende

visés par la présente directive, y compris les enfants témoins de tels actes de violence”.

La proposition de directive reprend la même disposition que celle prévue par la convention d'Istanbul dans un article 13.

L'inclure comme facteur aggravant est donc conforme aux textes de droit international, bien qu'ils n'exigent pas qu'il y ait une augmentation effective de la peine, mais que les juges puissent en tenir compte. Le fait que de rester dans la fourchette des peines semble répondre à cela.

Pour rappel, l'article 46 de la Convention d'Istanbul prévoit des circonstances pour les infractions prévues par la Convention. Les infractions prévues par ladite convention sont: violence psychologique (art. 33), harcèlement (art. 34), violence physique (art. 35), violence sexuelle (art. 36), mariages forcés (art. 37), mutilation génitale féminine (art. 38), avortement et stérilisation forcés (art. 39), harcèlement sexuel (art. 40).

Les textes en projet ont le mérite de se rapprocher de ce que la Convention d'Istanbul prévoit.

Ces dispositions introduisent un facteur aggravant lorsque certaines infractions sont commises en présence d'un mineur. Les infractions concernées sont les mêmes que celles pour lesquels un tel facteur aggravant est prévu dans le projet de loi introduisant le Livre II du Code pénal. Cela correspond à l'insertion de nouvelles dispositions ainsi qu'à la modification de certaines dispositions existantes:

— l'interruption de grossesse (modification des articles 348 et 352 C.P.);

— le mariage forcé (modification de l'article 391sexies C.P.);

— la cohabitation légale forcée (modification de l'article 391septies C.P.);

— le meurtre (nouvel article 397bis C.P.);

— les coups et blessures commis avec un mobile discriminatoire (modification de l'article 405quater C.P.);

— la mutilation des organes génitaux d'une personne de sexe féminin (modification de l'article 409 C.P.);

daden van geweld, met inbegrip van minderjarige getuigen van dergelijk geweld”.

Het voorstel van richtlijn herneemt onder artikel 13 dezelfde bepaling als voorzien in het Verdrag van Istanbul.

Het opnemen als verzwarende factor ligt dus in de lijn van de internationaalrechtelijke teksten, hoewel die niet vereisen dat er een effectieve strafverzwaring moet zijn, maar dat rechters er wel rekening mee kunnen houden. Het feit dat men binnen de strafvork blijft, lijkt hieraan tegemoet te komen.

Ter herinnering, artikel 46 van de Overeenkomst van Istanboel geeft de omstandigheden aan van de in de Overeenkomst bedoelde strafbare feiten. De misdrijven waarin het Verdrag voorziet zijn: psychisch geweld (art. 33), belaging (art. 34), fysiek geweld (art. 35), seksueel geweld (art. 36), gedwongen huwelijken (art. 37), genitale verminking bij vrouwen (art. 38), gedwongen abortus en sterilisatie (art. 39), seksuele belaging (art. 40).

De ontwerp teksten hebben de verdienste dat zij dichter in de buurt komen van wat in het Verdrag van Istanbul is bepaald.

Deze artikelen introduceren een verzwarende factor wanneer sommige misdrijven in het bijzijn van een minderjarige wordt gepleegd. Het gaat om dezelfde misdrijven als die waarvoor een dergelijke verzwarende factor is voorzien in het wetsontwerp tot invoering van Boek II van het Strafwetboek. Dit komt overeen met de invoering van de nieuwe bepalingen en met de wijziging van bepaalde bestaande bepalingen:

— zwangerschapsafbreking (wijziging van artikelen 348 en 352 Sw.);

— gedwongen huwelijk (wijziging van artikel 391sexies Sw.);

— gedwongen wettelijke samenwoning (wijziging van artikel 391septies Sw.);

— doodslag (wijziging van artikel 397bis Sw.);

— slagen en verwondingen gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer (wijziging van artikel 405quater Sw.);

— verminking van de genitaliën van een persoon van het vrouwelijk geslacht (wijziging van artikel 409 Sw.);

— coups et blessures commis dans le cadre de violences intrafamiliales (modification de l'article 410 C.P.);

— la torture, le traitement inhumain et le traitement dégradant (nouvel article 417/4/1 C.P.);

— le harcèlement (modification de l'article 442*bis* C.P.).

S'agissant d'un facteur aggravant, celui-ci n'entraîne donc pas de hausse du niveau de la peine.

Enfin, il est utile de rappeler que ce facteur aggravant est déjà prévu en matière de droit pénal sexuel à l'article 417/23 C.P.

— slagen en verwondingen gepleegd in het kader van intrafamiliaal geweld (wijziging van artikel 410 Sw.);

— foltering, onmenselijke behandeling en ontorende behandeling (nieuw artikel 417/4/1 Sw.);

— belaging (wijziging van artikel 442*bis* Sw.).

Omdat dit een verzwarende factor is, leidt dit dus niet tot een verhoging van het strafniveau.

Ten slotte is het nuttig om eraan te herinneren dat deze verzwarende factor in het seksueel strafrecht al is voorzien in artikel 417/23 Sw.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Karin Jiroflée (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 49 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/9 (*nouveau*)

Insérer un article 15/9, rédigé comme suit:

“Art. 15/9. L’article 352 du même Code, remplacé par la loi du 15 octobre 2018, est complété par un alinéa, rédigé comme suit:

“Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction de la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l’infraction a été commise en présence d’un mineur.””

JUSTIFICATION

Pour la portée de cet amendement, il peut être renvoyée à la justification de l’amendement n° 48.

Nr. 49 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/9 (*nieuw*)

Een artikel 15/9 invoegen, luidende:

“Art. 15/9. Artikel 352 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 15 oktober 2018, wordt aangevuld met een lid, luidende:

“Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf van deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Voor de reikwijdte van dit amendement kan worden verwezen naar de verantwoording van amendement nr. 48.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Karin Jiroflée (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 50 de Mme **Gabriëls et consorts**Art. 15/10 (*nouveau*)**Insérer un article 15/10, rédigé comme suit:**

“Art. 15/10. L’article 391sexies du même Code, inséré par la loi du 25 avril 2007 et modifié par la loi du 2 juin 2013, est complété par un alinéa, rédigé comme suit:

“Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction de la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l’infraction a été commise en présence d’un mineur.””

JUSTIFICATION

Pour la portée de cet amendement, il peut être renvoyée à la justification de l’amendement n° 48.

Nr. 50 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**Art. 15/10 (*nieuw*)**Een artikel 15/10 invoegen, luidende:**

“Art. 15/10. Artikel 391sexies van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 25 april 2007 en gewijzigd bij de wet van 2 juni 2013, wordt aangevuld met een lid, luidende:

“Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf van deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Voor de reikwijdte van dit amendement kan worden verwezen naar de verantwoording van amendement nr. 48.

Katja Gabriëls (Open Vld)
 Khalil Aouasti (PS)
 Philippe Goffin (MR)
 Claire Hugon (Ecolo-Groen)
 Koen Geens (cd&v)
 Karin Jiroflée (Vooruit)
 Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 51 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/11 (*nouveau*)

Insérer un article 15/11, rédigé comme suit:

“Art. 15/11. L’article 391septies du même Code, inséré par la loi du 2 juin 2013, est complété par un alinéa, rédigé comme suit:

“Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction de la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l’infraction a été commise en présence d’un mineur.””

JUSTIFICATION

Pour la portée de cet amendement, il peut être renvoyée à la justification de l’amendement n° 48.

Nr. 51 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/11 (*nieuw*)

Een artikel 15/11 invoegen, luidende:

“Art. 15/11. Artikel 391septies van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 2 juni 2013, wordt aangevuld met een lid, luidende:

“Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf van deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Voor de reikwijdte van dit amendement kan worden verwezen naar de verantwoording van amendement nr. 48.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Karin Jiroflée (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 52 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/14 (*nouveau*)

Insérer un article 15/14, rédigé comme suit:

“Art. 15/14. Dans le même Code, il est inséré un article 397bis, rédigé comme suit:

“Art. 397bis. Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l’infraction a été commise en présence d’un mineur.””

JUSTIFICATION

Pour la portée de cet amendement, il peut être renvoyée à la justification de l’amendement n° 48.

Nr. 52 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/14 (*nieuw*)

Een artikel 15/14 invoegen, luidende:

Art. 15/14. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 397bis ingevoegd, luidende:

“Art. 397bis. Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen het feit dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Voor de reikwijdte van dit amendement kan worden verwezen naar de verantwoording van amendement nr. 48.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Karin Jiroflée (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 53 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/15 (*nouveau*)

Insérer un article 15/15, rédigé comme suit:

“Art. 15/15. L’article 405quater du même Code, remplacé par la loi du 25 février 2003 et modifié par la loi du 6 décembre 2022, est complété par un alinéa rédigé comme suit:

“Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l’infraction a été commise en présence d’un mineur.””

JUSTIFICATION

Pour la portée de cet amendement, il peut être renvoyée à la justification de l’amendement n° 48.

Nr. 53 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/15 (*nieuw*)

Een artikel 15/15 invoegen, luidende:

“Art. 15/15. Artikel 405quater van hetzelfde Wetboek, vervangen door de wet van 25 februari 2003 en gewijzigd bij de wet van 6 december 2022, wordt aangevuld met een lid, luidende:

“Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Voor de reikwijdte van dit amendement kan worden verwezen naar de verantwoording van amendement nr. 48.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Karin Jiroflée (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 54 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/16 (*nouveau*)

Insérer un article 15/16, rédigé comme suit:

“Art. 15/16. L’article 409 du même Code, supprimé par la loi du 9 avril 1930, rétabli par la loi du 28 novembre 2000 et modifié par la loi du 5 mai 2014 et par la loi du 5 février 2016, est complété par un paragraphe 6, rédigé comme suit:

“§ 6. Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l’infraction a été commise en présence d’un mineur.””

JUSTIFICATION

Pour la portée de cet amendement, il peut être renvoyée à la justification de l’amendement n° 48.

Nr. 54 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/16 (*nieuw*)

Een artikel 15/16 invoegen, luidende:

“Art. 15/16. Artikel 409 van hetzelfde Wetboek, opgeheven bij de wet van 9 april 1930, hersteld bij de wet van 28 november 2000 en gewijzigd bij de wet van 5 februari 2014 en bij de wet van 5 februari 2016, word aangevuld met een paragraaf 6, luidende:

“§ 6. Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Voor de reikwijdte van dit amendement kan worden verwezen naar de verantwoording van amendement nr. 48.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Karin Jiroflée (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 55 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/17 (*nouveau*)

Insérer un article 15/17, rédigé comme suit:

“Art. 15/17. L'article 410, du même Code, inséré par la loi du 24 novembre 1997, remplacé par la loi du 28 janvier 2003 et modifié par la loi du 26 novembre 2011, est complété par un alinéa, rédigé comme suit:

“Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.””

JUSTIFICATION

Pour la portée de cet amendement, il peut être renvoyée à la justification de l'amendement n° 48.

Nr. 55 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/17 (*nieuw*)

Een artikel 15/17 invoegen, luidende:

“Art. 15/17. Artikel 410 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 24 november 1997, vervangen bij de wet van 28 januari 2003 en gewijzigd bij de wet van 26 november 2011, wordt aangevuld met een lid, luidende:

“Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Voor de reikwijdte van dit amendement kan worden verwezen naar de verantwoording van amendement nr. 48.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Karin Jiroflée (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 56 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/21 (*nouveau*)

Insérer un article 15/21, rédigé comme suit:

“Art. 15/21. Dans le même Code, il est inséré un article 417/4/1, rédigé comme suit:

“Art. 417/4/1. Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction de la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l’infraction a été commise en présence d’un mineur.””

JUSTIFICATION

Pour la portée de cet amendement, il peut être renvoyée à la justification de l’amendement n° 48.

Nr. 56 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/21 (*nieuw*)

Een artikel 15/21 invoegen, luidende:

“Art. 15/21. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 417/4/1 ingevoegd, luidende:

“Art. 417/4/1. Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf van deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Voor de reikwijdte van dit amendement kan worden verwezen naar de verantwoording van amendement nr. 48.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Karin Jiroflée (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 57 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 15/22 (*nouveau*)

Insérer un article 15/22, rédigé comme suit:

“Art. 15/22. L’article 419 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 20 juillet 2005, est complété par un alinéa, rédigé comme suit:

“Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction de la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l’infraction a été commise en présence d’un mineur.””

JUSTIFICATION

Pour la portée de cet amendement, il peut être renvoyée à la justification de l’amendement n° 48.

Nr. 57 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 15/22 (*nieuw*)

Een artikel 15/22 invoegen, luidende:

“Art. 15/22. Artikel 419 van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 20 juli 2005, wordt aangevuld met een lid, luidende:

“Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf van deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Voor de reikwijdte van dit amendement kan worden verwezen naar de verantwoording van amendement nr. 48.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Karin Jiroflée (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 58 de Mme **Gabriëls et consorts**Art. 15/23 (*nouveau*)**Insérer un article 15/23, rédigé comme suit:**

“Art. 15/23. L'article 442bis du même Code, inséré par la loi du 30 octobre 1998 et modifié en dernier lieu par la loi du 25 mars 2016, est complété par un alinéa, rédigé comme suit:

“Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction de la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.””

JUSTIFICATION

Pour la portée de cet amendement, il peut être renvoyée à la justification de l'amendement n° 48.

Nr. 58 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**Art. 15/23 (*nieuw*)**Een artikel 15/23 invoegen, luidende:**

“Art. 15/23. Artikel 442bis van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 30 oktober 1998 en gewijzigd bij de wet van 25 maart 2016, wordt aangevuld met een lid, luidende:

“Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf van deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.””

VERANTWOORDING

Voor de reikwijdte van dit amendement kan worden verwezen naar de verantwoording van amendement nr. 48.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Karin Jiroflée (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Vooruit)

N° 59 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 55

Après l'article 55, insérer un chapitre 17/1, intitulé comme suit:

“Chapitre 17/1. Modification de la loi du 26 décembre 2022 portant des dispositions diverses en matière d'organisation judiciaire II”.

JUSTIFICATION

La loi du 26 décembre 2022 portant des dispositions diverses en matière d'organisation judiciaire II a apporté les modifications législatives nécessaires pour que la fonction et la pondération des titres de greffier en chef/secrétaire en chef soient déterminées sur la base du cadre du personnel.

L'article 85, alinéa 2, de cette loi prévoit une disposition transitoire qui fixe l'application de la nouvelle disposition relative à la pondération aux mandats en cours des greffiers en chef et des secrétaires en chef, qui ont été désignés dans un mandat conformément à l'article 160, § 8, alinéa 3, du Code judiciaire. Il s'agit des greffiers en chef et des secrétaires en chef, qui dirigent un greffe ou un secrétariat de parquet dont l'effectif compte plus de cent membres du personnel et qui ont entamé leur mandat avant l'entrée en vigueur de l'arrêté royal du 29 mars 2022 modifiant l'arrêté royal du 15 mai 2018 portant la classification des fonctions de niveau A dans l'organisation judiciaire.

Il est précisé que, lorsque leur emploi n'est pas vacant au moment de l'entrée en vigueur de cette loi et que la fonction est pondérée dans une classe supérieure à celle qui était attribuée au titre auquel la fonction est rattachée avant l'entrée en vigueur de l'arrêté royal précité du 29 mars 2022, leur emploi est déclaré vacant, au plus tard, à la fin du mandat en cours.

Pendant la durée du mandat en cours, ils reçoivent des fonctions supérieures dans la classe qui est attribuée à cette fonction par l'arrêté royal précité du 29 mars 2022. Plus concrètement, cela implique que l'emploi de ces titulaires de mandat qui ont été provisoirement classés dans la classe A3 ne pourra être déclaré vacant qu'à la fin du mandat en cours et qu'ils recevront des fonctions supérieures dans la classe A4 jusqu'au terme de ce mandat.

Nr. 59 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 55

Na artikel 55, een hoofdstuk 17/1 invoegen, luidende:

“Hoofdstuk 17/1. Wijziging van de wet van 26 december 2022 houdende diverse bepalingen inzake rechterlijke organisatie II”.

VERANTWOORDING

De wet van 26 december 22 houdende diverse bepalingen inzake rechterlijke organisatie II heeft de nodige wetswijzigingen doorgevoerd om het mogelijk te maken de functie en de weging van de titels van hoofdgriffier/hofdsecretaris te bepalen op basis van de personeelsformatie.

Artikel 85, tweede lid, van deze wet voorziet in een overgangsbepaling die de toepassing van de nieuwe bepaling rond de weging op de lopende mandaten van de hoofdgriffiers en de hoofdsecretarissen die zijn aangewezen in een mandaat overeenkomstig artikel 160, § 8, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek vastlegt. Dit zijn de hoofdgriffiers en de hoofdsecretarissen die een griffie of een parketsecretariaat leiden waarvan de personeelsformatie meer dan honderd personeelsleden telt en die hun mandaat zijn gestart voor de inwerkingtreding van het koninklijk besluit van 29 maart 2022 tot wijziging van het koninklijk besluit van 15 mei 2018 houdende de classificatie van de functies van het niveau A binnen de rechterlijke organisatie.

Er wordt bepaald dat wanneer hun betrekking op het ogenblik van de inwerkingtreding van de wet niet vacant is en de functie hoger gewogen wordt dan de klasse die vóór de inwerkingtreding van het genoemde koninklijk besluit van 29 maart 2022 toegekend werd aan de titel waaraan de functie verbonden is, hun betrekking ten laatste op het einde van het lopende mandaat vacant verklaard wordt.

Tijdens het lopende mandaat krijgen zij hogere functies toegekend in de klasse die krachtens het genoemde koninklijk besluit van 29 maart 2022 wordt toegekend aan deze functie. Meer concreet houdt dit in dat de betrekking van deze mandaathouders die voorlopig werden geklasseerd in de klasse A3 enkel op het einde van het lopende mandaat kan vacant worden verklaard en zij tot het einde van dat mandaat de hogere functies in de klasse A4 krijgen.

Cette disposition transitoire entre en vigueur au plus tard le 1er janvier 2024, ce qui signifie qu'à ce moment, le risque est réel de voir ces actuels titulaires de mandat, chapeautant un très grand greffe ou secrétariat de parquet qu'ils ont dirigé durant des années avec l'expérience et les connaissances de terrain nécessaires, se retirer du fait que leur statut juridique n'est régi par aucune base stable. Cette situation met incontestablement en péril la continuité du fonctionnement de ces greffes ou secrétariats de parquet.

Le présent amendement entend répondre à cette crainte réelle et garantir la continuité du service en adaptant la disposition transitoire concernée. Partant, il propose de ne plus déclarer leur emploi vacant, mais de leur accorder de plein droit l'échelle de traitement liée à la classe mentionnée dans l'arrêté royal du 29 mars 2022 précité. Cela se justifie, par ailleurs, en raison du fait que ces titulaires de mandat ont, lors de leur désignation initiale, déjà réussi une sélection dont les compétences se rapprochent de celles reprises au sein de la classe A4 et que, dès lors, sur la base de ce constat, il peut être procédé à une intégration permanente dans l'échelle de traitement A44.

Deze overgangsbepaling treedt uiterlijk in werking op 1 januari 2024 hetgeen betekent dat op dat ogenblik de kans reëel is dat deze huidige mandaathouders die aan het hoofd staan van een zeer grote griffie of parketsecretariaat, deze jarenlang geleid hebben met de nodige ervaring en terreinkennis, afhaken doordat hun rechtspositie niet op een stabiele basis wordt geregeld. De continuïteit in de werking van deze griffies of parketsecretariaten komt hiermee onmiskenbaar in het gedrang.

Dit amendement wil tegemoetkomen aan die reële vrees en de continuïteit van de dienst garanderen door de betrokken overgangsbepaling aan te passen. Het stelt voor hun betrekking niet meer vacant te verklaren doch hen van rechtswege de weddenschaal toe te kennen die verbonden is aan de klasse opgenomen in het genoemde koninklijk besluit van 29 maart 2022. Dit is trouwens te verantwoorden doordat deze mandaathouders bij hun initiële aanstelling reeds een selectie hebben doorlopen waarvan de competenties aanleunen bij de klasse A4, en bijgevolg om grond van deze vaststelling kan worden overgegaan tot een vaste integratie in de weddenschaal A44.

Katja Gabriëls (Open Vld)
 Khalil Aouasti (PS)
 Philippe Goffin (MR)
 Claire Hugon (Ecolo-Groen)
 Koen Geens (cd&v)
 Ben Segers (Vooruit)
 Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 60 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 55/1 (*nouveau*)

Dans le chapitre 17/1 précité, insérer un article 55/1, rédigé comme suit:

“Art. 55/1. Dans l’article 85 de la loi du 26 décembre 2022 portant des dispositions diverses en matière d’organisation judiciaire II, l’alinéa 2 est remplacé par ce qui suit:

“Lorsque l’emploi concerné est un mandat de greffier en chef ou de secrétaire en chef, le titulaire du mandat, dont le mandat a entamé avant l’entrée en vigueur de l’arrêté royal du 29 mars 2022 modifiant l’arrêté royal du 15 mai 2018 portant la classification des fonctions de niveau A dans l’organisation judiciaire, se voit accorder de plein droit, pour le mandat en cours, ainsi que pour les prolongations de celui-ci, l’échelle de traitement liée à la classe mentionnée dans l’arrêté royal précité du 29 mars 2022.””

JUSTIFICATION

Voir la justification de l’amendement n° 55.

Nr. 60 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 55/1 (*nieuw*)

In het voornoemde hoofdstuk 17/1, een artikel 55/1 invoegen, luidende:

“Art. 55/1. In artikel 85 van de wet van 26 december 2022 houdende diverse bepalingen inzake rechterlijke organisatie II, wordt het tweede lid vervangen als volgt:

“Wanneer het gaat om een betrekking in een mandaat van hoofdgriffier of hoofdsecretaris dan wordt de mandaathouder, wiens mandaat is gestart voor de inwerkingtreding van het koninklijk besluit van 29 maart 2022 tot wijziging van het koninklijk besluit van 15 mei 2018 houdende de classificatie van de functies van het niveau A binnen de rechterlijke organisatie, voor het lopende mandaat, alsook voor de verlengingen ervan, van rechtswege de weddenschaal toegekend verbonden aan de klasse opgenomen in het genoemde koninklijk besluit van 29 maart 2022.””

VERANTWOORDING

Zie verantwoording bij amendement nr. 55.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N° 61 de Mme **Gabriëls et consorts**

Art. 64

Insérer un nouvel alinéa entre les alinéas 2 et 3, rédigé comme suit:

“L’article 55/1 entre en vigueur le 1er janvier 2024.”

JUSTIFICATION

Voir la justification de l’amendement n° 55.

Nr. 61 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Art. 64

Tussen het tweede en het derde lid een nieuw lid invoegen, luidende:

“Artikel 55/1 treedt in werking op 1 januari 2024.”

VERANTWOORDING

Zie verantwoording bij amendement nr. 55.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)

N°. 62 de Mme **Gabriëls et consorts**

Articles 9 à 11

Supprimer ces articles.

JUSTIFICATION

Les articles 9 à 11 du projet de loi, relatifs à l'interdiction judiciaire de participer à un rassemblement revendicatif, sont supprimés.

Nr. 62 van Mevrouw **Gabriëls c.s.**

Artikelen 9 tot 11

Deze artikelen opheffen.

VERANTWOORDING

De artikelen 9 tot 11 van het wetsontwerp, betreffende het gerechtelijk verbod om deel te nemen aan een protestbijeenkomst, worden opgeheven.

Katja Gabriëls (Open Vld)
Khalil Aouasti (PS)
Philippe Goffin (MR)
Claire Hugon (Ecolo-Groen)
Koen Geens (cd&v)
Ben Segers (Vooruit)
Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)